T825

486

RASSENLIJST
VOOR
GROENTEGEWASSEN
1961

phytopathologisch
BIBLIOTHEEK
WAGENINGEN

5675.1-1961-
opneem
NN35567

INHOUD

Blz.

2 Samenstellers en medewerkers
3 Inleiding
3 Aanduidingen en afkortingen
4 Deelneming aan de praktijkproeven
5 Aanmelding van nieuwe rassen
6 De verhouding van het Centraal Rassenregister tot de Rassenlijst voor Groentegewassen

7 aardappel
9 aardbei
18 andijvie
21 asperge
22 aubergine
22 augurk
23 bleekselderij
24 bloemkool
28 boerenkool
30 boon
48 broccoli
48 chinese kool
48 consumptieraap
50 doperwt
61 knolselderij
61 komkommer
70 koolraap
70 kroot
76 kropsla
84 mais
85 meloen
86 paprika
87 pastinaak
87 peterselie
88 peulen
89 pluksla
90 postelein
90 prei
92 raapstelen
93 rabarber
96 radijs
102 ramenas
103 rodekool
105 savooiekool
111 schorseneer
111 selderij
112 sjalot
113 snijbiet
115 spinazie
121 spruitkool
122 tabak
124 tomaat
126 tuinboon
129 tuinkers
129 ui
134 veldsla
134 witlof
138 wittekool
142 wortel
148 wortelpeterselie

149 Samenstelling commissies praktijkproeven
151 Register van rassen en selecties

NN 35567

13e BESCHRIJVENDE RASSENLIJST VOOR GROENTEGEWASSEN 1961

REDACTEUR: Dr. O. BANGA
REDACTIE-SECRETARIS: W. KOOPMANS

Uitgave van
Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen
Dr. S. L. Mansholtlaan 15, Postbus 16, Wageningen
Tel. 0 8370-3141, Girorekening 935477

PRIJS f 2.00

Deze rassenlijst werd samengesteld door:

ir. J. M. Andeweg, groenten met vlezige vruchten.
dr. O. Banga, knol- en bolgewassen.
ir. J. A. Huyskes, blad- en stengelgewassen.
ir. E. Kooistra, peulvruchten.
mej. ir. H. G. Kronenberg, aardbei.
ir. M. Nieuwhof, koolgewassen.

Medewerkers voor speciale onderdelen:

ir. W. R. Becker (Proefstation voor Akker- en Weidebouw, Wageningen), mais.

Instituut voor Rassenonderzoek van Landbouwgewassen, Wageningen, vroege aardappel.

ir. J. van Kampen en J. L. Koert (Stichting Nederlandse Uienfederatie, Middelharnis), ui en sjalot.

Proefstation voor de Groente- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk, aubergine en paprika.

ir. L. F. J. M. v. d. Ven (Rijkstuinbouwconsulent voor Tabaksaangelegenheden), tabak.

commissies praktijkproeven: veel van de inhoud van deze rassenlijst berust op het werk van deze commissies; voor samenstelling zie achterin deze rassenlijst.

de tekeningen en het omslag werden verzorgd door de heer K. J. Berkhemer.

INLEIDING

Ieder jaar weer staat de tuinder voor de moeilijke beslissing om uit de vele rassen en selecties die worden aangeboden een keuze te doen. Het is voor de tuinder ondoenlijk en vaak zelfs riskant de nieuwe rassen en selecties te beproeven. Men is hierdoor gauw geneigd ieder jaar weer dezelfde rassen en selecties te bestellen, doch mist hierdoor anderzijds de kans te profiteren van de vooruitgang, welke er ook op dit gebied te bemerken valt. Het doel van deze rassenlijst is de groenteteler te helpen bij het kiezen van de voor zijn bedrijf beste rassen en selecties. Bovendien is deze rassenlijst bedoeld als hulpmiddel bij de voorlichting en bij het onderwijs op tuinbouwcursussen en -scholen.

Door de gewassenspecialisten van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen worden ieder jaar vele vergelijkingsproeven genomen en ervaringen van tuinders, consulentschappen en proefstations verzameld. Nieuwe rassen en selecties uit binnen- en buitenland worden steeds direct in beproeving genomen. Bovendien is veel van hetgeen in deze rassenlijst staat gebaseerd op de praktijkproeven. De in de praktijkproeven goedgekeurde rassen en selecties worden in deze rassenlijst vermeld, alsmede de namen van de inzenders. De beoordeling geschiedt door commissies, waarin tuinders, selecteurs enz. zitting hebben en onder nummer, zodat niemand weet wie de inzender van een bepaalde selectie is. De objectiviteit van de beoordeling en dus ook van het advies dat in deze rassenlijst wordt gegeven is op deze wijze verzekerd.
De gewassen zijn alfabetisch gerangschikt.

Indeling van de rassen.

De rassen zijn in vijf groepen ingedeeld, nl. A, B, N, O en de groep „Rassen waarmee meer ervaring is gewenst". Deze aanduidingen gelden soms voor landelijk gebruik, maar meestal voor een bepaalde teeltwijze. Zo kan een ras b.v. voor zomerteelt een A hebben, en voor vroege teelt een B.
Binnen de groepen A, B, enz. zijn de rassen gerangschikt volgens de mate van aanbeveling. De aardbeirassen daarentegen staan in de groepen in volgorde van rijptijd.

Aanduidingen en afkortingen.

A = **Hoofdrassen.** De met A gemerkte rassen worden vrijwel in het gehele land gebruikt en als waardevol erkend, of zijn in een of meer belangrijke teeltcentra van grote betekenis.

B = **Beperkt aanbevolen rassen.** De met B gemerkte rassen zijn min of meer een aanvulling op groep A. Onder bepaalde omstandigheden kunnen B-rassen plaatselijk gelijk staan met A-rassen of zelfs de voorkeur genieten boven een A-ras.

N = **Beproevenswaardige rassen.** De met N gemerkte rassen zijn over het algemeen nieuw of hier te lande weinig bekend, maar zijn voorlopig gunstig beoordeeld. Het is gewenst dat deze rassen op **kleine** schaal worden beproefd, teneinde een goed oordeel te kunnen krijgen over de waarde van deze rassen.

O = **Rassen van zeer beperkte betekenis.** De met O gemerkte rassen zijn in de regel rassen die voorheen van meer betekenis zijn geweest. Door bepaalde omstandigheden is de belangstelling voor deze rassen afgenomen. Voor een zeer beperkt doel kunnen deze rassen nog van waarde zijn.

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst. Deze rassen hebben de aandacht getrokken door inschrijving in het Centraal Rassenregister of op andere wijze, zonder dat reeds een verantwoord oordeel over hun waarde voor de Nederlandse tuinbouw kan worden gegeven.
Mededelingen over ervaringen met deze rassen worden op prijs gesteld.

Vet = De beschrijving van een ras is in vette letters gedrukt wanneer het ras een overheersende positie inneemt of bijzondere belangstelling verdient.

Afkortingen ná een rasnaam:

K. = Kweker.
Kw.r. = Kwekersrecht. Dit betekent, dat het ras is ingeschreven in het Centraal Rassenregister en dat de betreffende kweker er kwekersrecht op heeft. Het bijgevoegde jaartal geeft aan wanneer het kwekersrecht is ingegaan.
Geïntr. = Geïntroduceerd. Hierachter staat vermeld de persoon en/of het jaartal door wie resp. wanneer het ras in de handel is gebracht.
pr.pr. = Praktijkproeven.

Personen, die een selectie voeren, die in de praktijkproeven aanbevelenswaardig is geacht, zijn gerechtigd in hun prijscourant achter de naam van deze selectie de letter P. met een jaartal te plaatsen; dit betekent dat de selectie in het genoemde jaar in de praktijkproeven is goedgekeurd.

Deelneming aan de praktijkproeven.

Uitnodigingen tot deelneming aan de praktijkproeven worden in overleg met de N.A.K.-G., op grond van de lijst van bij de N.A.K.-G. toegelaten selectiebedrijven, door het I.V.T. verzonden. De zaadmonsters worden opgehaald door de N.A.K.-G., welke de monsters doorzendt naar het I.V.T., waar ze worden ingedeeld in rassengroepen. Vervolgens worden de monsters door de Directeur van het Rijksproefstation voor Zaadcontrole overgestort in zakken, waarop alleen een nummer voorkomt. Daarbij legt hij een lijst aan waarop voorkomt van welke firma een bepaald nummer is. Deze lijst wordt onder zegel bewaard en pas geopend wanneer de proeven afgelopen

zijn en de commissie de aanbevelenswaardige nummers op haar eindvergadering heeft aangewezen.
De commissie wordt samengesteld door het I.V.T. en bestaat als regel uit tuinders, zaadproducenten, vertegenwoordigers van de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst, de N.A.K.-G. en het I.V.T.
Alle deelnemers krijgen steeds gelegenheid een of meer proeven te komen bezichtigen en hun oordeel over de waarde van de diverse nummers uit te spreken. Dit oordeel wordt door het I.V.T. als adviserend beschouwd.
In principe loopt een praktijkproef over twee opeenvolgende jaren en wordt op verschillende plaatsen aangelegd. Na vier jaar wordt met hetzelfde gewas opnieuw begonnen.

De lopende cyclus van de praktijkproeven ziet er voorlopig (wijzigingen voorbehouden) als volgt uit (de plusjes geven aan in welke jaren voor een bepaald gewas praktijkproeven zullen lopen):

Gewassen	Jaren							
	'61	'62	'63	'64	'65	'66	'67	'68
Bloemkool		+	+					
Boerenkool				+	+			
Consumptieraap					+	+		
Knolselderij					+	+		
Kroot Platte + Crosby	+	+					+	+
Kroot Ronde			+	+				
Kroot Lange			+	+				
Kropsla		+	+					+
Prei	+	+					+	+
Pronkboon	+			+			+	
Radijs Rond Rood			+	+				
Radijs Rond Witpunt					+	+		
Rodekool		+	+					+
Savooiekool	+					+	+	
Schorseneer	+	+					+	+
Spinazie Vroeg	+	+					+	+
Spinazie Zomer		+	+					
Spitskool		+	+					+
Spruitkool				+	+			
Tuinboon		+			+			+
Ui	+		+		+		+	
Witlof	+					+	+	
Wittekool				+	+			
Wortel A'dam Bak	+	+					+	+
Wortel Nantes			+	+				
Wortel Winter	+	+					+	+

Aanmelding van nieuwe rassen van groentegewassen bij de Raad voor het Kwekersrecht, ter inschrijving in het Centraal Rassenregister.

1. Voor inschrijving komen alleen in aanmerking voldoende raszuivere *nieuwe* rassen, d.w.z. rassen, die voldoen aan de volgende drie voorwaarden:
   a. Op het moment van indiening van de aanvrage is nog geen voortkwekingsmateriaal van het betreffende ras in de handel gebracht;
   b. De in te schrijven rassen zijn voldoende te onderscheiden van andere rassen;
   c. Zij zijn in voldoende mate raszuiver.

2. De mogelijkheid bestaat, dat men materiaal van een nieuw ras al vóór de indiening van de aanvrage aan telers uitgeeft ter beproeving. Om latere moeilijkheden te voorkomen, vrage men hiervoor echter eerst goedkeuring van de Raad voor het Kwekersrecht, Bezuidenhoutseweg 53, Den Haag.
3. Om inschrijving te verkrijgen, vrage men eerst een stel aanvraagformulieren plus beschrijvingsbladen voor zijn gewas aan bij de Raad voor het Kwekersrecht, Bezuidenhoutseweg 53, Den Haag. De Raad zendt deze tegen een bepaalde vergoeding en geeft aanwijzingen, hoe men verder moet handelen.

De verhouding van het Centraal Rassenregister tot de Rassenlijst voor Groentegewassen.

Inschrijving van een nieuw ras in het Centraal Rassenregister ten behoeve van de kweker van dit ras legt een soort eigendomsrecht op dit ras vast, maar zegt niets van de gebruikswaarde.

Opname van een ras in de Rassenlijst houdt verband met zijn gebruikswaarde, en is onafhankelijk van de vraag of het ras al of niet in het Centraal Rassenregister is ingeschreven.

Bezoek de proeftuinen van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen, en bekijk de rassenproeven enz.
Bezoekdag: vrijdag; overige dagen alleen na overleg. tel. 0 8370-3141.

AARDAPPEL *)

(Solanum tuberosum L.)

Vroege consumptieaardappelen worden in hoofdzaak als tuinbouwgewas geteeld. Daarom wordt alleen deze groep van aardappels hier vermeld. De vroegrooibaarheid is hierbij een zeer belangrijke eigenschap. Hoe vroeger gerooid kan worden, des te hoger in de regel de prijs, die voor het product gemaakt kan worden en des te groter in het algemeen de kans op het slagen van een nagewas. De vroegrijpende rassen zijn in de regel in vergelijking met de later rijpende matig produktief en minder goed houdbaar.
Eersteling is nog steeds het belangrijkste ras, mede door de export. Doré heeft een betere consumptiekwaliteit bij vroeg rooien. De belangstelling voor dit ras in het binnenland neemt toe, de mogelijkheden voor export zijn echter beperkt.
Rode Eersteling wordt slechts in beperkte mate verbouwd. Barima kan bij zeer vroeg rooien een zeer goede opbrengst geven; de vorm van de knol laat wel iets te wensen over.
Voor het eerst is Civa (voorheen C.I.V. 53-427) op de Rassenlijst geplaatst. De opbrengst is, ook bij vroeg rooien, wat hoger dan van Eersteling; de kwaliteit is voor binnenlands gebruik wat minder goed dan van dit ras.

A - Eersteling — K.: W. Sim, Greenmyre, Schotland.

Zeer vroeg rooibare aardappel met een goede opbrengst, een zeer mooie, regelmatige knolvorm en een goede consumptiekwaliteit. Neemt bij de teelt van vroege aardappels, mede door de exportmogelijkheden van pootgoed, de eerste plaats in.

Wordt vooral op lichte kleigronden verbouwd; ook bruikbaar voor die zandgronden, waar geen stengelbont of kringerigheid voorkomt. Consumptiekwaliteit bij zeer vroeg gebruik goed. Niet bloemig, soms iets slap van structuur. Vrij goede smaak en geur. Zeer geschikt voor bakken. Voor later gebruik is de kwaliteit matig. Het vitamine C-gehalte is hoog.
De knollen zijn langovaal, vlakogig en geelvlezig. Weinig duurzaam. Aanvankelijk vlug ontwikkelend, middenhoog, iets slap, behoorlijk dekkend loof; herstelt zich moeilijk na vorstschade.
Zeer vatbaar voor Phytophthora in loof en knol. Onvatbaar voor A-virus**), besmet met X- en S-virus. Vatbaar voor wratziekte.
Het pootgoed is zwak. Na veel en vooral laat spruitverlies ontstaan bij uitplanten in koude grond gemakkelijk „onderzeeërs". Zeer zorgvuldig snijden wordt verdragen.

A - Doré — K.: I. H. Bierma, Holwerd.

Kort na Eersteling rooibare aardappel, die voor binnenlands gebruik om zijn kwaliteit hoger wordt gewaardeerd. Is meer kruimig op schotel. Heeft een mooie knolvorm. De opbrengst is goed.

---

*) Dit hoofdstuk is overgenomen uit de 35e Beschrijvende Rassenlijst voor Landbouwgewassen 1960. Eind december 1960 verschijnt de Rassenlijst voor Landbouwgewassen 1961, waarin de nieuwste gegevens zijn opgenomen.

**) Onder A-virus wordt verstaan het virus, dat in verschillende rassen het „gewone" mozaïek veroorzaakt; komt o.a. in Lichte Industrie voor.

Goed van smaak. Wordt bij rijp rooien gemakkelijk los in de kook. Minder geschikt voor bakken dan Eersteling. Geeft op kleigrond betere resultaten dan op zandgrond; voldoet niet op dalgrond. De ovale, vlakogige, geelvlezige knollen zijn bruingeel van schil en zitten iets verspreid door de grond. Rijp gerooid komen vooral op zandgrond soms holle knollen voor. Het pootgoed eist een zeer zorgvuldige bewaring. Vooral bij dit vroege ras verdient het gebruik van grote poters aanbeveling.
Matig vlug ontwikkelend, middenhoog, vrij stevig, smalbladig, vrij goed dekkend loof; herstelt zich moeilijk na vorstschade. Nogal vatbaar voor Phytophthora in het loof, echter weinig in de knol. Zeer vatbaar voor schurft. Onvatbaar voor wratziekte.
Is, wat mozaïek betreft, moeilijk op peil te houden.

B - Rode Eersteling — K.: H. J. Brandsma, Stiens, I. H. Bierma, Holwerd en A. H. Matthijs, Koewacht (Z.-Vl.).

Roodschillige knopmutant uit Eersteling, die even vroeg rooibaar is. De consumptiekwaliteit is soms iets beter dan van Eersteling, meer bloemig. De opbrengst is gemiddeld lager, maar de sortering beter.

Het loof is iets steviger en ijler; vooral bij het opkomen roodpaars aangelopen. Wat gevoeliger voor droogte en windbeschadiging. Evenals bij Eersteling is het pootgoed zeer gevoelig voor ongunstige omstandigheden.

B - Barima — K.: Ver. Proefschooltuin „West-Friesland", Hoorn.

Zeer vroege aardappel, die hogere opbrengsten geeft dan Eersteling met een grovere sortering. Is hierdoor enige dagen vroeger rooibaar, maar de knolvorm en de consumptiekwaliteit zijn minder goed dan van Eersteling. Op schotel minder zuiver van kleur.

Ook weinig bloemig. De lichtgeelvlezige knollen zijn rond, iets onregelmatig van vorm en middendiepogig. Evenals Eersteling weinig duurzaam; heeft bij voorkiemen echter een steviger spruit.
Zeer vlug ontwikkelend, later een matig loofrijk, iets slap, goed dekkend gewas. Gevoelig voor magnesiumtekort. Herstelt zich na vorstschade moeilijk. Zeer vatbaar voor Phytophthora in loof en knol en voor kringerigheid. Nogal vatbaar voor X-virus. Onvatbaar voor wratziekte.

N - Civa (voorheen C.I.V. 53-427) — K: Stichting Kweekbedrijf C.I.V., Veghel en Ottersum.

Zeer vroege aardappel, die ook bij vroeg rooien wat hogere opbrengsten heeft gegeven dan Eersteling. Heeft een goede knolvorm. Is bij koken voor binnenlands gebruik wat weinig bloemig en iets week van structuur; zuiver van kleur en vrij goed van smaak.

De knollen zijn vrij talrijk, ovaal, vlakogig en hebben een blanke schil. Weinig duurzaam.
Vormt weinig loof; geeft alleen op vruchtbare gronden een voldoende loofontwikkeling. Zeer vatbaar voor Phytophthora in loof en knol.
Onvatbaar voor A-virus; licht mozaïek kwam tot nu toe nogal voor.
Onvatbaar voor wratziekte.

AARDBEI

Aardbeien worden geteeld in de vollegrond en onder glas. De vruchten van de vollegrond worden gedeeltelijk vers gebruikt, maar voor het grootste gedeelte (thans ongeveer voor 70%) gaan ze naar de fabriek, waar ze meestal met SO_2 als pulp worden gepreserveerd en later tot jam verwerkt. Een kleiner, maar niet onbelangrijk, en kwalitatief beter gedeelte wordt ingeblikt en ingevroren. Aardbeien die voor de fabriek bestemd zijn, moeten op het veld zonder dop worden geplukt. Voor de verse consumptie wordt met kelk geplukt; de vruchten zijn dan beter houdbaar. Uit voedingsoogpunt zijn aardbeien belangrijk om hun hoge gehalte aan vitamine-C. Voor de glasteelt, voornamelijk onder koud platglas, gebruikt men uitsluitend vroege rassen. Voor het verkrijgen van een gezond en produktief gewas is het noodzakelijk gezond, geselecteerd, door de N.A.K.-B. goedgekeurd plantmateriaal te gebruiken. De handel in ongekeurde aardbeiplanten is zelfs niet toegestaan.
Van een aantal rassen bestaan goedgekeurde klonen, waarvan de eigenaars achter het ras zijn vermeld. De andere rassen zijn alleen als massa-selectie verkrijgbaar.
Verschillende rassen worden alleen in licentie verhandeld. Adressen van licentiehouders zijn verkrijgbaar bij de kweker of diens gemachtigde.
In onderstaand overzicht zijn de rassen ingedeeld volgens teeltwijze en vroegheid. Tevens is de geschiktheid voor verwerking aangegeven.

TEELT IN DE VOLLEGROND

	Geschikt voor verwerking tot		
Vroeg:	jam	blik	diepvries
A - Deutsch Evern (blz. 10)	+	+	+
A - Macherauchs Frühernte (blz. 11)	—	—	—
A - Regina (blz. 12)	—	+	—
Rassen waarmee meer ervaring gewenst is:			
Glasa (blz. 12)			
Oranda (blz. 12)			
Middentijds tot laat:			
A - Senga-Sengana (blz. 12)	++	++	++
B - Oberschlesien (blz. 13)	—	—	+
N - Juspa (blz. 14)	+	—	—
N - Siletz (blz. 14)	+	+	++
O - Madame Moutot (blz. 15)	+	—	—
Rassen waarmee meer ervaring gewenst is:			
Cambridge Vigour (blz. 15)			
Gorella (blz. 16)			
Redgauntlet (blz. 16)			
Vola (blz. 16)			

TEELT IN DE VOLLEGROND
(vervolg)

Laat:	Geschikt voor verwerking tot jam	blik	diepvries
A - Jucunda (blz. 16)	++	—	—
A - Talisman (blz. 17)	+	—	—

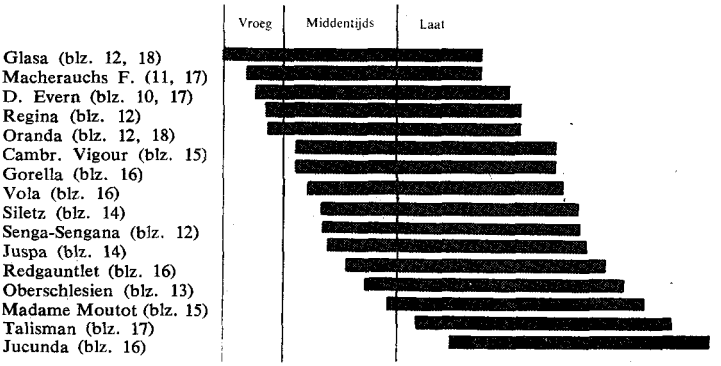
TEELT ONDER GLAS.

A - Deutsch Evern (blz. 17)
B - Macherauchs Frühernte (blz. 17)
N - Glasa (blz. 18)
N - Oranda (blz. 18)

Legenda:

++ = zeer geschikt
+ = geschikt
— = niet aanbevolen

RIJPTIJDENGRAFIEK
(gebaseerd op gegevens van de vollegrond)

RASSEN VOOR DE TEELT IN DE VOLLEGROND

(Zie voor de teelt onder glas blz. 17)

VROEG

A - Deutsch Evern. K.: J. Boettner, Duitsland, 1903.

De verdiensten van dit oude ras zijn de *vroegheid* en de *goede smaak*. De *produktiviteit* is echter *matig*, en de vruchten worden later in de oogst en in het tweede jaar *te klein*.

Groei: groeikracht matig; veel uitloperplanten. Matig winterhard.
Bloei: vroeg; bloemen tweeslachtig, met veel goed stuifmeel. Kans op nachtvorstschade.
Vruchtbaarheid: matig.
Vrucht:
Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: de eerste vruchten zijn vrij groot, de latere en vooral die aan meerjarige planten vrij klein tot klein. Vrij lang kegelvormig; fris oranjerood.
Kwaliteit: matig stevig, kwetsbaar, vrij sappig, goed van smaak, vruchtvlees wit.
Gebruik: verse consumptie en eventueel fabriek (vooral blik). Plukt moeilijk zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor grauwe schimmel (Botrytis) op bladeren en vruchten, aaltjes en aardbeimijt, maar weinig vatbaar voor verwelkingsziekte (Verticillium). Gevoelig voor virus.
Opmerkingen: planttijd: zomer. Uitsluitend te telen als eenjarig gewas, bij voorkeur op rijen; aan meerjarige planten worden de vruchten te klein. Er is goed gezond, zelf geheel virusvrij plantmateriaal verkrijgbaar.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

A. S. Henselmans, Luttelgeest (N.O.P.).
Proef- en Selectiebedrijf „De Bommelerwaard", Zaltbommel.
Proeftuin Hollands-Utrechts Veendistrict, Amsterdam-West.
Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.

A - Macherauchs Frühernte. K.: Max Planck Institut, Duitsland. Geïntr. 1951. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie. met Deutsch Evern.
In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: J. Oostergo, Nieuw-Amsterdam (Dr.).

Dit *vroege* ras heeft *lekkere* vruchten, die echter, evenals bij Deutsch Evern, neiging hebben *te klein* te worden. Het kan goed voldoen op de meer intensieve tuinbouwbedrijven op vochtige zandgrond en op lichte klei.
Het ras is *zeer vatbaar* voor ziekten, in het bijzonder voor aaltjes, verwelkingsziekte en meeldauw. Zonder voortdurende *strenge selectie* degenereert het ras snel.

Groei: de groei is vrij krachtig. Veel uitloperplanten. Goed winterhard.
Bloei: vroeg. De bloemen staan meestal onder het blad aan korte stelen. Tweeslachtig. Voldoende goed stuifmeel. Iets minder kans op schade door nachtvorst dan bij de meeste andere vroege rassen.
Vruchtbaarheid: tamelijk goed.
Vrucht:
Rijptijd: vroeg.
Uiterlijk: middelmatig groot; de latere en aan tweejarige planten tamelijk klein tot vrij klein van stuk; regelmatig lang kegelvormig. De vrucht is glanzend kersrood.
Kwaliteit: vrij stevig, goed van smaak, vruchtvlees lichtrood.
Gebruik: verse consumptie. Voor de verwerking nog geen aanwinst gebleken. Plukt tamelijk gemakkelijk zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor aaltjes, meeldauw en verwelkingsziekte. Vruchten weinig vatbaar voor vruchtrot.
Opmerkingen: planttijd zomer. Pollen of rijen. Uitsluitend te telen als eenjarig gewas, daar de vruchten aan een meerjarig gewas te klein worden. Strenge gezondheidsselectie van plantmateriaal is noodzakelijk om snelle degeneratie te voorkomen.

Macherauchs Frühernte (vervolg)

Eigenaars van goedgekeurde klonen:
H. Fleuren, Baarlo.
J. Oostergo, Nieuw-Amsterdam.
Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.
G. Visser, Huissen.

A - Regina. K.: Max Planck Institut, Duitsland. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Deutsch Evern. Geïntr.: 1951. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: J. Oostergo, Nieuw Amsterdam (Dr.).

Dit vroege ras voldoet vooral goed op *lichte zeeklei.* De vruchten zijn *groter* en *steviger* dan die van Deutsch Evern, en evenals deze fris oranjerood van kleur. Door de grote vruchten zijn de plukkosten geringer.

Groei: eenjarige planten stoelen weinig uit en hebben betrekkelijk weinig, grote bladeren; tweejarige planten kunnen zeer fors worden. Veel uitloperplanten. De winterhardheid is goed.
Bloei: vroeg. Bloemen boven het blad, groot, tweeslachtig; veel goed stuifmeel. Bloemstengels weinig talrijk, maar rijkbloeiend. Bloemen kans op nachtvorstschade.
Vruchtbaarheid: middelmatig.
Vrucht:
Rijptijd: vroeg.
Uiterlijk: vooral de eerste vruchten zijn zeer groot van stuk, vaak diep gegroefd, lang kegelvormig. De kleur is lichtrood; onderzijde lang bleek. Opvallend grote kelk.
Kwaliteit: tamelijk stevig, weinig kwetsbaar, vrij sappig en tamelijk goed van smaak; het vruchtvlees is wit of iets rose.
Gebruik: verse consumptie; geschikt voor blik. Plukt met twee handen vrij goed zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: matig vatbaar voor ziekten, behalve voor meeldauw.
Opmerkingen: planttijd zomer. Ook geschikt voor tweejarige teelt. Kan voor het eerste oogstjaar betrekkelijk nauw worden geplant. Geschikter voor zeeklei dan voor zand.

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst.

Glasa.
Hoewel dit zeer vroege ras speciaal is geïntroduceerd voor de teelt onder glas, bleek het te Zaltbommel ook te kunnen voldoen in de vollegrond. De bloemknoppen zijn evenwel vrij gevoelig voor wintervorst.
Zie verder blz. 18.

Oranda.
Dit vroege ras heeft de laatste jaren te Wageningen goede resultaten gegeven in de vollegrond. Het is nog niet zeker, of de bloemknoppen wel voldoende bestand zijn tegen strenge vorst in de winter.
Zie verder blz. 18.

MIDDENTIJDS - LAAT

A - Senga-Sengana. K.: R. von Sengbusch, Hamburg, Duitsland, 1949. Kw.r. 1956. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: H. Fleuren, Baarlo (L.).

Dit nieuwe ras heeft zich door *grote produktiviteit* en *gezonde,* forse

groei in enkele jaren tijds een plaats in het A-sortiment verworven, al worden de *vrij donkerrode* vruchten met *typisch aroma* voor verse consumptie nog niet overal gewaardeerd. Zeer gevoelig voor rot.
Groei: sterk; veel uitloperplanten; goed winterhard.
Bloei: middentijds; zeer rijk, met kleine, tweeslachtige bloemen aan talrijke bloeiwijzen. Kwaliteit stuifmeel middelmatig. Kans op nachtvorstschade.
Vruchtbaarheid: zeer groot.
Vrucht: Rijptijd: middentijds.
Uiterlijk: grootte middelmatig, zeer gelijkmatig; kort kegelvormig; glanzend, tamelijk donker tot iets bruinrood.
Kwaliteit: stevig, weinig kwetsbaar; diep oranjerood vruchtvlees; sappig; smaak goed, met typisch aroma.
Gebruik: verse consumptie en zeer geschikt voor verwerking. Plukt met twee handen goed zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor bladvlekkenziekten en meeldauw; vatbaar voor Verticillium en zwart wortelrot; zeer vatbaar voor vruchtrot. Gevoelig voor virus.
Opmerkingen: planttijd zomer. Bij voorkeur te telen als eenjarig gewas op rijen of pollen. Ruime plantafstand. Groeit te zwaar voor beddenteelt. Bespuitingen tegen vruchtrot zeer gewenst.

Eigenaar van goedgekeurde klonen:
Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.

B - Oberschlesien (Moulin Rouge). K.: O. Schindler, Proskau, Duitsland, 1914. Geïntr.: 1918.

Oberschlesien is nog steeds één van de hoofdrassen op de duinzandgrond in Kennemerland voor de teelt voor de verse markt. Hij voldoet daar nog steeds vrij goed om zijn *produktiviteit, geschiktheid voor beddenteelt* en waarde voor de *verse consumptie.* Elders weinig meer gewaardeerd en geteeld; voor klei ongeschikt. Daar de vruchten *moeilijk zonder dop* geplukt kunnen worden, is het ras minder geschikt voor de teelt voor de fabriek.

Groei: vrij sterke groei; betrekkelijk weinig uitlopers. Vrij goed winterhard.
Bloei: middentijds; lange, forse bloeiwijzen. Bloemen tweeslachtig; kwaliteit stuifmeel tamelijk slecht. Kans op nachtvorstschade.
Vruchtbaarheid: goed.
Vrucht: Rijptijd: middentijds.
Uiterlijk: groot tot middelmatig groot; kegelvormig, helderrood van kleur.
Kwaliteit: tamelijk stevig; vrij sappig; smaak matig, iets zuur; vruchtvlees oranje.
Gebruik: verse consumptie. Plukt moeilijk zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor verwelkingsziekte en zwart wortelrot; vrij weinig vatbaar voor bladvlekkenziekten, vrij weinig last van aardbeimijt en aaltjes.
Opmerkingen: planttijd gewoonlijk voorjaar. Op bedden of rijen; bij teelt op pollen te veel kans op zonverbranding der vruchten. Niet op klei.

Eigenaar van goedgekeurde klonen:
A. S. Henselmans, Luttelgeest (N.O.P.).

N - Juspa. K.: I.V.T., Wageningen, 1949. Gewonnen uit een kruising van Jucunda met Sparkle. Kw.r.: 1958. Geïntr. 1957; onder licentie in de handel.

Een *produktief* ras met *goed doppende* vruchten, die veel overeenkomst vertonen met Jucunda, maar ongeveer 10 dagen eerder rijp zijn. De vruchten missen het typische Jucunda-aroma en hebben, evenals deze, enige neiging tot *slechte vruchtzetting.*
Groei: matig krachtig; kompakt. Veel uitlopers.
Bloei: middentijds. Bloemen onder het blad. Tweeslachtig. Vrij veel goed stuifmeel. Nachtvorstgevaar matig.
Vruchtbaarheid: groot.
Vrucht:
Rijptijd: middentijds.
Uiterlijk: middelmatig groot, kegelvormig, oranjerood. In het begin van de pluk kunnen misvormde vruchten voorkomen.
Kwaliteit: tamelijk stevig en weinig kwetsbaar; vruchtvlees lichtrood, matig sappig en matig van smaak.
Gebruik: verse consumptie en geschikt voor pulp en jam. Plukt zeer goed zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor rode-vlekkenziekte, vrij vatbaar voor zwart wortelrot, maar weinig vatbaar voor vruchtrot. Vrij gevoelig voor virus.
Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting; bij voorkeur te telen als eenjarig gewas, uitsluitend op rijen of pollen, niet geschikt voor beddenteelt.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:
Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen.
Fr. Theuns, Oirschot.

N - Siletz (U.S. - Oregon 2172). K.: G. F. Waldo, Corvallis (Oregon), Ver. St. van Amerika, 1949. Geïntr.: 1955. Vrij in de handel.

De waarde van dit ras is gelegen in de *ongevoeligheid voor virus,* de onvatbaarheid voor meeldauw en rood wortelrot, en de *geringe vatbaarheid voor zwart wortelrot,* waardoor dit ras in een zieke omgeving beter stand houdt dan andere. Bovendien zijn de *dieprode* vruchten zeer geschikt voor verwerking, in het bijzonder voor diepvries. Een bezwaar is de grote vatbaarheid voor *vruchtrot,* en de gevoeligheid voor *droogte.*

Bloei: fors; een gesloten gewas met veel, donkergroen, glanzend blad. Ontwikkeling uitloperplanten matig; jonge planten vormen spoedig dubbele kronen.
Bloei: middentijds. Bloemen groot; tweeslachtig, voldoende goed stuifmeel. Kans op nachtvorstschade.
Vruchtbaarheid: groot.
Vrucht:
Rijptijd: middentijds.
Uiterlijk: breedrond, tamelijk tot middelmatig van grootte, klein op het eind van de pluk en bij tweejarig gewas. Donkerrood, ingezonken zaadjes.
Kwaliteit: stevig; vruchtvlees dieprood, sappig, goed van smaak.
Gebruik: geschikt voor verse consumptie en verwerking. Plukt matig goed zonder dop, waarbij meestal de spil meegaat, hetgeen een grote holte in de vrucht doet ontstaan.

Ziekten en beschadigingen: ongevoelig voor virus; onvatbaar voor meeldauw, bladvlekkenziekten en rood wortelrot; weinig vatbaar voor zwart wortelrot; zeer vatbaar voor vruchtrot, en zeer gevoelig voor droogte.
Opmerkingen: het uitgangsmateriaal is virusvrij.

O - Madame Moutot. Franse aardbei, vermoedelijk uit het begin van deze eeuw, met een groot verspreidingsgebied, vooral in Midden- en Zuid-Europa.

Dit ras heeft zich kunnen handhaven door *sterke groeikracht,* de *grote vruchten* en dus *geringe plukkosten.* De laatste jaren is de waardering voor de Madame Moutot sterk gedaald. Men ontdekte, hoe *slecht* het *uiterlijk* en de *kwaliteit* der vruchten is in vergelijking met andere rassen, hoewel dit ras in bepaalde streken steviger vruchten geeft dan elders.
Door de selectie van een groene kloon schijnt het euvel van voorjaarsbont in dit ras overwonnen.

Groei: forse groeier, met vrij veel uitloperplanten.
Bloei: vrij laat; bloemen tweeslachtig; vaak veel slecht ontwikkelde meeldraden en betrekkelijk weinig goed stuifmeel. Misvormde vruchten komen daardoor nogal eens voor.
Vruchtbaarheid: vrij goed.
Vrucht:
Rijptijd: vrij laat.
Uiterlijk: lelijk door de grote, grove, onregelmatig gevormde, ongelijkmatig rood gekleurde vruchten. De kleinere vruchten zijn vaak kort kegelvormig tot hoogrond; de grote sterk geribd en breed kamvormig.
Kwaliteit: vrij stevig, vruchten soms iets hol; matig sappig tot iets droog en melig; matig tot goed van smaak, vrij goed aroma; vruchtvlees oranje.
Gebruik: hoofdzakelijk verse consumptie. Plukt vrij moeilijk zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: Zeer vatbaar voor aaltjes. Vrij vatbaar voor verwelkingsziekte en meeldauw; weinig voor aardbeimijt en bladvlekken. Vrij gevoelig voor virus. Vruchten vatbaar voor vruchtrot Voorjaarsbont.
Opmerkingen: planttijd zomer of voorjaar. Op meerjarige bedden of rijen. Speciaal voor klei; voorzichtigheid met stikstofbemesting is geboden. Door dichte bladmassa weinig onkruidbestrijding.

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst.

Cambridge Vigour. K.: D. Boyes, Cambridge, Engeland. Geïntr.: ± 1946. Vrij in de handel.

Een buitengewoon zware groeier, die zeer produktief kan zijn. Ruime plantafstand is noodzakelijk.
Bloei en oogst zijn vrij vroeg; de bloemen hebben goed ontwikkelde meeldraden en goed stuifmeel. Oogst tamelijk vroeg. Vruchten aan lange trossen, tamelijk groot, regelmatig kegelvormig, iets dof helderrood, stevig en sappig; vruchtvlees oranjerood, matig van smaak door een tamelijk sterk, iets afwijkend aroma.
Doppen vrij goed.
Zeer vatbaar voor verwelkingsziekte en vruchtrot; resistent tegen rood wortelrot. Zeer gevoelig voor droogte. Lijkt 't beste geschikt voor eenjarige teelt op rijen of pollen. Geschikt voor zomerplanting, mits niet te vroeg, daar het gewas dan te zwaar wordt.

Gorella (I.V.T. no. 5597). K.: I.V.T., Wageningen, 1955. Ontstaan uit een kruising van Juspa met een Amerikaanse selectie. Geïntr.: 1960.

Een tamelijk fors, opgaand gewas met typisch stugge bladeren. Produktief. Bloeit tamelijk vroeg; bloemen aan zeer stevige bloemstengels. Bloemen tweeslachtig, met vrij veel goed stuifmeel. Vruchten tamelijk vroeg rijp; groot tot zeer groot; kegelvormig, glanzend helderrood, stevig, niet kwetsbaar. Vruchtvlees rood; smaak tamelijk goed. Plukt vrij gemakkelijk zonder dop, maar te groot van stuk voor verwerking. Geschikt voor zomerplanting.

Redgauntlet (Auchincruive no. 25). K.: R. D. Reid, Scottish Horticultural Research Institute, Auchincruive, Schotland. Uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Climax in 1946. Geïntr.: 1956. Vrij in de handel.

De planten hebben een tamelijk krachtige, open groeiwijze. Bloei en oogst vallen middentijds. Bloemen tweeslachtig, met voldoende goed stuifmeel. Lange vruchttrossen, waardoor de bloemen meer aan nachtvorst zijn blootgesteld dan bij Talisman. Produktief. Vruchten tamelijk groot, afgerond kegelvormig, glanzend helderrood, soms iets paarsrood. Tamelijk stevig, niet kwetsbaar; vruchtvlees oranje; smaak matig, iets zuur, met weinig aroma. Kan zonder dop worden geplukt. Tamelijk resistent tegen rood wortelrot.

Vola (Zaltbommel no. 53.141). K.: Vereniging tot Bevordering en Verbetering van de Tuinbouw in de Bommelerwaard. Gewonnen uit een kruising van Bowa met Empire. Zal in 1961 in de handel worden gebracht.

Een fors groeiend, opgaand gewas, zeer produktief. Bloei middentijds. Bloeiwijzen tamelijk talrijk, tamelijk lang gesteeld, even lang als het blad of daarboven uitstekend. Bloemen tweeslachtig met goed ontwikkelde meeldraden en goed stuifmeel. Oogst middentijds. Vruchten zeer mooi van uiterlijk, tamelijk groot, tamelijk lang kegelvormig, glanzend, helder oranjerood met iets inliggende zaadjes, iets kwetsbaar. Vruchtvlees oranjerood, stevig, sappig, fris zuur van smaak met een tamelijk goed aroma.
Plukt niet of moeilijk zonder dop. Voor de verse consumptie.

LAAT

A - Jucunda. K.: J. Salter, Hammersmith, Engeland; ± 1854.

Dit ras ontleent zijn waarde aan de mogelijkheid van *meerjarige teelt* op pollen, rijen of bedden en geringe kans op nachtvorstschade. Door de uitstekend *doppende* vruchten is het nog steeds hèt *fabrieksras*. Het wordt dan ook in het groot voor de fabriek geteeld op de Zuidhollandse eilanden en in West-Brabant. Een bezwaar is het vaak voorkomen van misvormde vruchten.

Groei: groeikracht vrij sterk. Uitloperontwikkeling laat en vrij sterk. Matig winterhard.
Bloei: laat. Weinig kans op schade door nachtvorst. Bloemen wel tweeslachtig, maar met weinig goed stuifmeel, waardoor onder ongunstige weersomstandigheden onvoldoende bestuiving en slechte vruchtzetting kunnen voorkomen (misvormde vruchten).
Vruchtbaarheid: goed.
Vrucht:
Rijptijd: laat.
Uiterlijk: grootte middelmatig, kegelvormig; steenrood van kleur met wit vruchtvlees.
Kwaliteit: vrij stevig, sappig, slechts matig van smaak, met een voor het ras typisch aroma.
Gebruik: speciaal voor de fabriek (pulp); echter niet geschikt voor invriezen, en niet aan te bevelen voor verwerking op sap. Plukt goed zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor verwelkingsziekte, aaltjes en aardbeimijt; vrij vatbaar voor bladvlekken en meeldauw. Vrij gevoelig voor virus. Vruchten weinig vatbaar voor vruchtrot.

Opmerkingen: planttijd voorjaar. Teelt meerjarig op pollen, rijen of bedden op klei en zandgrond.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

Fa. A. van Liere & Zn., Kapelle-Biezelinge.
Stichting „Meer Onderzoek Groenteteelt", Barendrecht.
A. v. d. Star, Reewijk.
Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.
J. Visser, Huissen.

A - Talisman. K.: R. D. Reid, Scottish Horticultural Research Institute, Auchincruive, Schotland. Ontstaan uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Climax in 1946. Geïntr.: 1955. Vrij in de handel.

In enkele jaren tijds heeft dit nieuwe ras zich door zijn *hoge produktie* van *laatrijpende* vruchten van *goede kwaliteit* voor *verse consumptie* een belangrijke plaats verworven in het sortiment, ondanks de grote vatbaarheid voor *vruchtrot.*

Groei: krachtig; tamelijk kompakt; ontwikkeling laat. Zeer veel uitloperplanten.
Bloei: laat en rijk. Bloemen onder het blad. Voldoende goed stuifmeel. Kans op schade door nachtvorst gering.
Vruchtbaarheid: zeer groot.
Vrucht:
Rijptijd: laat.
Uiterlijk: tamelijk lang kegelvormig; de eerste groot, soms breed wigvormig en diep gegroefd tot gespleten. Mooi van uiterlijk; helderrood.
Kwaliteit: stevig, sappig, vruchtvlees lichtrood, goed van smaak en aroma.
Gebruik: verse consumptie; geschikt voor jam. Plukt zeer moeilijk zonder dop.
Ziekten en beschadigingen: resistent tegen rood wortelrot; vrij vatbaar voor zwart wortelrot en vatbaar voor verwelkingsziekte. Gevoelig voor virus. Vruchten zeer vatbaar voor vruchtrot.
Opmerkingen: Geschikt voor zomerplanting en teelt op rijen of pollen, niet op bedden; bij voorkeur eenjarig. Bespuiting tegen vruchtrot is noodzakelijk.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

Stichting Boom en Vrucht, Kesteren.
Fr. Theuns, Oirschot.
Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.

Afgevoerd:
Georg Soltwedel: zeer gevoelig voor virus; er is een beter ras.

RASSEN VOOR DE TEELT ONDER GLAS

A - Deutsch Evern.
Voldoet nog steeds goed onder glas. Zie verder blz. 10.

B - Macherauchs Frühernte.
Kan onder glas *hoge opbrengsten* geven. Vormt een *zwaar bladgewas.* Beproevenswaardig, mits men over gezonde planten beschikt. Soms, speciaal op zandgrond, zijn de vruchten te zacht. Zie verder blz. 11.

N - Glasa. K.: Vereniging tot Bevordering en Verbetering van de Tuinbouw in de Bommelerwaard (V.V.T.B.), Zaltbommel. Gewonnen uit een kruising van Howard 17 met Deutsch Evern. Kw.r.: 1958. Geïntr.: 1957; onder licentie in de handel.

Dit ras is interessant voor de teelt onder glas daar het nog iets *vroeger rijp* is dan Deutsch Evern.

Groei: tamelijk krachtig; open groeiwijze. Veel uitloperplanten.
Bloei: vroeg; bloemen groot aan korte bloeiwijzen. Tweeslachtig; veel goed stuifmeel.
Vruchtbaarheid: middelmatig tot vrij groot.
Vrucht:
Rijptijd: zeer vroeg.
Uiterlijk: tamelijk groot, kegelvormig, glanzend helderrood. Weinig kwetsbaar.
Kwaliteit: matig stevig; vruchtvlees rood-oranje met wit, weinig sappig; smaak matig.
Gebruik: verse consumptie.

N - Oranda (I.V.T. 668). K.: I.V.T., Wageningen, 1949. Kw.r.: 1959. Gewonnen uit een kruising van Deutsch Evern met Temple. Geïntr.: 1957, onder licentie in de handel.

Een produktief, *vroeg* ras met vruchten van *goede kwaliteit.* Geeft onder glas een *zwaar bladgewas,* waardoor bladdunning gewenst kan zijn.

Groei: Fors; gesloten groeiwijze, veel uitloperplanten.
Bloei: vroeg. Bloemen aan vrij korte bloeiwijzen, onder het blad. Tweeslachtig, met voldoende goed stuifmeel.
Vruchtbaarheid: goed.
Vrucht:
Rijptijd: vroeg.
Uiterlijk: tamelijk groot; vrij gelijkmatig, kegelvormig; helder oranjerood; weinig kwetsbaar; goed houdbaar.
Kwaliteit: stevig, vruchtvlees oranje, vrij sappig. Goed van smaak.
Gebruik: verse consumptie.

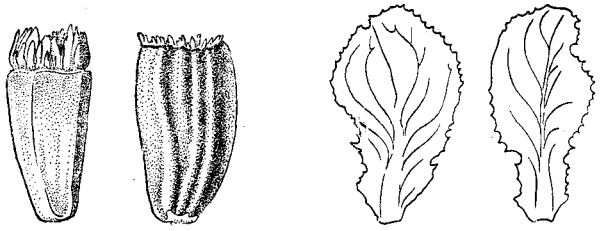
Afgevoerd:

Regina: voldoet onder glas minder goed dan andere rassen.

ANDIJVIE

(Cichorium endivia L.)

Andijvie wordt van oudsher in hoofdzaak voor het binnenlands verbruik geteeld, zowel in de volle grond als onder glas.
Voor de vollegrondsteelt is van belang, dat de in Nederland geteelde rassen Breedblad Volhart Winter en Nummer Vijf gevoelig zijn voor vernalisatie. Dit wil zeggen, dat ze na verblijf in jeugdtoestand bij temperaturen van omstreeks 0 tot 10° C doorschieten, voordat zij voldoende krop hebben gevormd. Daarom kan in de vollegrond gewoonlijk niet voor eind mei worden gezaaid. Sommige telers wachten hiermee zelfs tot de langste dag, en er zijn zelfs tuinders die ook midden in de zomer onder glas zaaien.

1 2 3 4

1 = zaad van andijvie
2 = zaad van witlof
3 = blad van Nummer Vijf
4 = blad van Breedblad Volhart Winter

Daar het andijviegewas gevoelig is voor vorst, kan als regel niet meer na half juli voor een vollegrondsteelt worden gezaaid.
Wil men telen voor of na de bovenaangegeven grenzen, dan moet men voor de gehele teelt of voor een onderdeel ervan glas te hulp roepen.
Vollegrondsandijvie, die in de zomer oogstbaar wordt, z.g. zomerandijvie, kan wat zachter van blad zijn dan de z.g. winterandijvie, die in herfst of winter gesneden wordt. Deze laatste moet iets harder en stugger van blad zijn, omdat zij anders bij donker, vochtig weer spoedig op het veld gaat rotten. Breedblad Volhart Winter verdient in dat geval de voorkeur.
In vele partijen andijvie komen enige „wilde" planten voor. Deze zijn door selectie vrijwel geheel te verwijderen, zoals vele zaadfirma's hebben bewezen. Het euvel treedt in Breedblad Volhart Winter sterker op dan in Nummer Vijf.
Hoe andijviezaad van witlofzaad te onderscheiden is, blijkt uit bovenstaande afbeeldingen.
Ter illustratie van de morfologische rasverschillen bij andijvie zijn tevens de bladvormen weergegeven.

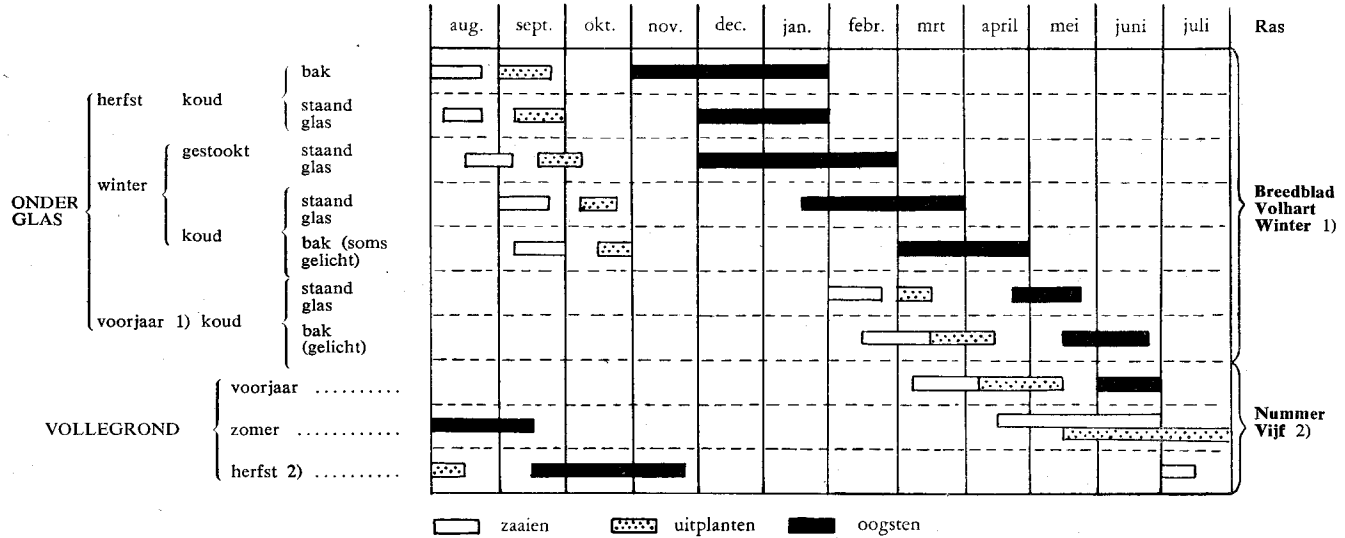
A - Nummer Vijf (Nummer Zes)

Zeer geschikt voor buitenteelt, in het bijzonder in voorjaar en zomer. Door de goede malse kwaliteit van het produkt zeer gewild. Het meest geteelde ras in Nederland.

Blad vrij kort en breed, aan de voet vrij plotseling smaller wordend (fig. 3), vrij mals. Kleur groen tot enigszins geel-groen, aan de onderzijde bleekgroen.
Bladhouding vrij opgericht, waardoor de plant zich minder uitspreidt dan die van Breedblad Volhart Winter, en het hart eerder „vol" wordt.

Groeit wat sneller dan Breedblad Volhart, is echter door het zachtere blad minder bestand tegen ongunstige weersomstandigheden dan dit laatste ras. Verder gevoeliger voor bladverlies en niet zo geschikt voor langdurig vervoer.
De krop toont in de veilingkist minder dan Breedblad Volhart Winter, omdat het ondereinde, door de enigszins opgerichte bladhouding, smal is en het buitenblad vaak afgepeld moet worden.

RASSENKEUZETABEL

1) Voor de weinig beoefende voorjaarsteelt in stookwarenhuizen en voor de tussenteelt in (stook)broeirijen is Nummer Vijf te verkiezen.
2) Voor de laatste herfstteelten in de vollegrond gebruikt men Breedblad Volhart Winter.

A - Breedblad Volhart Winter (Haarlems Volhart, Zwijndrechts Volhart, Tuinders Volhart, Gewone Volhart, Gewone Vroege Volhart, Breedblad Late Krop, Utrechtse Reuzenstruik, Groene Volhart, Nummer Acht)

Vrij goed bestand tegen ongunstig herfstweer en daardoor geschikt voor late herfstteelt in de vollegrond.
Geniet de voorkeur voor de teelt onder koud en gelicht glas.
Blad lang en vrij smal, vrij stug, kleur donkergroen (fig. 4).
Bladhouding afstaand, waardoor de plant een enigzins platte indruk maakt en het hart lang „leeg" blijft.
Kan beter tegen verzending dan Nummer Vijf en kan in de late herfst en winter zelfs korte tijd in de schuur worden opgeslagen.
Geschikt voor inzouten, omdat het blad weinig slinkt.

ASPERGE

(Asparagus officinalis L.*)*

De conservenindustrie is de voornaamste afnemer van de Nederlandse asperges. Een groot deel van de produktie wordt in Nederland ingeblikt. Bovendien worden veel asperges geëxporteerd, vooral naar Duitsland, en daar ingeblikt.
De aan het geoogste produkt gestelde eisen zijn: helderwit, dik, recht, met een gesloten, naaldscherpe kop; geen insnoering onder de kop en weinig opvallende schubben op de stengel.
De teelt is sinds de oorlog sterk toegenomen. Venlo is het belangrijkste centrum, verder kunnen worden genoemd Roermond, Bergen op Zoom en Wychen.

De rassen van de asperge zijn zeer heterogeen. Dit heeft o.m. tot gevolg, dat de groeikracht en daardoor de produktie van plant tot plant sterk verschilt. In verband hiermede is het zeer aanbevelenswaardig bij het zaaien de zaden op onderlinge afstanden van 10 cm te leggen. Hierdoor wordt het mogelijk in de herfst de planten op het zaaibed reeds stuk voor stuk op groeikracht te beoordelen en de zwakke groeiers tijdig te verwijderen. Zodoende wordt voorkomen, dat zwakke planten in de bedden komen.
Er wordt veel onderzoek verricht i.v.m. de aspergeveredeling. Bestudeerd worden produktieverhoging o.m. door het kweken van een geheel mannelijk ras, voetziekteresistentie en het winnen van groene en vezelvrije rassen.

A - Roem van Brunswijk (Brunswijker, Brunswijker Reuzen, Erfurter Reuzen, Bergen op Zoomse)

Vrijwel het gehele Nederlandse aspergeareaal wordt beteeld met Roem van Brunswijk.
Ontstaan uit de gewone Hollandse asperge.
Top rond, vast en gesloten, hoewel ook losse koppen met een diepe halsinsnoering voorkomen; wit, maar in het licht spoedig blauw wordend. Witvlezig. Een hoog percentage zware stengels. Middelvroeg tot laat. Gevoelig voor roest.

AUBERGINE (Eierplant).

(Solanum melongena)

De teelt van aubergines is van geringe omvang. Buiten het Westland treffen we dit gewas in de commerciële teelt zelden aan. De teelt geschiedt onder glas. Stoken is niet noodzakelijk maar voor een flinke produktie wel gewenst.
Er is één selectie in de handel, bovendien worden in het Westland enkele goede tuinderselecties gebruikt.

Lange Violette
Matig sterke groei, iets ongelijk, scheuten staan vrij steil. Vruchten lang en smal met stompe punt. Glanzend, dieppaars. Ongeveer een kwart van de vruchten is min of meer miskleurd.

AUGURK

(Cucumis sativus L.*)*

Augurken worden hoofdzakelijk voor de conservenindustrie in binnen- en buitenland geteeld. De export vindt deels plaats in verse toestand, deels ingezouten.
Belangrijke produktiegebieden zijn: de omgeving van Venlo en Roermond, oostelijk Noord-Brabant, de Veenstreek en de omgeving van de Beemster en van Avenhorn.

B - Baarlose Nietplekker Ras VI — K.: J. H. Tercken, Baarlo. Geïntr.: 1937.

Produktief ras. Geselecteerd op fijne pluk, echter ook voor grove pluk geschikt. Zeer gevoelig voor mozaïekaantasting, waardoor de oogst — mede door koud en guur weer — vrijwel kan mislukken.
Tamelijk sterke groeier. Vrucht meestal mooi groen (soms echter wat bleke vruchten), lang, slank en recht, fijn behaard. Resistent tegen vruchtvuur.
De thans — meestal onder de naam Venlose Nietplekker — in de handel voorkomende selecties van het Nietplekkertype vertonen bijna alle zeer veel overeenkomst met Ras VI.

B - Baarlose Nietplekker Ras VII — K.: J. H. Tercken, Baarlo. Geïntr.: 1949.

Geselecteerd op fijne pluk, echter ook voor grove pluk geschikt. Begin van de pluk iets later dan bij Baarlose Nietplekker Ras VI, maar gaat wat langer door.
Gewas iets forser dan van Baarlose Nietplekker Ras VI, met als gevolg een snellere en betere veldbedekking, waardoor de mozaïekziekte iets minder gauw optreedt en de schade dientengevolge in de regel iets minder groot is.
Overigens is dit ras ook, evenals Baarlose Nietplekker Ras VI, zeer gevoelig voor mozaïekziekte.
Vrucht meestal mooi groen, lang, slank en recht, fijn behaard. Resistent tegen vruchtvuur.

B - Guntruud — K.: Stichting „Proeftuin Noord-Limburg" te Venlo. Kw.r.: 1956.

Wordt vanwege de hoge mate van mozaïek-ongevoeligheid algemeen geteeld op plaatsen waar de teelt van de overige rassen teveel risico biedt.
Zeer sterke groeier, daarom plantafstand ruimer nemen. Geschikt voor fijne en grove pluk. Is later dan Baarlose Nietplekker.
Vanwege de latere ontwikkeling wordt aanbevolen onder glas te zaaien en later uit te planten.
Vrucht donkergroen; vorm ongeveer als van Baarlose Nietplekker, het steeleinde is echter wat breder en duidelijker gegroefd, terwijl de bloeminplanting groter is; oppervlak iets wrattig en fijn behaard. Resistent tegen vruchtvuur.

B - Delikatess

Speciaal geschikt voor grove pluk, wordt echter om zijn minder grote vatbaarheid voor mozaïekziekte ook geteeld voor de fijne pluk. Is wat later en minder vruchtbaar.
Er bestaan grote selectieverschillen in dit ras. Op klei worden in ongunstige jaren de vruchten vaak krom. Op veengrond moet de plantafstand iets ruimer zijn dan bij andere rassen.
Fors gewas, vrucht donkergroen, lang en slank, glad, wit behaard. De goede selecties zijn resistent tegen vruchtvuur.

BLEEKSELDERIJ

(Apium graveolens L. *var. dulce* (Mill.) DC.*)*

Dit gewas wordt geteeld om de sterk ontwikkelde bladstelen, welke in gebleekte toestand een uitstekende groente verschaffen.
De teelt is in Nederland niet zeer omvangrijk, zij concentreert zich in hoofdzaak in de omgeving van Veur en Loosduinen.

A - Goudgele Zelfblekende (Chemin Doré, Doré amélioré, Goudgele stelen)

Bladeren met lange, geelgroene bladstelen. Rechtstandig in groei, waardoor de bladstelen zich enigszins zelf bleken.
Om een fijne kwaliteit te krijgen is kunstmatig bleken toch nodig.

B - Golden Plume

Selectie uit voorgaand ras. Bladstelen wat korter en dikker.

B - Van Senten. K.: D. van Senten, Vinkeveen.

Gelijkvormig, goede groei. Zware struiken. Matig lange bladstelen. Wordt bij Vinkeveen geteeld *op* de grond (niet in greppeltjes) zonder bleken; voor verse consumptie en voor de conservenindustrie.

BLOEMKOOL

(Brassica oleracea L. *var. botrytis* L.*)*

De oppervlakte bloemkool die jaarlijks in Nederland geteeld wordt bedraagt in sommige jaren meer dan 5000 ha. Ze vertegenwoordigt een waarde van 15 à 17 miljoen gulden. Een klein deel van de bloemkool wordt onder glas geteeld. Het belangrijkste is de vroege vollegrondsteelt en de herfstteelt.
De aanvoerperiode loopt van april tot december. Toppen komen voor in juni en oktober. In deze twee maanden vindt bijna de helft van de hele jaarlijkse aanvoer plaats.
De rassensituatie bij bloemkool is de laatste jaren weinig veranderd. De vroege selecties van het ras *Erfurter Dwerg* bekend onder de naam *Veentje* worden niet meer geteeld. Dit ras wordt daarom niet meer vermeld. Mede onder invloed van de zachte winters van de laatste jaren neemt de belangstelling voor de teelt van *winterbloemkool* in de vollegrond ook buiten de provincie Zeeland toe. Geen van de hiervoor gebruikte rassen is volledig winterhard. De meeste kans op succes bieden de selecties van de Zeeuwse Groentetelers Vereniging te Goes.

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	zaaien	planten	oogsten	aanbevolen rassen
Kas- en rijenteelt	eind september begin oktober (weeuwen)	1ste helft december	half april-begin juni	Vroege Alpha-achtige typen (blz. 25). Verbeterde Mechelse (blz. 25).
Vroege vollegronds-teelt	eind september begin oktober (weeuwen)	maart	juni	Alpha (blz. 25). Vroege Alpha-achtige typen (blz. 25). Verbeterde Mechelse (blz. 25).
	begin februari (vrijsters)	april	2e helft juni	Alpha (blz. 25). Vroege Alpha-achtige typen (blz. 25). Verbeterde Mechelse (blz. 25).
Zomerteelt	eind sept. of febr.	april	begin juli	Lecerf (blz. 25)
	maart	mei	juli-augustus	Lecerf (blz. 25) Alpha (blz. 26).
Herfstteelt	1ste helft juni	half juli	half september-december	Lecerf (blz. 26). Flora Blanca (blz. 27). (Alpha blz. 27). (Tussensoort blz. 27). (Allerheiligen blz. 27).
Winterteelt in vollegrond	eind juni-begin juli	1e helft augustus	april-half mei	Angers (blz. 28).
Winterteelt in koude kas	eind juli	half september	maart	Angers (blz. 28).

VROEGE BLOEMKOOL

A - Alpha — Geïntr.: Fa. F. de Vries en Zn., Alphen a.d. Rijn, 1926.

Door de goede kwaliteit van de kool en de in de vroege teelt geringe gevoeligheid voor boren behoort het tot de meest geteelde rassen. Het ras is evenwel niet zeer vroeg, en daarom minder geschikt voor kas- en rijenteelt.
Blad golvend, gevouwen, afstaand. Kool wit, vast, diep, met matig grove korrel en grove wratten.
Weinig gevoelig voor boren en schift, zeer gevoelig voor klemharten.

A - Vroege Alpha-achtige typen

Onder zeer verschillende namen worden een aantal vroege bloemkoolselecties in omloop gebracht die bijzonder geschikt zijn voor glasteelt. Ze zijn 2-3 weken eerder oogstbaar dan de normale Alpha-selecties en dientengevolge gevoeliger voor boren. Bij iets latere zaai ook voor vollegrondsteelt geschikt.

A - Verbeterde Mechelse — Geïntr.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam, 1946.

De vroege Mechelse selecties zijn overwegend van goede kwaliteit en komen in vroegheid overeen met de vroege Alpha-achtige selecties. Enkele selecties zijn zeer vroeg en eveneens van goede kwaliteit. Bij te vroege zaai en onder ongunstige groeiomstandigheden zijn ze evenwel zeer gevoelig voor boren. Deze selecties moeten ± 6 oktober gezaaid worden.
Blad donkergroen, golvend, iets afstaand en vaak aan de rand wat naar binnen gebogen. Kool wit (soms iets crêmekleurig), vast, met grove korrel en wratten. Weinig gevoelig voor schift, klemharten en vorstschade. Gevoelig voor boren.

In de meeste gevallen kan het optreden van boorders worden voorkomen door later te zaaien, hoewel ook het weer in herfst en voorjaar, alsmede de bodemgesteldheid een grote rol spelen. Als algemene regel kan evenwel worden gesteld, dat later wordt gezaaid naarmate het ras vroeger en de bodem ongunstiger is. De beste volgorde van zaaien is dan: Alpha, Vroege Alpha, Verbeterde Mechelse. Dit geschiedt dan in de periode van 25 september-5 oktober.

ZOMERBLOEMKOOL

A - Lecerf

Door zijn geringe gevoeligheid voor boren het meest oogstzekere ras voor zomerteelt. De aanbevolen selecties zijn in twee groepen in te delen:

1e een *vroeg type* met matig veel, donkergroen blad en een diepe kool van uitstekende kwaliteit.

2e een *later type* met veel blad, dat iets lichter groen is en een minder diepe kool heeft.

De grootste vroegheidsverschillen bedragen een week tot 14 dagen. Op zware grond en bij droogte vormen de vroege selecties wel eens te weinig blad. De ontwikkeling en de kwaliteit van de krop laten

dan te wensen over. Onder deze omstandigheden zal een latere selectie met meer blad het beter doen. De beste kwaliteit vindt men op de goede, opdrachtige en vochthoudende gronden.
Blad donkergroen, sterk gevouwen, bladrand sterk golvend; kool crême, grofkorrelig.
Weinig gevoelig voor boren en schift. In weeuwenteelt gevoelig voor hartloosheid.

De onderstaande aanbevelingen zijn gebaseerd op proeven waarvoor in maart was uitgezaaid; ze hebben dan ook alleen betrekking op de geschiktheid voor deze teelt en gelden niet voor de herfstteelt en voor de zeer vroege zomerteelt, waarvoor op sommige plaatsen in september wordt uitgezaaid.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956-1957

Aangeduid door selectiebedrijf als:	Selectie van	vroegheid	hoeveelheid blad	diepte
Lecerf	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen	2,1	4,3	2,8
Lecerf no 4A vr.	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3,9	2,9	3,5
Lecerf no 4A	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1,0	4,4	3,2
Lecerf B	N.V. L. P. Duivestein, Loosduinen	3,9	3,1	3,4
Lecerf A	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	4,3	2,7	3,5
Lecerf	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	2,0	4,1	2,7
Lecerf type A	N.V. C. W. Pannevis, Delft	2,1	3,4	2,6
Lecerf	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	3,8	2,9	3,4
Lecerf	J. P. Rood, Wateringen	1,9	3,9	2,9
Lecerf „Slusia"	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	4,1	2,9	3,5
Lecerf	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen	3,9	2,9	3,2
Lecerf I	N.V. Struik & Co., Enkhuizen	4,1	2,7	2,9
Lecerf II	N.V. Struik en Co., Enkhuizen	1,0	4,1	2,9
Lecerf	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg	4,1	2,8	3,4
Lecerf	Jan A. Zwaan, Leidschendam	3,9	2,9	3,5
Lecerf A	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3,3	3,1	3,5
Lecerf B	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	1,0	4,6	2,8

Legenda: Vroegheid: 1,0 = laat; 5,0 = vroeg
Hoeveelheid blad: 1,0 = weinig; 5,0 = veel
Diepte kool: 1,0 = plat; 5,0 = diep

Voor uitvoeriger verslag der genomen proeven wordt verwezen naar meded. nr. 138 van het I.V.T. „Praktijkproeven met het bloemkoolras Lecerf 1956-1957" door M. Nieuwhof en A. Kraai. Prijs *f* 0,50.

B - Alpha

De late selecties van dit ras worden ook voor zomerteelt gebruikt, de kool is meestal blanker en vaster dan van Lecerf. Op de minder goede gronden en bij weinig zorgvuldige teelt is de kans op boren echter zeer groot en wordt de voorkeur gegeven aan Lecerf. Voor beschrijving zie onder Vroege Bloemkool (blz. 25).

HERFSTBLOEMKOOL

A - Lecerf

Het belangrijkste ras voor de vroege herfstteelt. Geplant wordt om-

streeks half juli, na vroege aardappelen, waarna in september-oktober de grootste aanvoer komt (Zelfdekkers). Voor beschrijving zie men onder Zomerbloemkool (blz. 25). De aldaar gegeven aanbevelingen hebben alleen betrekking op de geschiktheid voor de zomerteelt.

A - Flora Blanca — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r. 1951.

Het ras is zeer geschikt voor de late teelt en kan dan op de zwaardere gronden een zeer goede kool leveren. Op zandgrond zijn de ervaringen wisselend. Niet geschikt voor zomerteelt daar de kool dan erg gaat schiften.
De bovenste bladhelft sterk afstaand. Blad groot, grijsgroen met sterk golvende rand. Kool groot, wit, vast, zeer diep, grove wratten.
In een zachte herfst gevoelig voor schift, soms ook voor roodkleuring. Weinig gevoelig voor boren.

B - Alpha

In enkele centra wordt dit ras in deze teelt gebruikt. Het gestelde voor dit ras in zomerteelt (blz. 26) geldt ook hier.

B - Tussensoort

Dit ras is geschikt voor zeer late teelt (oogst november-december). Het ras behoort tot de groep der Italiaanse Reuzen, die vroeger uitsluitend voor deze teelt werden gebruikt. Hoewel deze een droge nachtvorst kunnen doorstaan, worden ze bij een langere vorstperiode toch meestal ernstig beschadigd.
Blad groot, lang, grijsgroen, opgericht. Lange stronk. Kool wit, vrij groot, vast, matig fijnkorrelig, vrij bonkig.
Gevoelig voor schift en roodkleuring.

B - Allerheiligen

Eveneens een selectie uit Italiaanse Reuzen, doch wat vroeger dan Tussensoort. De kool is wat kleiner.

WINTERBLOEMKOOL

In Engeland en Frankrijk worden bloemkoolrassen geteeld, welke bij uitzaai in augustus en na overwintering in de vollegrond van februari tot mei oogstbaar zijn.
Voor ons land is de teelt riskant; de kans op een stevige vorstperiode is in onze winter groot en de koude-resistentie van de meeste selecties is te gering om vorst van enige betekenis te kunnen doorstaan.
De teelt werd tot voor enige jaren uitsluitend uitgeoefend op Walcheren. Thans wordt er ook in Noord-Holland een gering areaal mee beteeld. Van belang is, dat men over goed ontwaterde grond beschikt en met een vrij kleine, stevige plant de winter ingaat. Daarom moet niet te vroeg gezaaid worden. De beste zaaidatum is eind juni-begin juli. De oogst valt dan in april-begin mei, juist voor de aanvoer van kasbloemkool. In deze periode zijn de prijzen dikwijls zeer aantrekkelijk.
De teelt in de koude kas maakt de laatste jaren ook enige opgang; er wordt eind juli gezaaid, zo mogelijk nog in september geplant en geoogst in maart.

BLOEMKOOL/BOERENKOOL

B - Angers

De Zeeuwse Groentetelers Vereniging te Goes beschikt over een goede vroege en een goede middelvroege selectie van dit ras voor de vollegrondsteelt. Het meest oogstzeker is de middelvroege selectie. Zaad van deze selecties wordt in de handel gebracht door de N.V. Wed. P. de Jongh te Goes en N.V. Struik en Co. te Enkhuizen.
Het Proefstation voor de Groente- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk beschikt over een selectie van Angers, genaamd *Wiko,* die geschikt is voor kasteelt.
Door selectie kan de vorstresistentie waarschijnlijk nog belangrijk worden verhoogd.

Van deze Rassenlijst voor Groentegewassen verschijnt volgend jaar weer een nieuwe druk.
De Rassenlijst voor Fruitgewassen verschijnt om de 2 jaar. U kan U op een of beide rassenlijst(en) abonneren! Een briefkaart aan het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen is voldoende.

BOERENKOOL

(Brassica oleracea L. *var. laciniata* (L.) Schulz*)*

Boerenkool is een typische wintergroente. Van het hele areaal van 700-800 ha wordt in de periode van november tot februari 85 % aangevoerd. De geldelijke omzet bedraagt 0,7-1,0 miljoen gulden. De belangrijkste teeltcentra zijn het Westland en het gebied om Amsterdam. Van de geteelde rassen is *Westlandse* het belangrijkste. Met dit ras zijn in 1958 en 1959 voor de tweede keer praktijkproeven genomen. De aanbevolen selecties zijn in deze rassenlijst vermeld. Er blijken van dit ras steeds meer selecties voor te komen die zowel voor de herfstteelt als de winterteelt geschikt zijn. De rassen *Halfhoge Moskrul* en *Hoge Groene Grofgekrulde* zijn van ondergeschikte betekenis.

A - Westlandse

Het meest geteelde boerenkoolras.

Naar hun winterhardheid waren de selecties van dit ras vroeger in twee typen onder te verdelen. Het herfsttype was weinig winterhard en reeds in de herfst vrij fijn gekroesd. De oogst ervan viel van oktober tot het invallen van de vorst. Het wintertype was winterharder, vaak donkergroen van kleur, was in de herfst nog vrij grof gekroesd,

maar in de winter werd het blad fijner van kroezing. Thans komen ook selecties voor die zowel geschikt zijn voor de herfst- als de winterteelt, doordat ze in de herfst reeds vrij sterk gekroesd zijn en toch nog behoorlijk winterhard zijn.
Middelhoog ras met veel, matig fijn tot fijn gekroesd blad dat een dichte tot vrij dichte platte kop vormt. Kleur: normaal groen tot iets donker groen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selecties van	Geschikt voor herfstteelt	Geschikt voor winterteelt	Opmerkingen
Westlandse	Manus v. Beusekom, Utrecht	+	+	
Soort Drijver ET	N.V. L. P. Duivestein, Loosduinen	+		
Westlandse sel. B.	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	+		
Middelhoge Fijngekrulde stam A.	Fa. Jos Huizer, Rijsoord	+		
Westlandse Winter	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)		+	
Westlandse Herfst	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	+	+	
Westlandse Fijngekrulde	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+		zeer fijn type
Blauwgroene Krul	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+		apart, grof, donker type
Westlandse Middelhoge Fijngekrulde	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	+		
Westlandse	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	+	+	
Halfhoge Westlandse Donkergroene sel. S. en G.	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	+		
Westlandse Egaal Fijngekrulde Blad no. 510	N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen	+		
Westlandse Halfhoge Donkergroene	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	
Westlandse Halfhoge Groene, ras Verheul	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	

O - Halfhoge Moskrul (Halfhoge Extra Fijngekrulde Niet Winterharde)

Reeds in september en oktober zeer fijngekroesd. Laat eind oktoberbegin november een groot deel van de bladeren vallen. Niet winterhard.
Alleen geschikt voor particulieren, die reeds vroeg in de herfst boerenkool willen eten.
Middelhoog ras. Zeer fijngekroesde bladeren, waarvan het bovenste deel sterk naar beneden omgebogen is.

O - Hoge Groene Grofgekrulde (Westwoldse)

Hoog ras (± 100 cm). Grof tot vrijwel niet gekroesd. Fors groeiend gewas. Voor menselijke consumptie minder gezocht. In hoofdzaak geteeld voor groenvoer in de winter voor kippen, konijnen, geiten e.d.

BOON

De tot het geslacht Phaseolus behorende bonen zijn als volgt in te delen:

1. Slaboon of Princesseboon *Phaseolus vulgaris* L.
2. Spekboon ..... *Phaseolus vulgaris* L.
3. Snijboon ..... *Phaseolus vulgaris* L.
4. Pronkboon ..... *Phaseolus coccineus* L. *(Phaseolus multiflorus* Lam.)

Bij deze groepen onderscheidt men stam- en stokbonen. De stambonen zijn doorgaans, in vergelijking met de stokbonen, vroeger en stellen meestal minder eisen aan bodem, bemesting, verzorging en hulpmiddelen (stokken of draden en touw). Ze zijn in de regel snel afgedragen, terwijl zij een kleinere oogst voortbrengen. Vaak geven zij peulen van minder goede kwaliteit dan de stokbonen, wegens aantasting door schimmelziekten tengevolge van hogere luchtvochtigheid en geringe verdamping vlak bij de grond.

Dikwijls zijn ziekten of plagen de oorzaak van mislukking van de bonenteelt. Voor zover resistentie tegen bepaalde ziekten mogelijk is, dient men daarmee bij de rassenkeuze en teeltwijze rekening te houden. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste ziekten.

VIRUSZIEKTEN

Rolmozaïek *Phaseolus-virus 1*

De bladeren krijgen een lichtgroene, doffe mozaïektekening en rollen op karakteristieke wijze naar beneden om. Deze ziekte kan met het zaad overgaan, terwijl op het veld verspreiding plaats vindt door bladluizen.

Zwarte vaatziekte *Phaseolus-virus 1*

De vaatbundels in wortels, stengels, bladeren, bloemen en vooral ook in de peulen worden bruinzwart. Peulwand en zaadhuid vertonen vaak een bruinzwarte adering. Kenmerkend is een grijze kleur van de peulen met zwarte buik- en rugnaad. Komt alleen voor bij rassen die resistent zijn tegen rolmozaïek.

Scherpmozaïek, topsterfte *Phaseolus-virus 2*

De bladeren vertonen een scherp begrensde fijne mozaïektekening aan de groeitoppen, nadat zich bij de oudere bladeren tevoren op steengrauw gelijkende symptomen hebben ontwikkeld. Bij zeer gevoelige rassen, zoals bijv. Dubbele Witte z. dr. stamslaboon, ontstaat een zeer sterke groeiremming, gevolgd door afsterving van de groeitoppen (topsterfte) en bloeistengels.
Besmette gladiolen vormen doorgaans de besmettingsbron, terwijl de bladluizen evenals bij rolmozaïek voor verspreiding zorgen. Het virus gaat niet met het zaad over.

Stippelstreep *Nicotiana-virus 11*

Dit virus veroorzaakt roodbruine vlekken en strepen in stengels en peulen. De bladeren verwelken, waarmee een rode verkleuring van hoofdnerven en pleksgewijs ook van de zijnerven, tot de fijnste vertakking toe, gepaard gaat. Het virus blijkt te overwinteren in vochtige gronden, van waaruit de besmetting optreedt.

BACTERIEZIEKTEN

Vetvlekkenziekte *Pseudomonas phaseolicola*

Op de bladeren, stengels en peulen donkergroene vetachtige vlekken, die bij indrogen vaak roodachtig verkleuren. Deze ziekte gaat met het zaad over.

SCHIMMELZIEKTEN

Vlekkenziekte *Colletotrichum lindemuthianum*
Diep ingezonken, donkerbruine vlekken op stengels en peulen. Ook op de zaden donkerbruine vlekken. Deze ziekte gaat met het zaad over.

Roest *Uromyces phaseoli*
Veroorzaakt in juni of juli bij stokbonen aan de onderkant van de bladeren witte puistjes. Later vormen zich aan de onder- en bovenzijde roestbruine plekjes. De sporen overwinteren op oude bonestokken.

Grauwe schimmel *Botrytis cinerea*
Alle plantendelen kunnen worden aangetast en gaan dan tot rotting over, na enige tijd overdekt met een grauw schimmelpluis. Dorre bloemresten, die aan de punt van de peulen blijven hangen, gaan ook vaak rotten en daarmee tevens het peuleinde.

Sclerotiënrot *Sclerotinia sclerotiorum*
Evenals bij de grauwe schimmel kan rotting van alle plantendelen optreden, waarbij dan echter een wit schimmelpluis met zwarte korrels (sclerotiën) ontstaat. Aantasting van de stengelvoet doet de plant vaak verwelken.

Voor uitvoerige beschrijvingen en tekeningen van bonenziekten zie men: N. Hubbeling, Ziekten en Beschadigingen van Bonen, Tuinbouwvoorlichting no. 3. 1955; verkrijgbaar bij de Staatsdrukkerij, Fluwelen Burgwal 18, Den Haag.

SLABOON

Een belangrijk deel van de geteelde slabonen is bestemd voor directe consumptie, een betrekkelijk klein gedeelte wordt geëxporteerd; het overige deel (de laatste jaren ruim de helft van het totaal) wordt door de conservenindustrie verwerkt.
Tot voor kort werden de slabonen voor de industriële verwerking op de veilingen aangekocht zodra op een ononderbroken aanvoer kon worden gerekend. Thans is de contractteelt van bonen ten behoeve van de industrie vrijgegeven en daar het tevens mogelijk is geworden de stamslabonen machinaal te plukken, zullen de bonen voor de industrie in de komende jaren op grotere, d.w.z. op landbouwbedrijven worden geteeld. Dit betekent, dat de normale teelt van stamslabonen op de tuindersbedrijven ingekrompen zal moeten worden wegens een verminderde afzetmogelijkheid. Op deze bedrijven zal daardoor wellicht meer nadruk op de vroege en late teelten komen te liggen dan tot nu toe het geval was.
Er is nog onvoldoende bekend omtrent verschil in geschiktheid van de rassen om machinaal te worden geplukt. Wel lijken een opgaand planttype, waarbij de peulen hoog gedragen worden en een geconcentreerde rijping het meest gewenst.
Voor de conservering in blik zijn alleen witzadige rassen of rassen met lichtgevlamde of citroengele zaden te gebruiken daar de overige gekleurdzadige ongewenste troebelingen en verkleuringen geven.
Voorts verlangt de conservenindustrie, zowel voor het inblikken als voor het diepvriezen, rechte, ronde of ovaalronde, niet al te dikke, groene slabonen zonder draad, welke tevens mals zijn, vlezig en zonder vlies.
Voor de directe consumptie worden bijna even hoge eisen gesteld, alleen in het voor- en naseizoen wordt bij beperkt aanbod ook wel eens genoegen genomen met mindere kwaliteit.

STAMSLABOON

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Aanbevolen rassen
vroege teelt onder glas	eind maart-begin april	B - Prelude (blz. 32) B - Dubbele Witte z. dr. (blz. 32) B - Probator z. dr. (blz. 32)
vervroegde buitenteelt	april	A - Dubbele Witte z. dr. (blz. 33) B - Prelude (blz. 33)
normale teelt in de vollegrond	mei	A - Prelude (blz. 33) A - Widusa (blz. 33) B - Dubbele Witte z. dr. (blz. 33) B - Processor (blz. 34) B - Furore z. dr. (blz. 34) B - Probator z. dr. (blz. 34)
late teelt in de vollegrond	juni of juli	B - Processor (blz. 35) B - Schreibers Imuna o.F. (blz. 35) B - Prelude (blz. 36) B - Widusa (blz. 36) B - Furore z. dr. (blz. 36)

Vroege teelt onder glas (stamslaboon)

Hiervoor zaait men eind maart tot begin april, liefst in een verwarmde kas. Zodra de eerste blaadjes zich beginnen te ontvouwen, wordt uitgeplant. Wanneer voor de teelt onder platglas rassen gebruikt worden, die weinig gewas maken, kan het glas er langer opblijven en kan vroeger worden geplukt. Verder is het van groot belang een ras te kiezen, dat in korte tijd plukrijp is, want hoe vroeger men komt, des te hoger liggen de prijzen.

B - Prelude

Zeer geschikt wegens grote vroegheid, goede opbrengst en goede kwaliteit. Kan iets dichter geplant worden dan Dubbele Witte z. dr. Voor beschrijving zie blz. 33.

B - Dubbele Witte z. dr.

Wordt geteeld onder platglas en in warenhuizen vanwege de goede opbrengsten en de prima consumptiekwaliteit. Het gewas kan echter wel eens gaan ranken, hetgeen een bezwaar is, omdat het glas dikwijls gelicht moet worden als de bonen nog maar net in bloei staan. Hierdoor kan het gewas gemakkelijk wind- of vorstschade oplopen. Voor beschrijving zie blz. 33.

B - Probator z. dr.

Is vroeger dan Dubbele Witte z. dr.; consumptiekwaliteit goed. Moet iets dichter worden geplant. Voor beschrijving zie blz. 34.

Vervroegde buitenteelt (stamslaboon)

Deze teelt is riskant, vooral ook in verband met de kans op nachtvorsten. Er wordt in april gezaaid, direct in de vollegrond of, als men nog vroeger wil zijn, eerst onder glas en daarna buiten uitgeplant.

A - Dubbele Witte z. dr.

Bij uitplanten kan de plantafstand in het algemeen wat kleiner genomen worden dan bij directe zaai in de vollegrond, omdat het gewas zich minder sterk vegetatief ontwikkelt.
Voor beschrijving zie onderaan deze bladzijde.

B - Prelude

Is vroeg en kan in korte tijd geoogst worden.
Voor beschrijving zie hieronder.

Normale teelt vollegrond (stamslaboon)

Hiermee wordt bedoeld de hoofdteelt, waarbij bij voorkeur in de eerste helft van mei gezaaid wordt. Bij deze teelt heeft men de minste risico's en de grootste opbrengst.

A - Prelude - K.: Vreeken's Zaden, Dordrecht. Kw.r.: 1955, in 1958 overgegaan naar N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen. Ontstaan uit een kruising van Enfant de Mont-Calme met Dubbele Witte z. dr. in 1937.

Aan te bevelen vanwege zijn produktiviteit, vroegheid en goede peulkwaliteit. Geschikt voor vers gebruik en conserven.
Matig stevig, sterk vertakt gewas. Peulen aan de top matig gebogen, 11-13 cm lang, rond, normaalgroen, zonder vlies en zonder draad. Zaad langovaal, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Onvatbaar voor zwarte vaatziekte en topsterfte; weinig gevoelig voor rolmozaïek en scherpmozaïek, matig vatbaar voor vlekkenziekte en vetvlekkenziekte. Zeer gevoelig voor Botrytis en Sclerotinia.

A - Widusa — K.: I.V.T., Wageningen. Kw.r.: 1959. In 1955 aan zaadfirma's afgegeven ter vermeerdering en verhandeling. Ontstaan uit een kruising van (Dubbele Witte z. dr. x U.S. 5 Refugee) met Dubbele Witte z. dr. in 1943.

Resistent tegen rolmozaïek. Is iets later oogstbaar dan Dubbele Witte z. dr.
Peulvorm als van Dubbele Witte z. dr., recht of zwak gebogen, iets lichter van kleur. 10-13 cm lang, zonder vlies en zonder draad. Kwaliteit goed, geschikt voor vers gebruik en conserven.
Zaad ovaal met iets afgeplatte uiteinden, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Onvatbaar voor rolmozaïek, weinig vatbaar voor zwarte vaatziekte, zeer gevoelig voor scherpmozaïek en topsterfte, weinig gevoelig voor vlekkenziekte en roest, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte, matig gevoelig voor stippelstreep.

B - Dubbele Witte z. dr.

Geteeld zowel voor vers gebruik als voor conserven. Mals blijvend en

zeer smakelijk; produktief. De grote gevoeligheid voor rolmozaïek kan echter, vooral in het zuiden tot teleurstelling leiden.
Middelmatig hoog, nogal slap gewas, hetgeen voor de machinale pluk bezwaarlijk kan zijn.
Peulen zwak gebogen, 10-12 cm lang, breedovaal, glad, normaalgroen van kleur, vast, vlezig.
Zaad ovaal, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Zeer vatbaar voor rolmozaïek, weinig vatbaar voor vlekkenziekte, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte. Zeer gevoelig voor Phaseolus virus 2, dat topsterfte kan veroorzaken, in het bijzonder nabij gladiolen; zeer vatbaar voor stippelstreep en roest.

Smaragd - K.: J. Groot, Waarland. Kw.r.: 1958. Overgenomen door N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude.
Komt overeen met Dubbele Witte z. dr., blijft echter iets langer groen en heeft groen zaad.

B - Processor — K.: Ferry Morse, Detroit (Mich.), Ver. Staten van Amerika. Wordt in Nederland ook onder de naam *Sabo* in de handel gebracht.

Resistent tegen rolmozaïek. Stevig, rechtopgaand gewas, daardoor geschikt voor machinale pluk. Gewas ook goed bestand tegen harde wind. Productief. *Peul in wat rijpere toestand niet vliesloos, smaak matig tot slecht,* daardoor weinig aanbevelenswaardig voor de conservenindustrie.
Iets later oogstbaar dan Dubbele Witte z. dr.
Peul 13-16 cm lang, breedovaal, tamelijk dikvlezig, zonder draad.
Zaad langovaal, wit; 27 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Onvatbaar voor rolmozaïek, vrijwel resistent tegen stippelstreep en roest. Vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek en vetvlekkenziekte, zeer vatbaar voor vlekkenziekte.

B - Furore z. dr. — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1948. Ontstaan uit een kruising van Dubbele Witte z. dr. met U.S. 5 Refugee.

Resistent tegen rolmozaïek. Peul lichter van kleur dan Dubbele Witte z. dr., smaak goed. Geschikt voor vers gebruik en conserven.
Sterk, fors, grootbladig gewas, sterker vertakt dan Dubbele Witte z. dr., dient daarom wat ruimer gezaaid te worden. Peulen recht tot zwak gebogen, 12-14 cm lang, breedovale doorsnee, zonder vlies en zonder draad.
Zaad ovaal met iets afgeplatte uiteinden, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Onvatbaar voor rolmozaïek. Matig vatbaar voor zwarte vaatziekte, zeer vatbaar voor topsterfte, stippelstreep, vlekkenziekte en roest, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte.

B - Probator z. dr. — K.: N.V. Wed. P. de Jongh, Goes. Kw.r.: 1954. Ontstaan uit een toevallige kruising met Walcheria in 1938.

Peultype als Dubbele Witte z. dr., kwaliteit goed. Is windgevoelig, zodat beschutting aan te bevelen is. Geschikt voor vers gebruik en conserven.
Tamelijk fijn gewas, waardoor iets nauwer gezaaid kan worden dan bij Dubbele Witte z. dr.

1 2 3 4 5 6 7

1 = Prelude 2 = Dubbele Witte z. dr. 3 = Probator z. dr.
4 = Widusa 5 = Processor 6 = Furore z. dr.
7 = Schreibers Imuna o.F.

Peulen zwak gebogen, 10-13 cm lang, breedovaal, normaalgroen van kleur, zonder vlies en zonder draad.
Zaad langovaal, wit; 40 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Weinig vatbaar voor rolmozaïek, vetvlekkenziekte en vlekkenziekte, matig vatbaar voor scherpmozaïek, zeer vatbaar voor stippelstreep en roest.

Late teelt vollegrond (stamslaboon)

Hiervoor kiest men thans algemeen die rassen, welke resistent zijn tegen rolmozaïek.

B - Processor

Geschikt voor late teelt wegens resistentie tegen rolmozaïek. Bestrijding van vlekkenziekte door bespuiting verdient aanbeveling.
Voor beschrijving zie blz. 34.

B - Schreibers Imuna o.F. — K.: F. Schreiber, Braunschweig, Duitsland. Ontstaan uit een kruising van Conserva met Cornell 22 in 1930.

Kan nog laat gezaaid worden door de zeer geringe vatbaarheid voor vlekkenziekte, stippelstreep en roest. In verband met de afzet verdient bij dit ras late zaai zelfs de voorkeur. Consumptiekwaliteit matig.
Rechtopgaand, stevig, sterk gewas.
Peulen recht of zwak gebogen, 13-15 cm lang, rond, oppervlak enigzins ruw, lichtgroen, vlezig, in jonge toestand vliesloos, later matig vliezig; *dient daarom op tijd geplukt te worden.*

BOON

Zaad tamelijk groot, zwak niervormig, wit; 24 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Weinig vatbaar voor rolmozaïek en scherpmozaïek; resistent tegen zwarte vaatziekte en topsterfte, matig vatbaar voor vetvlekkenziekte.

B - Prelude

Weinig vatbaar voor rolmozaïek. Kan door zijn snellere rijping iets later gezaaid worden dan Widusa en Furore.
Voor beschrijving zie blz. 33.

B - Widusa

Resistent tegen rolmozaïek. Hierdoor geschikt voor late teelt. Weinig vatbaar voor vlekkenziekte. Niet later zaaien dan begin juli.
Voor beschrijving zie blz. 33.

B - Furore z. dr.

Geschikt voor late teelt wegens resistentie tegen rolmozaïek. Bestrijding van vlekkenziekte door bespuiting verdient aanbeveling. Niet later zaaien dan begin juli.
Voor beschrijving zie blz. 34.

STOKSLABOON

Naar de dikte van de peulen te verdelen in enkele en dubbele stokslabonen.
De aantasting van stokslabonen door schimmels is doorgaans, behalve in natte zomers, van weinig betekenis. Van virusziekten hebben de vatbare rassen soms veel te lijden.

Enkele stokslaboon

De hieronder genoemde rassen zijn minder produktief dan de dubbele stokslabonen. Zij vergen meer plukwerk dan de dubbele en hoewel de kwaliteit hoger gewaardeerd wordt is de teelt minder lonend. Worden hoofdzakelijk door particulieren geteeld.

B - Non Plus Ultra z. dr. (Excelsior z. dr., Franse Trosprinces z. dr., Pareltros z. dr., Preferent z. dr.) — Omstreeks 1925 uit Frankrijk geïmporteerd door de N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht.

Tamelijk vroeg plukbaar, draagt lang door.
Peulen ongeveer recht, 11-13 cm lang, tussen de zaden sterk ingesnoerd, lichtgroen; 6-8 peulen per tros.
Zaad wit; 40-45 zaden wegen 10 gram.
Vatbaar voor rolmozaïek.

B - Mechelse Markt z. dr. Intr.: Hollandse Zaadhandel, Mechelen.

Vlugger afgedragen dan Non Plus Ultra is ook wat vroeger; eveneens voor late zaai geschikt. Lijkt veel op Non Plus Ultra z. dr., peul echter wat breder. Produktief. Vormt de eerste peulen vlak bij de grond.
Zaad wit; 40-45 zaden wegen 10 gram.
Matig vatbaar voor rolmozaïek.

1 2 3 4 5 6 7

1 = Non Plus Ultra z. dr. 2 = Mechelse Markt z. dr. 3 = Progress z. dr.
4 = Aromata z. dr. 5 = Stringless Blue Lake White Seeded
6 = Nestor 7 = Westlandia z. dr.

B - Progress z. dr. — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951. Ontstaan uit een kruising van Vroege Juli z. dr. met Non Plus Ultra z. dr.

Kan ook voor late teelt gebruikt worden. Tamelijk laat plukbaar.
Peulen recht of zwak teruggebogen, 11-13 cm lang, tussen de zaden ingesnoerd, normaalgroen; draagt in trossen van 8-10 stuks.
Zaad wit; 40-45 zaden wegen 10 gram.
Vatbaar voor rolmozaïek.

Ras waarmee meer ervaring is gewenst

Metro — K.: N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Kw.r.: aangevraagd. Ontstaan uit een kruising van Aromata met Trosjes z. dr.
Beproevenswaardig wegens resistentie tegen rolmozaïek.

Dubbele stokslaboon

A - Aromata z. dr. — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r. 1953. Ontstaan uit een kruising van Mombacher Spek m. dr. met Vroege Juli z. dr.

Consumptiekwaliteit van het verse produkt zeer goed. De specifieke smaak blijkt bij conservering in blik verloren te gaan.
Rijkdragend. Vanwege de onvatbaarheid voor rolmozaïek ook zeer geschikt voor late teelt (zaai 2e helft juni-begin juli).

Peul ongeveer recht, 12-14 cm lang, rond, lichtgroen, dikvlezig, mals, draagt in trossen van 4-6 peulen. Tamelijk vroeg, doorgaans spoedig afgedragen.
Zaad ovaal met breed afgeknotte uiteinden, wit; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Resistent tegen rolmozaïek. Vatbaar voor zwarte vaatziekte en topsterfte, zeer vatbaar voor vlekkenziekte en roest. Vrijwel resistent tegen stippelstreep.

B - Stringless Blue Lake White Seeded

Er bestaan van dit ras een aantal selecties, die enige verschillen vertonen in vroegheid, peullengte en -kromming, enz. Deze worden onder diverse namen verhandeld o.a. Amarant, Amathist, Promotor, Effecta, Allround, Capt. Carllsen.
Peulen recht tot zwak gebogen, 15-20 cm lang, rond, normaalgroen. Dient op tijd geplukt te worden, daar de peulen anders iets vliezig kunnen worden. Kwaliteit goed. Middentijds.
Zaad lang, wit; 33 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Onvatbaar voor rolmozaïek, nogal vatbaar voor zwarte vaatziekte, scherpmozaïek, topsterfte en vlekkenziekte.

B - Nestor — K.: G. J. Canjels, Blerick. Kw.r.: 1956.
Ontstaan uit een kruising van Mombacher Spek m. dr. met Non Plus Ultra z. dr. in 1944.

Ras met een goede peulkwaliteit. Resistent tegen rolmozaïek; hierdoor ook geschikt voor late zaai.
Peulen komen het meest overeen met Aromata; zijn wat langer (15-18 cm), breder en op dwarsdoorsnede breedovaal; zonder vlies en zonder draad, normaalgroen. Middentijds.
Zaden ovaal, wit; 24 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Weinig vatbaar voor zwarte vaatziekte en vlekkenziekte, matig vatbaar voor scherpmozaïek, topsterfte en stippelstreep.

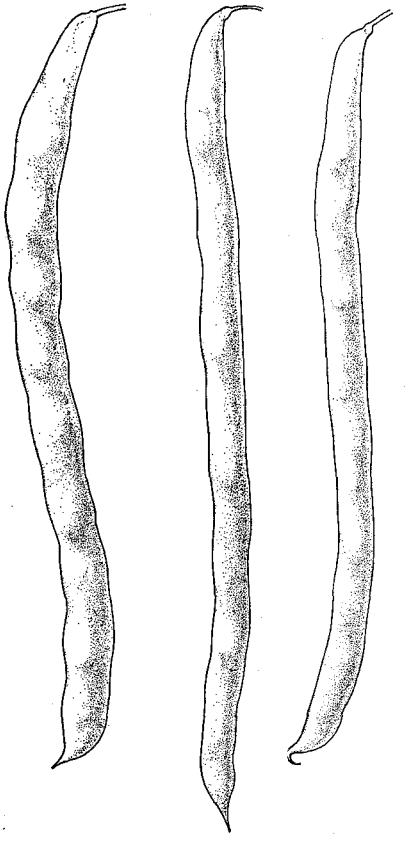
B - Westlandia z. dr. (Westlandse Dubbele z. dr.) — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk.

Ras van matige kwaliteit. Vanwege de gevoeligheid voor rolmozaïek minder geschikt voor late zaai.
Peul recht tot zwak gebogen, 11-12 cm lang, rond, lichtgroen, verblekend, in trossen van 4-6 peulen. Dient op tijd geplukt te worden, daar de peulen anders iets vliezig kunnen worden. Middentijds.
Zaad langovaal met schuin afgeknotte uiteinden, weinig glanzend, wit; 29 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Gevoelig voor rolmozaïek en topsterfte, zeer vatbaar voor stippelstreep.

N - Roem van Zwaag — K.: J. A. de Jong, Zwaag. Kw.r. aangevraagd.

Mutant uit Dubbele Witte z. dr.
Onderscheidt zich van Dubbele Witte z. dr. door hogere groeiwijze.
Zeer beproevenswaardig uitsluitend voor kasteelt; wordt daar ongeveer 2 m hoog. Begint vanaf de grond te dragen en lijkt zeer produktief. Peul niet te onderscheiden van Dubbele Witte z. dr.
Voor buitenteelt niet aan te bevelen wegens grote vatbaarheid voor rolmozaïek.

SPEKBOON

1 = Phenomeen m. dr.
2 = Animo m. dr.
3 = Hilds Neckarkönigin

1 2 3

De spekboon is een grove stokslaboon, die, wegens betrekkelijk grote afmetingen van zijn scheden, tevens als snijboon gebruikt kan worden. Hij is over het algemeen produktiever dan de gewone slabonen, terwijl zijn smaak uitstekend is.

A - Phenomeen m. dr.

Produktief ras van goede kwaliteit. Geschikt voor vers gebruik en conserven. Vrij laat.
Peul recht, nabij de top zwak gebogen, 23-26 cm lang, ovaal, dikvlezig, normaalgroen, tamelijk lang mals blijvend.
Zaad niervormig, middelmatig breed, wit; 20 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Weinig vatbaar voor rolmozaïek. Vatbaar voor topsterfte, roest en vlekkenziekte.

B - Animo m. dr. — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1950. Ontstaan uit een kruising van Mombacher Spek m. dr. met Phenomeen m. dr.

Goed voor vers gebruik en conserven. Blijft vrij lang mals en wordt niet vlug hol. Produktief. Middentijds.
Begint zeer laag te dragen, zeer lange trossen van 6-8 peulen. Peul is een lang Mombacher Spek-type, recht, 24-27 cm lang, rond, dikvlezig, normaal- tot donkergroen.
Zaad tamelijk smal, niervormig, wit; 18 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, topsterfte, roest en vlekkenziekte.

B - Hilds Neckarkönigin — K.: Karl Hild, Marbach am Neckar, Duitsland. Kw.r.: 1959. Gemachtigde: J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.).

Ontstaan door kruising van Phenomeen met een Pools landras z. dr. in 1948.
Wegens draadloosheid en goede peulkwaliteit beproevenswaardig in het bijzonder voor de conservenindustrie. Wordt niet vlug hol en blijft lang mals.
Peul weinig gebogen, 22-26 cm lang, breedovaal, dikvlezig, normaalgroen, vrijwel zonder vlies.
Zaad langwerpig, wit; 25 zaden wegen ongeveer 20 gram.
Resistent tegen rolmozaïek; tolerant voor scherpmozaïek, vatbaar voor stippelstreep en vlekkenziekte; resistent tegen vetvlekkenziekte.

SNIJBOON

In ons land worden uitsluitend witzadige rassen met groene peulen geteeld. De algemeen geteelde rassen zijn vaak niet vrij van vlies of perkament als bij droog, zonnig weer niet op tijd wordt geplukt.

STAMSNIJBOON

Tengevolge van sterke vatbaarheid van stamsnijbonen voor vlekkenziekte en mozaïekziekten, is het verschil in kwaliteit tussen de peulen van stok- en stamsnijbonen meestal groter dan bij de slabonen. Daarom worden stamsnijbonen voor de teelt in het volle seizoen weinig gebruikt. Zij vinden vrijwel uitsluitend toepassing voor vroege teelt onder glas of in de vollegrond.

B - Eerste Pluk m. dr. (Vroege Juni m. dr., Juniboon m. dr.). Selectie uit Noordster m. dr.

Rijkdragend en zeer vroeg. Door zijn vroegheid en gedrongen groeiwijze geschikt voor vroege teelt onder glas. Teelt in vollegrond riskant door de grote vatbaarheid voor rolmozaïek, topsterfte en vlekkenziekte.
Peulen iets gebogen, 16-18 cm lang, matig breed; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

HILDS NECKARKÖNIGIN (spekboon)

Spekbonen zijn in Nederland weinig bekend en de teelt ervan is van beperkte omvang. Toch zijn spekbonen zeer produktief en de consumptiekwaliteit van goede rassen is uitstekend. Zodra de consument de smaak leert kennen komt hij erop terug. Om deze reden krijgt ook de conservenindustrie de laatste jaren meer belangstelling voor dit produkt.

Het hierboven afgebeelde ras is, in tegenstelling met de tot nu toe gangbare rassen draadloos waardoor het niet alleen voor de verse consumptie, maar ook voor de conservenindustrie zeer aanbevolen kan worden. De teelt van spekbonen in het algemeen en van dit nog nieuwe ras in het bijzonder verdient dan ook zeker de aandacht.

B - Noordster m. dr.

Wegens iets hogere groei iets minder geschikt voor glasteelt dan Eerste Pluk m. dr.
Peulen meestal vrij recht, 17-19 cm lang, matig breed.
Tamelijk vatbaar voor rolmozaïek, topsterfte en vlekkenziekte.
Van dit ras zijn tegenwoordig veel selecties in de handel met bredere peulen; 25 zaden wegen ongeveer 10 gram.

Rassen waarover meer ervaring gewenst is

Dageraad - K.: Fa. Jb. Kooiman Pzn te Andijk-Oost. Kw.r.: 1956. Ontstaan door selectie uit Noordster m. dr.

Beproevenswaardig vanwege de draadloosheid. Gewas tamelijk fijn, daardoor ook onder glas te telen. Is later dan Eerste Pluk.
Peulen recht, 12-15 cm lang, tamelijk smal (15-18 mm), normaalgroen.
25 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Tamelijk vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, topsterfte en vlekkenziekte.

Aubade - K.: Coöp. „West-Friesland", Wijdenes. Kw.r. 1959. Ontstaan door kruising van Noordster m. dr. met Brede z. dr. in 1945.

Te beproeven wegens draadloosheid.
Peulen recht of zwak gebogen, 15-18 cm lang en 18-22 mm breed.
20 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Zeer vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, topsterfte en stippelstreep; vatbaar voor vlekkenziekte en vetvlekkenziekte.

Gronal - K.: N.V. Nederlandse Elitezaad Maatschappij, Hillegom. Kw.r.: 1959 door N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht. Ontstaan door kruising van Groninger Weekschil m. dr. met Allervroegste m. dr. in 1949.

Slap gewas met lange zijstengels. Peul 22-24 cm lang, 20-22 mm breed, m. dr.
20 zaden wegen ongeveer 10 gram. Tamelijk vroeg.
Weinig vatbaar voor rol- en scherpmozaïek, vatbaar voor stippelstreep en vlekkenziekte.

STOKSNIJBOON

Kasteelt

A - Vroege Veense m. dr.

Zeer geschikt voor kasteelt door de minder welige groei, grote vroegheid en doordat de planten vanaf de grond beginnen te dragen. Behalve in de Venen, buiten niet te telen door de zeer grote vatbaarheid voor rolmozaïek.
Laag, tamelijk vertakt gewas.
Peulen korter en lichter van kleur dan Allervroegste m. dr.
22 zaden wegen ongeveer 10 gram.

A - Eersteling m. dr.

Is iets vroeger dan Allervroegste m. dr. en begint lager te dragen. Door grote vatbaarheid voor rolmozaïek voor buitenteelt niet aanbevelenswaardig.
Peul iets korter dan van Allervroegste m. dr., dezelfde kwaliteit.
21 zaden wegen ongeveer 10 gram.

B - Allervroegste m. dr.

Begint bij kasteelt hoger te dragen en is iets minder vroeg dan Vroege Veense m. dr. en Eersteling m. dr.
Voor beschrijving zie blz. 44

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Aanbevolen rassen
vroege kasteelt	15 maart-1 april	A - Vroege Veense m. dr. (blz. 41) A - Eersteling m. dr. (blz. 41) B - Allervroegste m. dr. (blz. 41)
late kasteelt	juni-juli	B - Ezetha's Superba (blz. 42) B - Romore (blz. 42)
vervroegde buitenteelt	april	B - Allervroegste m. dr. (blz. 42) B - Ezetha's Superba (blz. 42) B - Romore (blz. 42)
normale buitenteelt	mei	A - Combine (blz. 43) A - Romore (blz. 44) A - Ezetha's Superba (blz. 44) B - Allervroegste m. dr. (blz. 44) B - Mechelse Sabel m. dr. (blz. 44) N - Precosa (blz. 44) N - Helda z. dr. (blz. 45) O - Verschoor m. dr. (blz. 46) *Ras waarover meer ervaring gewenst is* Zondra (blz. 46)

B - Ezetha's Superba

Voor beschrijving zie blz. 44.

B - Romore

Voor beschrijving zie blz. 44.

Behalve de hierboven genoemde rassen kunnen *Combine* en *Verschoor* ook voor kasteelt gebruikt worden, alhoewel de oogst laat valt.

Vervroegde buitenteelt (stoksnijboon)

Zaai in perspotten, stenen potten, kistjes of iets dergelijks onder glas. Uitplanten in de vollegrond.

B - Allervroegste m. dr.

Dit ras wordt algemeen gebruikt voor de vervroegde buitenteelt.
Is sterk en vroeg.
Voor beschrijving zie blz. 44

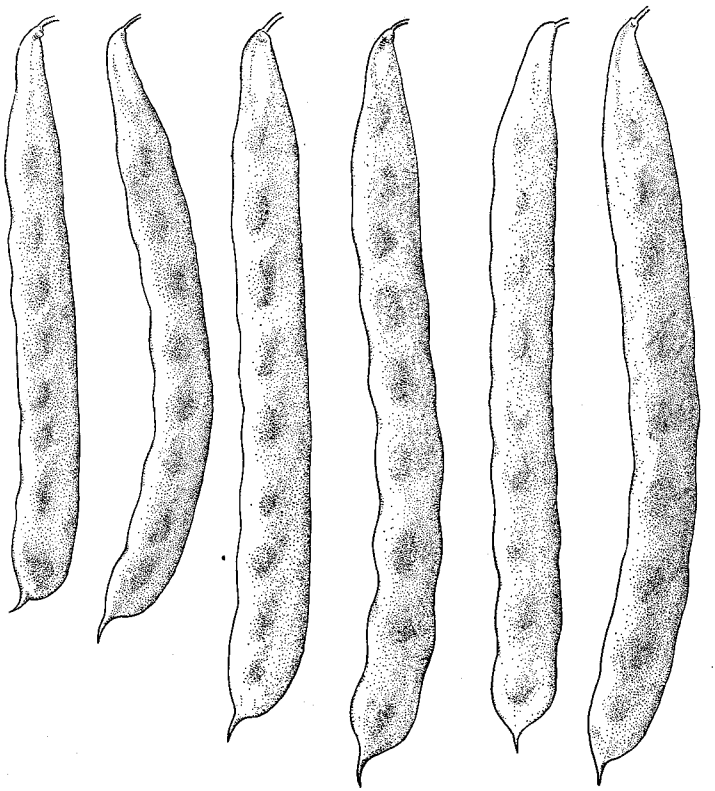
B - Ezetha's Superba

Voor beschrijving zie blz. 44.

B - Romore

Voor beschrijving zie blz. 44.

De laatste twee rassen verdringen geleidelijk de Allervroegste m. dr.

1 2 3 4 5 6

1 = Vroege Veense m. dr. 2 = Eersteling m. dr. 3 = Ezetha's Superba
4 = Romore 5 = Infra 6 = Supra

Normale buitenteelt (stoksnijboon)

A - Combine — Samengesteld uit twee rassen *Infra* en *Supra*.
K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1950. Ontstaan uit een kruising van Ras Verschoor met Mombacher Spek m. dr.

Beide typen komen in eigenschappen veel met Ras Verschoor overeen, doch onderscheiden zich daarvan door resistentie tegen rolmozaïek en vatbaarheid voor zwarte vaatziekte. Late teelt is goed mogelijk, indien eind juni-begin juli gezaaid wordt en geen gladiolen in de nabijheid worden geteeld. Ook voor vroege of late kasteelt wordt wel Combine gebruikt.
Beide typen worden ook afzonderlijk verhandeld.

Peul recht tot zwak gebogen, 22-26 cm lang, 20-24 mm breed, mals en, mits op tijd geplukt, vrijwel zonder draad.
Supra heeft iets langere peulen, die ook breder zijn dan die van Infra en is iets vroeger. Bovendien draagt Supra de meeste peulen vrij hoog, terwijl Infra de hoofdproduktie vrij laag draagt en reeds vanaf de grond peulen vormt. De peulen van Supra zijn iets malser en lichter van kleur, de zaden iets platter en breder dan van Infra; 17 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Vrij laat.
Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, topsterfte, stippelstreep, vlekkenziekte en roest.

A - Romore — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1956.
Ontstaan door selectie uit Eersteling.

Vroeg en zeer produktief. Door de goede peulkwaliteit te verkiezen boven Allervroegste m. dr.
Gelijkmatig ontwikkeld, tamelijk dicht gewas. Komt in peulvorm en kwaliteit nagenoeg overeen met Ezetha's Superba. Heeft ook draad. Begint zeer laag te dragen; 15 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Onvatbaar voor rolmozaïek, weinig vatbaar voor zwarte vaatziekte, vatbaar voor stippelstreep.

A - Ezetha's Superba — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen.
Kw.r.: 1955. Ontstaan door selectie uit Eersteling of Allervroegste.

Vroeg en produktief. Door de betere peulkwaliteit te verkiezen boven Allervroegste.
Gelijkmatig ontwikkeld gewas met grote, normaal groene bladeren. Peul met draad, breder, rechter, zachter en iets lichter van kleur dan Allervroegste m. dr. Gewaardeerd type.
17 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Weinig vatbaar voor rolmozaïek, onvatbaar voor zwarte vaatziekte, vatbaar voor stippelstreep.

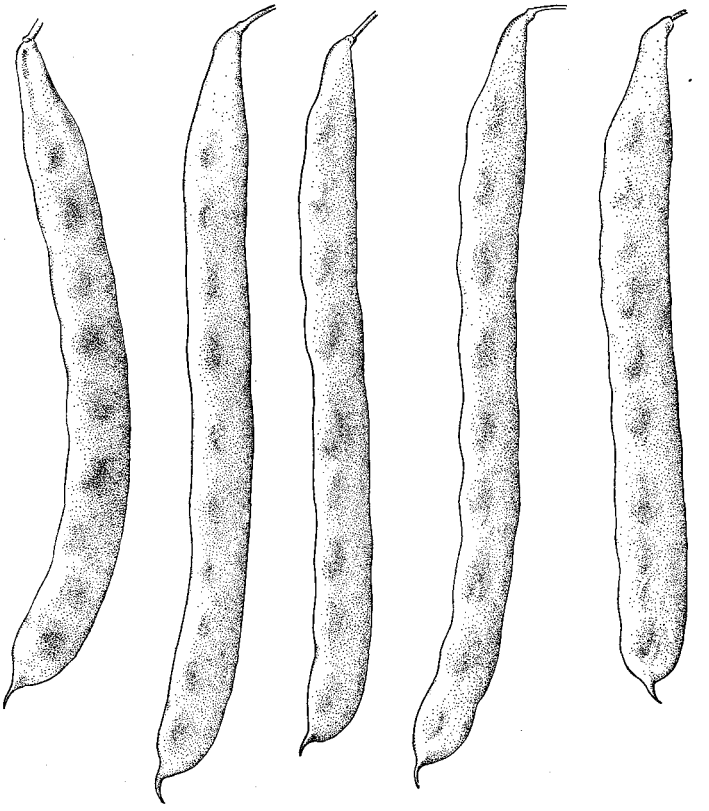
B - Allervroegste m. dr.

Vroeg, goed bestand tegen ongunstige weersomstandigheden.
Gelijkmatig ontwikkeld gewas met normaal groene bladeren.
Peul recht of zwak gebogen, 20-22 cm lang, tamelijk donkergroen, spoedig vliezig. Dient daarom op tijd geplukt te worden.
17 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Matig vatbaar voor rolmozaïek, topsterfte en stippelstreep.

B - Mechelse Sabel m. dr.

Geschikt voor vroege buitenteelt; voor kasteelt niet aan te bevelen.
Peul zeer vliezig, behoudens bij zeer vroege pluk.
Gelijkmatig ontwikkeld, matig dicht gewas met normaal groene bladeren. Peul recht tot zwak gebogen, 24-26 cm lang, smal (19-21 mm) met lange snavel, normaal groen; 17 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Vroeg.
Matig vatbaar voor rolmozaïek, tamelijk vatbaar voor vlekkenziekte.
Zeer vatbaar voor stippelstreep.

N - Precosa — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1959.
Ontstaan door kruising van Haubners Record met Clazina.

1 2 3 4 5

1 = Allervroegste m. dr. 2 = Mechelse Sabel m. dr. 3 = Precosa
4 = Helda z. dr. 5 = Verschoor m. dr.

Dit ras is zonder draad, vroeg, en volgens de eerste gegevens produktief. Hierdoor zeer beproevenswaardig.
Peul recht, 22-25 cm lang, normaal groen.
Resistent tegen rolmozaïek, tolerant voor scherpmozaïek, vatbaar voor stippelstreep.

N - Helda z. dr. — K.: Karl Hild, Marbach am Neckar, Duitsland. Kw.r.: 1959. Gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.).

Beproevenswaardig in verband met draadloosheid en rolmozaïekresistentie.
Peul recht, 22-26 cm lang. Licht tot normaal groen. Middentijds.
Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor scherpmozaïek en stippelstreep.

BOON

O - Verschoor m. dr.
Krachtig groeiend, tamelijk dicht gewas.
Peul recht, 22-25 cm lang, vrij breed, mals, lichtgroen van kleur.
17 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Laat oogstbaar.
Zeer vatbaar voor rolmozaïek en stippelstreep.

Ras waarover meer ervaring gewenst is

Zondra - K.: A. H. W. Bulten, Aalten. Kw.r.: 1959.
Beproevenswaardig in verband met draadloosheid.
Peul recht of zwak gebogen, 22-26 cm lang, normaal groen. Middentijds. Weinig vatbaar voor rol- en scherpmozaïek, resistent tegen zwarte vaatziekte en topsterfte, zeer vatbaar voor stippelstreep.

Het is de taak van het I.V.T. te bevorderen dat de Nederlandse tuinbouw in al zijn aspecten over het best mogelijke rassenmateriaal zal kunnen beschikken.

PRONKBOON

De pronkboon is grover dan de stoksla- en stoksnijboon, maar hij is sterker tegen de meeste ziekten en beter bestand tegen ruwe weersomstandigheden. Daarom wordt hij vanouds vaak als windkering om snijbonen, augurken, tabak enz. gebruikt.
De roodbloeiende en de bontbloeiende rassen worden geteeld voor export van de zaden naar Engeland.
De pronkbonen zijn onvatbaar voor virusziekten en hebben doorgaans ook weinig van schimmelziekten te lijden. Indien onvoldoende vrucht-

1

2

wisseling wordt toegepast, komt soms verwelkingsziekte (Fusarium) voor. Verder zijn vooral de roodbloeiende rassen nogal vatbaar voor vetvlekkenziekte.

A - Smalle Snijpronker — K.: Vreeken's Zaden, Dordrecht; in 1927 geïntroduceerd onder de naam Erecta.

Uitstekend bruikbaar als snijboon, mits op tijd wordt geplukt.
Voor vers gebruik en conserven.
Normaal gewas, witbloeiend.
Peulen recht of zwak gebogen, 25-29 cm lang, smal, groen, vlezig. Zaad vrij groot, tamelijk smal, wit; 10 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Van dit ras zijn selecties in de handel onder de namen: Emergo, Erecta en Selecta.

In de pr.pr. 1955-1956 zijn de selecties goedgekeurd van:

N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Manus van Beusekom, Utrecht
A. H. W. Bulten, Aalten
N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
N.V. Wed. P. de Jongh, Goes en fa. Koning en Vlieger, Goes
H. van Kampen Jr, Pijnacker
N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht
N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
N.V. C. W. Pannevis, Delft
N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
N.V. P. Rood en Zn, Bovenkarspel
Ruiter's Zaden, Andijk-Oost
Piet van der Veld, Lisse
J. Vos, Groningen
Vreeken's Zaden, Dordrecht
N.V. Jan A. Zwaan, Leidschendam
N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

B - Excelsior — K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Kw.r.: 1958. Ontstaan door selectie uit Witbloeiende Reuzen.

Normaal gewas, witbloeiend.
Peul recht of zwak gebogen, zeer lang (35-40 cm), smal, glanzend groen met tamelijk effen oppervlak. Matig produktief. Zaad vrij groot, tamelijk breed, wit; 10 zaden wegen ongeveer 10 gram.
Goedgekeurd in de praktijkproeven 1955-1956.

Ras waarmee meer ervaring is gewenst

07 ZD (voorlopige aanduiding) — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r.: aangevraagd.
Te beproeven wegens draadloosheid.

1 = Excelsior 2 = Smalle Snijpronker

BROCCOLI

(Brassica oleracea L. *var. cymosa* Duch.*)*

Niet te verwarren met winterbloemkool, die vroeger ook broccoli werd genoemd. Men zie hiervoor blz. 27.
Broccoli onderscheidt zich van bloemkool doordat de bloemstengels langgerekt zijn, waardoor geen vaste „kool" wordt gevormd, doch een losse bloeiwijze ontstaat. Er komen rassen voor met groene en violette bloemknoppen, terwijl ook een witte overgangsvorm naar bloemkool bekend is.
In Amerika maakt het groene ras veel opgang onder de naam „Green Sprouting Broccoli". De kool is smakelijk en heeft een hoge voedingswaarde vooral wat betreft het gehalte aan vitamines B_2 en C. De slechte houdbaarheid is echter een groot bezwaar; reeds een dag na de oogst is het produkt geel en onooglijk. Hierdoor is het alleen geschikt voor diepvries en voor gebruik door particulieren.
Voor de teelt in de zomer en de herfst wordt vanaf februari tot mei gezaaid; 6-8 weken later wordt uitgeplant op afstanden van 50 x 50 cm. Na 2 tot 3 maanden begint de oogst van de spruiten. De opbrengt bedraagt 8.000-10.000 kg per ha.

O - Zomer- en herfstbroccoli

In 1956 en in 1957 zijn in I.V.T.-proeven goede resultaten verkregen met *Sprouting Early K & V* en met *Green Sprouting Early Medium,* beide van Ferry Morse. Detroit, Ver. Staten van Amerika.

CHINESE KOOL

(Brassica cernua (Thbg) Forb. & Hemsl.*)*

De vraag naar deze groente is gering waardoor de teelt van zeer beperkte omvang is.
Het gewas is geschikt voor nateelt en wordt dan in juli ter plaatse gezaaid. Zaaien vóór 1 juli heeft tot gevolg, dat de meeste planten gaan schieten voordat een kool gevormd is. Op lichte grond is het gevaar voor knolvoetaantasting groot.

A - Cantonner Witkrop (Granaat, Torpedo)

Blad donkergroen, krop lang en smal

CONSUMPTIERAAP

(Brassica campestris L. *var. rapa* (L.) Hartm.*)*

Men onderscheidt meirapen, die begin maart (of later) gezaaid worden en dan omstreeks eind mei (of later) geoogst kunnen worden, en herfstrapen, die omstreeks 10 augustus worden gezaaid en omstreeks 11 oktober gerooid worden. Meirapen worden ook vroeg onder glas geteeld.
Hieronder wordt alleen een aantal selecties van meirapen vermeld, welke zijn goedgekeurd in de vereenvoudigde praktijkproeven 1953-1954.

A - Italiaanse Roodkop

De vroegste van alle meirapen. Heelbladig. Loof bij de meeste selecties kort of tamelijk kort. Knol plat, weinig of niet hoekig, wit met paarse kop.

Goedgekeurde selecties vereenvoudigde praktijkproeven 1953-1954

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Loof	Vroegheid
Milaanse Platte Witte Roodkop Extra Kortloof	Fa. P. Aker, Hoogkarspel	zeer fijn	zeer vroeg
Amerikaanse Platte Roodkop	N.V. Abr. Sluis Enkhuizen	tam. lang	vroeg
Italiaanse Roodkop	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	middelm.	vroeg
Italiaanse Witte Roodkop	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	fijn	zeer vroeg
Platte Gladde Heelbladige Witte Roodkop	Coöp. ,,West-Friesland'', Wijdenes	middelm.	zeer vroeg
Italiaanse Platte Witte Heelbladige Roodkop	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	zeer fijn	zeer vroeg

B - Italiaanse Witte

Niet zo vroeg als Italiaanse Roodkop. Heelbladig. Vrij veel loof. Knol plat, weinig hoekig, wit.

Goedgekeurde selecties vereenvoudigde praktijkproeven 1953-1954

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Loof	Vroegheid
Milanese Platte Witte Mei	N.V. Zwaan & de Wiljes, Scheemda	lang	middelm.
Italiaanse Platte Witte Heelbladige Mei	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	middelm. fijn	tam. vroeg
Platte Witte Heelbladige Mei	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	tam. lang	middelm.

B - Platte Witte Mei

Middelmatig vroeg, soms zelfs laat. Loof ingesneden, middelmatig fors. Knol plat, nogal hoekig, wit met in de regel groene kop.

Goedgekeurde selecties vereenvoudigde praktijkproeven 1953-1954

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Loof	Vroegheid
Platte Witte Mei	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	lang	laat
Platte Witte Mei	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	lang	tam. laat
Platte Witte Mei	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	middelm.	tam. laat
Platte Witte Mei	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	tam. lang	vroeg
Platte Witte Mei	Coöp. ,,W.-Friesland'', Wijdenes	tam. lang	vroeg
Platte Witte Mei	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	lang	laat

DOPERWT

(Pisum sativum L.)

Doperwten worden geteeld voor vers gebruik en voor conserven. De oogstzekerheid wordt door verschillende factoren bepaald, waarvan resistentie tegen topvergeling, Amerikaanse vaatziekte en nachtvorst zeer belangrijk zijn.
De rassen verschillen in gevoeligheid voor nachtvorst; over het algemeen zijn de vroege rassen het meest gevoelig. Een deel der rassen bezit resistentie tegen topvergeling en/of Amerikaanse vaatziekte.

Topvergeling. Vroeger werd deze virusziekte aangeduid met de naam voetziekte, Het eerste symptoom van deze vooral in de westelijke kleigebieden optredende ziekte is een gele verkleuring van de top bij verspreid in het veld staande planten.
De zieke planten blijven sterk in groei achter, in de loop van het seizoen neemt het aantal zieke planten toe en hierdoor kan de opbrengst sterk verminderd worden. Deze ziekte moet worden toegeschreven aan een virus, dat wordt overgebracht door bladluizen van lucerne op erwten en tuinbonen.
Bij ongunstige groeiomstandigheden zoals natte grond, nachtvorst, stuivende zandgrond kunnen echte voetziekten ontstaan door Fusarium, Botrytis cinerea of andere halfparasitaire schimmels. Hierbij treedt dikwijls rotting van stengelvoet en wortels op en zijn inwendige roodachtige verkleuringen algemeen.

Amerikaanse Vaatziekte *(Fusarium oxysporum forma pisi ras 1).* Aangetaste planten verwelken en vallen uiteen. De bladeren rollen op, verkleuren grijs en verdorren, te beginnen onder aan de stengels. Meestal ontstaan roodbruine verkleuringen in de stengels. Het gewas sterft vroeg af (juni).
De veroorzaker van de ziekte leeft in de grond, speciaal in kleigebieden. Uitbreiding van de Amerikaanse vaatziekte vindt gemakkelijk plaats doordat stro van zieke planten of besmette grond op andere percelen wordt overgebracht.
Op besmette grond dienen resistente rassen te worden geteeld.

Voornamelijk in het zuidwestelijk zeekleigebied komt plaatselijk het erwtencystenaaltje voor (St. Jansziekte). De ziekte is te herkennen aan een slecht ontwikkeld wortelgestel, waarop witte en bruine puntjes (cysten) voorkomen. Verschillen in vatbaarheid van de rassen zijn niet bekend. Ter bestrijding dient een ruime vruchtwisseling te worden toegepast.
De laatste jaren is op een aantal percelen het voorkomen van vroege verbruining geconstateerd. Dit is een virusziekte, waarbij de planten in hoofdzaak vanuit de grond worden aangetast en waarvan de planten ernstige gevolgen kunnen ondervinden. Voorzover thans bekend, bestaat onder de algemeen geteelde rassen geen resistentie.
Behandeling van het zaaizaad met T.M.T.D.- of Chinon-bevattende middelen is bij kreukerwtenrassen beslist noodzakelijk en is ook aan te raden voor rondzadige rassen.
Bladrandkever, thrips, knopmade en erwtenpeulboorder (wormstekigheid) kunnen met goed resultaat bestreden worden (Zie o.a. Bericht no. 1366 van de Plantenziektenkundige Dienst).
Daar de rassenkeuze samenhangt met teeltwijze en bestemming van het produkt, is bij de hierna volgende rasbeschrijvingen een onderverdeling gemaakt in:
teelt voor conserven, zie blz. 51;
teelt voor vers gebruik blz. 58.

TEELT VOOR CONSERVEN

De conservenindustrie verwerkt thans uitsluitend volvelds geteelde doperwten.
Het streven is er op gericht om produktieve, oogstzekere rassen van prima consumptiekwaliteit te telen en te verwerken. Bovendien wenst men rassen met uiteenlopende rijpingstijd om een noodzakelijke oogstspreiding te verkrijgen.
Voor de vriesconservering worden kreukerwtenrassen met niet te grove, donkergroene, zachte, sappige erwten verlangd.
Bij de blikconservenindustrie valt een uitgesproken voorkeur minder waar te nemen. Zowel *rond*zadige als *gekreukt*zadige rassen bieden mogelijkheden. Ook wat grofheid en kleur van het zaad in dopstadium betreft lopen de eisen uiteen. Een en ander hangt samen met de afzetpositie in binnen- en buitenland. De laatste jaren wordt vooral de nadruk gelegd op fijne doperwten van lichtgroene kleur. Voor conservering worden in afnemende mate nog landbouwerwten gebruikt.

RASSENKEUZETABEL

De hieronder opgenomen rassen zijn ingedeeld naar de vorm van het droge zaad (rond of gekreukt) en naar de tijd van rijping (zeer vroeg, vroeg, hoofdseizoen, laat).

Teeltwijze	Aanbevolen rassen	Zaadkleur in dopstadium	Zaadkleur droog
Rondzadige erwten			
zeer vroeg	B - Aurora (blz. 53)	lichtgroen	groen
	B - Gloire de Quimper blz. 53)	lichtgroen	groen
	B - Alaska (blz. 53)	lichtgroen	groen
	N - Pixie (blz. 54)	lichtgroen	groen
	Rassen waarover meer ervaring is gewenst		
	Dubbelpeulige Alaska typen (blz. 54)	lichtgroen	groen
vroeg	B - Venlose Lage (blz. 54)	lichtgroen	geel
hoofdseizoen	B - Roi des Fins vert. (blz. 55)	lichtgroen	groen
	B - Supcovert (blz. 55)	lichtgroen	groen
laat	**B - Espoir de Gembloux** (blz. 56)	lichtgroen	groen
Gekreuktzadige erwten			
vroeg	B - Kelvedon Wonder (blz. 56)	donkergroen	groen
	B - Double One (blz. 56)	donkergroen	groen
	B - Elf (blz. 56)	lichtgroen	groen
	N - Kelva (blz. 57)	donkergroen	groen
hoofdseizoen	B - Wyola (blz. 57)	donkergroen	groen
	B - Juwel (blz. 57)	lichtgroen	groen
	O - Celsior (blz. 57)	lichtgroen	groen

OVERZICHT RASEIGENSCHAPPEN*

In onderstaand overzicht betekent een hoog cijfer een gunstige waardering voor de betreffende eigenschap. Bovendien zijn lang stro, grote vroegheid van begin bloei, en vroege rijping door een hoog cijfer aangegeven. Een hoog cijfer voor neiging tot doorbloeien betekent weinig doorbloei, hetgeen een gunstige eigenschap is.

	Rondzadige rassen										Gekreuktzadige rassen						
	Aurora	Gloire de Quimper	Alaska	Pixie	Venlose Lage	Venlona II	Cavalier	Roi des Fins vert	Supcovert	Espoir de Gembloux	Kelvedon Wonder	Double One	Elf	Kelva	Wyola	Juwel	Celsior
Lengte van stro	4	4	9	8	6	6	4⁵	6⁵	7	7	6	6	7	4⁵	8	7⁵	6⁵
Stevigheid	7	7	4	4⁵	6⁵	6⁵	6⁵	6	7⁵	6⁵	6	6⁵	6⁵	6	5	6⁵	6
Uitstoeling	1	1	1	1	4	2	4	3	4	4⁵	1	4	3	2	2	3	3
Vroegheid van begin bloei	9	9	9	9	8	8	8	7	7	5⁵	8	8	7⁵	8	6	5⁵	7
Neiging tot doorbloeien	9	9	5⁵	5	6	8	7	6⁵	5⁵	7	8	8	8	8⁵	8	6⁵	7
Vroegrijpheid	9⁵	9⁵	9	9	7⁵	8⁵	8	5⁵	5⁵	4	7⁵	7	7	8	5⁵	4⁵	5
Resistentie tegen topvergeling	4	4	4	6	4	4	4	5	6	5	8	5	9	8	9	9	9
Resistentie tegen Amerikaanse vaatziekte	10	1	10	10	1/10	10	10	1	10	1	1	1	10	10	10	10	10
Conservenkwaliteit	8	8⁵	8⁵	8	7⁵	7⁵	8	7⁵	7⁵	8	8 [1]	8 [1]	7⁵	8 [1]	7⁵ [1]	7⁵	7
Fijnheid van de doperwt	7⁵	8	8⁵	9	8	7⁵	8	8⁵	8	8⁵	4	5⁵	7	5	5⁵	7	6
Produktiviteit	7	7	6⁵	6⁵	7⁵	7⁵	7⁵	8	8	7⁵	8	8	8	8	8	8	8

1) Voor diepvriesconserven.

* Voor de samenstelling van dit overzicht is o.a. gebruik gemaakt van gegevens ter beschikking gesteld door het Proefstation voor Akker- en Weidebouw en het Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek te Wageningen.

ZAAIZAADHOEVEELHEDENTABEL

	Gemiddelde grond kg/ha	Stro-arme grond kg/ha	Stro-rijke grond kg/ha	Gebaseerd op 1000-korrel-gewicht van
Aurora	325	360*	290	260
Gloire de Quimper	275	300*	250	220
Alaska	205	225	180	180
Pixie	200	220	180	160
Venlose Lage	150	170	130	170
Venlona II	235	260	210	210
Cavalier	180	200*	160	180
Roi des Fins vert	140	160	120	160
Supcovert	165	190	140	190
Espoir de Gembloux	120	130	110	170
Kelvedon Wonder	280	315	250	220
Double One	200	230	170	200
Elf	230	260	200	200
Kelva	280	315	250	220
Wyola	190	205	175	220
Juwel	145	160	135	170
Celsior	170	185	155	200

* niet aanbevelenswaardig voor stro-arme grond.

RONDE ERWTEN

Ronde conservenerwten, zeer vroeg

B - Aurora — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg.

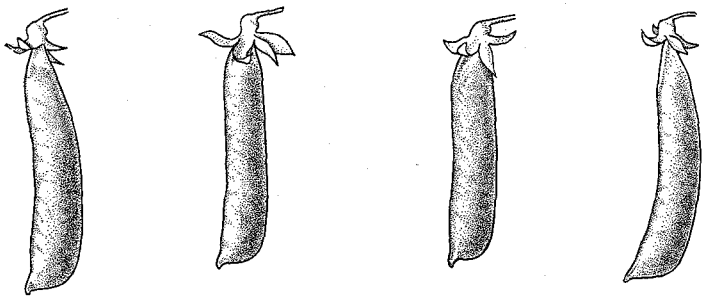
Verdient vooral aanbeveling op gronden die veel stro leveren. Zeer vroeg, gewas kort en stevig. Bloeit ook onder ongunstige omstandigheden gelijkmatig af. De consumptiekwaliteit is goed, de sortering echter iets grover dan van Alaska. Veelal éénpeulig, peulen klein, recht, met 6-7 matig grote lichtgroene erwten.
Matig gevoelig voor nachtvorst. Zeer vatbaar voor topvergeling. Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Gloire de Quimper — K.: Tézier, Valence-sur-Rhône, Frankrijk; ontstaan uit een kruising van Express Alaska met Chemin Long.

Komt vrijwel overeen met Aurora, verschilt van dit ras door de vatbaarheid voor Amerikaanse vaatziekte. Is ook wat gevoelig voor Botrytisrot aan stengel en peul.

B - Alaska

Hoewel het gewas lang, slap en ijl is, wordt dit ras nog geteeld om zijn vroegheid, goede consumptiekwaliteit en fijne sortering. Dient op goede grond geteeld te worden om voldoende produktief te zijn.
De in de handel voorkomende selecties variëren enigszins in groeihoogte. Overwegend éénpeulig, peulen klein, 6-7 cm lang met 6-7 kleine, lichtgroene erwten. Het rijpe zaad is klein, rond, lichtgroen en glad, behoudens een kleine deuk.

1 2 3 4

1 =Aurora 2 = Alaska 3 = Pixie 4 = Venlose Lage

Matig gevoelig voor nachtvorst en vatbaar voor topvergeling. De meeste selecties zijn resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.
Alaska 14 - Brotherton, Ellensburg, Washington, Ver. Staten van Amerika.
Een Alaskaselectie die wat sortering betreft het midden houdt tussen de gewone Alaska en Pixie. Consumptiekwaliteit als van Alaska. Deze selectie wordt ook in de handel gebracht als Alaska.

N - Pixie — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, Ver. Staten van Amerika. Kw.r.: 1957. Gemachtigde: Fr. Verheyden, Rotterdam.

Ongeveer even vroeg als Alaska, het stro is wat korter en de erwt wat fijner dan van Alaska. De consumptiekwaliteit is goed, doch iets minder dan van Alaska doordat de schil iets meer naar voren komt. Dit houdt vermoedelijk verband met de fijnere korrel. In het dopstadium is het zaad lichtgroen; het rijpe zaad is rond en groen. Tamelijk vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

Rassen waarover meer ervaring gewenst is

Sinds 1957 zijn verschillende dubbelpeulige Alaska-typen in de handel gebracht, o.a.:

Tweepeulige Alaska - K.: N.V. Wed. P. de Jongh en Fa. Koning en Vlieger, Goes. Kw.r.: aangevraagd.
Komt in veel opzichten overeen met Alaska, ook wat betreft produktiviteit.

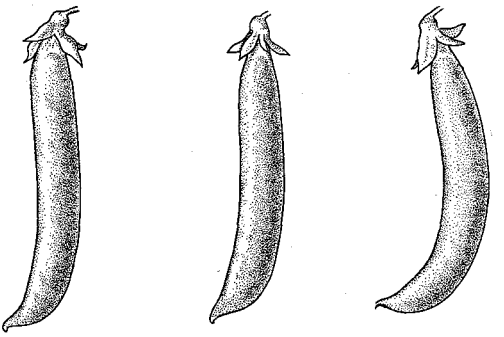
Lilaska - K.: Crites Seed Co., Moscow, Idaho, Ver. Staten van Amerika. Kw.r. aangevraagd door diens gemachtigde de N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg.

Sterke neiging tot doorbloeien, hetgeen de rijping kan vertragen. Kwaliteit lijkt goed (als van Alaska). Is echter vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

Ronde conservenerwten, vroeg

B - Venlose Lage

Verdient vooral aanbeveling op gronden die veel stro leveren. Vroeg, gewas kort tot vrij kort en stevig. Sortering wat fijner dan van Aurora en Gloire de Quimper.
Bij te laat oogsten op onregelmatige grond kunnen gele erwten voorkomen. Indien het gedurende de bloei koel en voldoende

1 2 3

1 = Roi des Fins vert 2 = Supcovert 3 = Espoir de Gembloux

vochtig is, kan de bloei aanzienlijk langer dan normaal doorgaan, met als gevolg veel langer stro en latere rijping.
Matig gevoelig voor nachtvorst. Zeer vatbaar voor topvergeling.
Enkele selecties zijn resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, o.a. *Venlona II* en *Cavalier*. Tussen de in de handel voorkomende selecties bestaan aanmerkelijke verschillen in groeihoogte en peulvorm.
Overwegend tweepeulig, peulen klein, stomp, afhankelijk van de selectie recht of zwak gebogen, met 6 matig grote, lichtgroene erwten.
Het rijpe zaad is matig groot, rond, glad en geel.

Ronde conservenerwten, hoofdseizoen

B - Roi des Fins vert — K.: Tézier, Valence sur Rhône, Frankrijk. Ontstaan uit een kruising van Serpette nain C.P.U. met Gontier vert.
Komt vrijwel overeen met *Finette* (N.V. A. R. Zwaan en Zn, Voorburg).
Wordt veel geteeld om de fijne sortering van de doperwten en de grote produktiviteit. Goede kwaliteit voor blikconserven. Iets slap gewas. Overwegend tweepeulig, peulen 8-10 cm lang met 6-7 kleine lichtgroene erwten. Het rijpe zaad is klein, rond, iets gedeukt, lichtgrijsgroen.
Vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte, matig gevoelig voor nachtvorst.

B - Supcovert — K.: André Blondeau, Bersée, Nord, Frankrijk. Kw.r.: 1957; gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Ontstaan uit een kruising van Chemin Long met Roi des Fins vert.

Fijn en stevig stro. Kwaliteit vrijwel gelijk aan Finette, iets later oogstrijp, sortering iets minder fijn. In het dopstadium is het zaad lichtgroen, het rijpe zaad is rond en groen.
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte, matig vatbaar voor topvergeling. Aan te bevelen op plaatsen waar de kans op Amerikaanse vaatziekte groot is.

Ronde conservenerwten, laat

B - Espoir de Gembloux — K.: Prof. A. Lecrenier, Gembloux, België.
Kw.r.: 1956; gemachtigde J. J. Meddens, N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Ontstaan uit een kruising van Excelsior de Sutton met Nain hâtif d'Annonay.

Laat, produktief ras, met fijne doperwten van goede consumptiekwaliteit. Gewas vrij lang, matig stevig, tamelijk uitstoelend.
Overwegend tweepeulig, peulen krombektype met 8-9 lichtgroene zaden per peul. Het rijpe zaad is klein, rond en groen.
Vatbaar voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

KREUKERWTEN

Kreukerwten voor conserven, vroeg

B - Kelvedon Wonder — K.: W. Hurst, Engeland. Ontstaan uit een kruising van Lincoln met Petit Merveille. In 1925 in de handel gebracht.

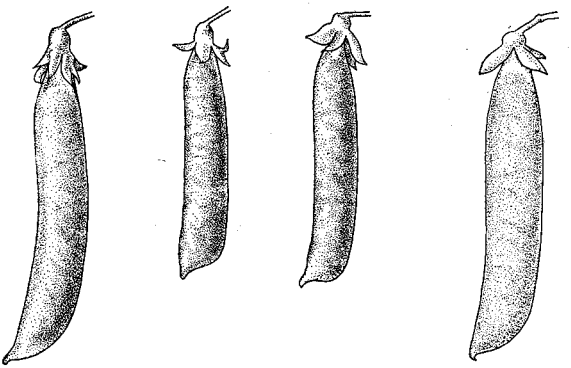
Wordt veel voor vriesconserven gebruikt, omdat de donkere, olijfgroene kleur in overeenstemming is met de eisen, die de vriesconservering stelt. De consumptiekwaliteit is goed.
Matig lang, vrij open, matig stevig gewas. Overwegend tweepeulig, peulen vrij groot, spits, iets gebogen met 7-9 olijfgroene, vrij grote, zeer zoete erwten. Bij volle stand zeer produktief. Het rijpe zaad is matig groot, lichtgroen, gekreukt en cylindrisch.
Oogstzekerheid matig. De kiemkracht en vitaliteit van het zaad laat nogal eens te wensen over, waardoor de opkomst vaak minder goed is. Voorts zeer gevoelig voor afwijkende bodemvruchtbaarheid en zeer gevoelig voor nachtvorst. Weinig vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

B - Double One (Mansholt 2117-48) — K.: R. J. Mansholts Veredelingsbedrijf, Westpolder (Gron.). Kw.r.: 1959. Ontstaan uit een kruising van Mansholts G.E.K. met Kelvedon Wonder.

Vrij kort, stevig stro, vrij vroeg, produktief. Meestal 2-peulig, peulen matig groot, stomp, 5-7 mooie donkergroene zaden per peul. Zeefsortering wat fijner dan van Kelvedon Wonder. Kwaliteit goed. Iets meer neiging tot barsten van de schil dan Kelvedon Wonder. Het rijpe zaad is matig fijn, gekreukt en groen. Oogstzekerder dan Kelvedon Wonder, speciaal in het noorden van het land. Vatbaar voor topvergeling en voor Amerikaanse vaatziekte.

B - Elf — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, Ver. Staten van Amerika. Kw.r.: 1959. Gemachtigde in Nederland: Fr. Verheyden, Rotterdam.

Vroeg en produktief (dubbelpeulig). Het stro is vrij kort en vrij stevig. De consumptiekwaliteit is goed, ongeveer als van Juwel. De doperwten hebben echter neiging uit de schil te barsten. Sortering ongeveer als van Juwel.
Kleur van het zaad in dopstadium lichtgroen, het rijpe zaad is gekreukt groen.
Resistent tegen Amerikaanse vaatziekte en topvergeling.

1 2 3 4

1 = Kelvedon Wonder 2 = Double One 3 = Elf 4 = Kelva

N - Kelva — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: 1960. Ontstaan uit een kruising van Kelvedon Wonder met Alaska in 1952. Het ras komt het meest overeen met Kelvedon Wonder, verschilt daarvan door resistentie tegen Amerikaanse vaatziekte en iets korter gewas.
De kwaliteit voor diepvriezen is goed. Ook resistent tegen topvergeling.

Kreukerwten voor conserven, hoofdseizoen

B - Wyola — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, Ver. Staten van Amerika.

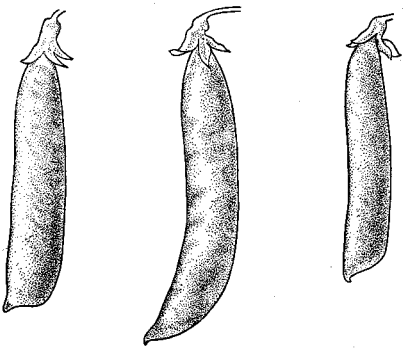
Goed kwaliteitstype voor vriesconserven.
Lang, fors, vrij slap gewas. Tweepeulig, peulen stomp en hoog zittend, met 7-9 matig grove, donkergroene erwten. Het rijpe zaad is matig groot, gekreukt, groen. Produktief. Matig gevoelig voor nachtvorst. Resistent tegen topvergeling en tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Juwel — K.: van Waveren & de Bres, Hann. Münden, Duitsland.

Voor blikconserven, goede consumptiekwaliteit.
Het zaad heeft de neiging uit de schil te barsten, daarom wordt aanbevolen het gemaaide gewas een dag op het veld te laten liggen.
Tamelijk slap stro. Overwegend tweepeulig, peulen spits, matig groot (7-9 cm), met 7-9 matig fijne, lichtgroene zaden. De sortering is fijner dan van Kelvedon Wonder. Het rijpe zaad is matig fijn, gekreukt en groen. Produktief. Matig gevoelig voor nachtvorst, resistent tegen topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

O - Celsior

Voor blikconserven. Consumptiekwaliteit vrij goed; doperwten echter vrij grof, hetgeen voor blikconserven minder gewenst is. Type hoge Wonder van Amerika. Stro vrij stevig. Overwegend tweepeulig,

1 2 3

1 = Wyola 2 = Juwel 3 = Celsior

Celsior (vervolg)

peulen stomp, klein (7-8 cm), met 6-8 matig grove, lichtgroene zaden. Het rijpe zaad is matig grof, gekreukt groen. Produktief.
Gevoelig voor nachtvorst. Resistent tegen topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

TEELT VOOR VERS GEBRUIK

Met het in gebruik nemen van dorsmachines, waarmee groengemaaide volvelds geteelde stamerwten met gewas en al worden verwerkt, is na 1945 de conservenmarkt voor de op tuindersbedrijven geteelde doperwten geheel uitgevallen. De afnemende teelt voor vers gebruik moet zich thans geheel richten naar de vraag van de particuliere verbruikers.
De rassenkeuze hangt vaak samen met plaatselijke teeltgebruiken. Gevoeligheid voor nachtvorst en vatbaarheid voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte kunnen bij de rassenkeuze van belang zijn. Ook moet, vooral voor kreukerwten, gewezen worden op de noodzaak van ontsmetting van het zaaizaad met zgn. kiembeschermende middelen (zie hiervoor uitvoeriger blz. 50).

STAMERWTEN

Stamerwten voor vers gebruik, vroeg

A - Kelvedon Wonder

Voor beschrijving zie blz. 56.
Peullengte 8-10 cm. Wordt algemeen geteeld voor vers gebruik. Goede kwaliteit.

B - Eminent (Petit Provençaalse, Kleine Rheinländerin, Matador, Meteoor, Pannevis' Extra).

Wordt, evenals Kelvedon Wonder, in Venlo en omgeving gebruikt als voorteelt van augurken. Wordt ook op andere plaatsen geteeld voor vers gebruik.

RASSENKEUZETABEL

Hieronder zijn de, voor de teelt voor vers gebruik, meest geschikte rassen opgenomen, ingedeeld volgens de lengte van het gewas (stam of rijs) en de tijd van rijping (vroeg, hoofdseizoen of laat).

Teeltwijze		Aanbevolen rassen	Droog zaad :
Stam	vroeg	A - Kelvedon Wonder (blz. 58) B - Eminent (blz. 58)	gekreukt groen rond groen
	hoofdseizoen	B - Wyola (blz. 59)	gekreukt groen
Rijs	vroeg	A - Vroege Mei (blz. 59)	rond geel
	hoofdseizoen	B - Mechelse Krombek (blz. 60) B - Vlijmse Krombek (blz. 60) B - Ezetha's Krombek Blauwschok (blz. 60) B - Blauwschokker (blz. 60)	rond groen rond geel gekreukt bruin gekreukt bruin

Eminent (vervolg)

Vrij kort, matig gedrongen, tamelijk stevig gewas. Overwegend éénpeulig, peulen recht tot iets gebogen met spits toelopende punt, 8-9 cm lang met 7-9 grote erwten. De donkergroene peulen en gedopte erwten lijken veel op die van Kelvedon Wonder, de erwten worden echter spoedig melig en zijn niet zoet. Produktief en vroeg. Het rijpe zaad is groot, niet zuiver rond, glad en lichtgroen.
Gevoelig voor nachtvorst. Vatbaar voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

Stamerwten voor vers gebruik, hoofdseizoen

B - Wyola

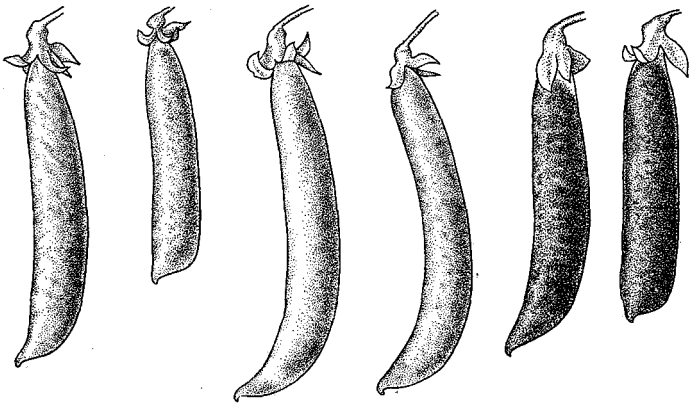
Goede kwaliteit.
Voor beschrijving zie blz. 57.

RIJSERWTEN

Rijserwten voor vers gebruik, vroeg

A - Vroege Mei (Eerste Vroege Mei, Prins Albert, Vroege Veense of Amsterdamse)

Van Vroege Mei zijn verschillende selecties in omloop, die in eigenschappen, zoals vroegheid, hoogte, tweepeuligheid, lengte en vulling van de peulen, min of meer variëren. In de Venen zijn tuinderselecties in omloop, meestal onder de naam Vroege Veense, welke zich behalve door grote vroegheid onderscheiden door lange stelen.
Matig lang, tamelijk slap, niet vertakt gewas. Peulen recht of zwak gebogen met recht afgeknotte top, 7,5 tot 8,5 cm lang met 6-8 matig kleine erwten per peul. Vroeg en produktief. Het rijpe zaad is matig klein, rond, glad en geel.
Niet of weinig gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

1 2 3 4 5 6

1 = Eminent 2 = Vroege Mei 3 = Mechelse Krombek
4 = Vlijmse Krombek 5 = Ezetha's Krombek Blauwschok 6 = Blauwschokker

Rijserwten voor vers gebruik, hoofdseizoen

B - Mechelse Krombek (Marktveroveraar, Parijse Groene Krombek, Serpette de Paris)

Lang gewas. Overwegend éénpeulig, peulen krombektype, zeer lichtgroen, ± 10 cm lang met 8-10 matig grote erwten. Produktief. Het rijpe zaad is vrij groot, rond, glad, lichtgrijsgroen. Weinig gevoelig voor nachtvorst. Matig vatbaar voor topvergeling, meestal resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Vlijmse Krombek (Roi des Serpettes)

Vrij lang, smaragdgroen gewas (zonder wasbedekking). Overwegend éénpeulig, peulen krombektype, 9-11 cm lang met 8-10 kleine erwten. Produktief. Het rijpe zaad is vrij klein, rond, glad en geel. Gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Ezetha's Krombek Blauwschok — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen. Kw.r.: 1955.

Wordt vrij veel als doperwt gebruikt.
Lang, fors gewas. Overwegend éénpeulig, peulen blauwviolet, 8-9 cm lang met 8-9 erwten, peul spits. Produktief. Het rijpe zaad is groot, iets plat cylindrisch, gekreukt, bleekbruin met witte navel en heeft als capucijner een goede consumptiekwaliteit. Matig gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B - Blauwschokker

Als Ezetha's Krombek Blauwschok, heeft echter stompe peulen en meestal één zaad per peul minder.

KNOLSELDERIJ

(Apium graveolens L. *var. rapaceum* (Mill.) DC.*)*

Van de knolselderij zijn in 1953-1954 voor het eerst praktijkproeven gehouden. Daar de classificatie van de selecties tot duidelijk omschreven rassen in de meeste gevallen nog op moeilijkheden stuitte, zijn alle selecties voorlopig in één tabel geplaatst. Naar de hoeveelheid loof zijn zij in drie groepen ingedeeld.

De betekenis van de loofcijfers is als volgt:

1 = flink loof
2 = matige hoeveelheid loof
3 = fijn loof

Verder is het knoltype aangegeven met een Romeins cijfer of een rasnaam:

I = tamelijk platte knol
II = tussenvorm van I en III
III = tamelijk bolvormige knol
Ton = de naam van een ras met een vrij hoge knol
Appel = de naam van een ras met ongeveer bolvormige, tamelijk fijne knol van goede kwaliteit.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1953-1954

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Hoeveelheid loof	Knoltype
Sel. Huizer	Fa. Jos Huizer Azn, Rijsoord	3	II
Limburgse	N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.)	3	II
Excelsior	N.V. C. W. Pannevis, Delft	3	I
Zwijndrechtse	Jan A. Zwaan, Leidschendam	3	I
Barendrechtse Reuzen	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3	II
Delicatesse	Coöp. „W.-Friesland", Wijdenes	2—3	III
Imperator	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	2—3	II
Roem van Zwijndrecht	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	2—3	II
Eureka	N.V. Gebr. v. Namen, Dordrecht	2	III
Maagdenburger	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	2	II
Non Plus Ultra	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	2	II
Alabaster	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	2	II
Venlose	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	2	Ton
Maagdenburger Markt	Coöp. „W.-Friesland", Wijdenes	2	III

Men raadplege ook Mededeling nr 72 van het I.V.T. Praktijkproeven met knolselderij 1953-1954, door O. Banga. *f* 0.30.

KOMKOMMER

(Cucumis sativus L.*)*

Komkommers worden geteeld onder platglas, in warenhuizen en in kassen.
Van komkommers bestaan groene, witte en gele rassen. De teelt van

groene komkommers is verreweg het belangrijkst. Ze worden geteeld voor export en voor binnenlands gebruik.
Witte komkommers worden vrijwel uitsluitend geteeld voor binnenlands gebruik. De teelt vindt plaats in die gebieden waar geen export van komkommers plaats heeft, witte komkommers worden daar doorgaans beter betaald.
De teelt van gele komkommers vindt ook uitsluitend plaats voor binnenlands gebruik en wel in het bijzonder rond het consumptiegebied Amsterdam.

TEELT ONDER PLATGLAS

Groene platglaskomkommers

Bij het opstellen van deze rassenlijst was nog niet bekend of het „teeltverbod bittere komkommers" in 1961 ook zal gelden voor de platglasteelt. Er moet evenwel ernstig rekening mee worden gehouden dat voor de platglasteelt gelijksoortige maatregelen genomen zullen worden als voor de teelt onder staand glas reeds bestaan.
De resultaten die in 1959 en 1960 werden verkregen met de teelt van bittervrije rassen en -hybriden waren in het algemeen zeer bevredigend. Volkomen bittervrije vruchten bezitten de rassen Vetobit en Nobit van de firma Rijk Zwaan te Rotterdam. Een aantal in 1958 en 1959 in het verkeer gebrachte hybriden zijn in grote mate resistent tegen het bitter worden van de vruchten.
Vooral in de vroege rijen kan bladvuur veel schade veroorzaken. Als veel last van deze ziekte wordt ondervonden kan bladvuurresistentie een rol spelen bij de rassenkeuze.

Overzicht groene platglaskomkommers
(in alfabetische volgorde)

	groeikracht	vroegheid	produktiviteit	vruchtlengte	kleurvastheid	vruchtvuur-resistentie	bladvuur-resistentie	resistentie tegen bitter worden
N-Bittex	4	4	4	4	4	+	—	4
N-Bugrostan (lang)	4	4	4	4	4	+	—	4-
N-Buprie	4	4	4	5	3,5	+	—	4-
N-Gallex	4,5	4	3,5	3,5	4	+	+	4
N-Green Stick	4	4	4	4	4	+	—	4-
N-Nobit	3,5	4	3	3,5	4,5	+	—	5
N-Vetobit	4	3,5	3,5	3,5	5	+	—	5

De waarderingscijfers in de tabel lopen van 1-5, een hoger cijfer wijst op een gunstiger waardering, behalve voor vruchtlengte. Het meest gunstige cijfer voor vruchtlengte is 4.
Voor beschrijving van de in de tabel opgenomen rassen zie pag. 65.

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst

Gladvruchtige, bittervrije hybriden:

Bivurex	N.V. Struik en Co., Enkhuizen.
Fabulus	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Groestan	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen.

Witte platglaskomkommers

Witte komkommers worden alleen onder platglas geteeld. Vroege teelt is niet lonend omdat de produktie vrijwel uitsluitend voor binnenlands verbruik bestemd is.
In de regel wordt niet voor half april uitgeplant. Door deze late plantdatum is weinig of geen broeimateriaal nodig.
De rassenkeuze wordt vooral bepaald door groeikracht, produktiviteit, vruchtlengte en vruchtvorm.
Op gronden waar de groei matig is verdient de Lange Witte aanbeveling, omdat hier de vruchten van Westlandse Halflange Witte en Witte Bruid te kort blijven en de vruchten van Betuwse Witte teveel stekvruchten vormen. Witte Bruid groeit het zwakst en is daarom alleen op zijn plaats op gronden waar een goede groei verwacht kan worden.
Behalve de bovengenoemde faktoren speelt plaatselijke voorkeur voor een bepaalde vruchtvorm vaak de belangrijkste rol bij de rassenkeuze.

Overzicht witte platglaskomkommers

	gemiddelde vruchtlengte in cm	groeikracht	produktiviteit
A-Westlandse Halflange Witte	36	krachtig	goed
A-Lange Witte	43	goed	goed
B-Witte Bruid	37	zwak	goed
B-Betuwse Witte	40	goed	vrij goed

Zie voor beschrijving van de witte rassen blz. 68.

Door de N.V. C. W. Pannevis te Delft werd in 1958 de vruchtvuurresistente hybride Opaal proefsgewijs in de handel gebracht. Met deze hybride, waarvan de vruchten gelijken op die van Betuwse Witte, zijn nog weinig ervaringen opgedaan.

Gele platglaskomkommers

Gele komkommers worden uitsluitend onder platglas geteeld, overwegend als nateelt na broeirijen van sla en andijvie.
In de omgeving van Amsterdam werd vanouds de Lentse Halflange Gele geteeld. Dit ras is thans reeds voor een belangrijk deel vervangen door het ras Vios, dat ongeveer dezelfde eigenschappen heeft als Halflange Gele, iets kortere vruchten heeft, maar resistent is

tegen vruchtvuur. Als prijs gesteld wordt op een langere gele komkommer verdient Amsterdamse Lange Gele aanbeveling.
Door de N.V. C. W. Pannevis te Delft werden in 1959 de vruchtvuurresistente hybriden Amber en Barno proefsgewijs in de handel gebracht. Amber heeft vrij slanke vruchten die wat langer zijn dan van Lentse Gele; de vruchten van Barno zijn ongeveer even lang als van Lentse Gele. Over deze hybriden is nog meer ervaring gewenst. Voor beschrijving van de gele rassen zie blz. 69.

TEELT IN WARENHUIZEN EN GROTE KASSEN

De laatste jaren wordt de teelt van groene komkommers in warenhuizen en kassen steeds belangrijker.
Op grond van het door de komkommerveilingen uitgevaardigde „teeltverbod bittere komkommers" mogen onder staand glas — uitgezonderd de „enkele komkommerkassen" — alleen rassen en hybriden worden geteeld die weinig of niet gevoelig zijn voor bitter worden.
De rassen en hybriden die voor de teelt in warenhuizen en kassen in aanmerking komen, kunnen worden ingedeeld in gladde en gestekelde typen (zie het hiernaast afgedrukte overzicht).

Spotvrije kan het vroegst worden geplant (vanaf januari); de voorlopige indruk is dat ook de gestekelde hybriden even vroeg als Spotvrije geplant kunnen worden.
Tussen de rassen en hybriden bestaat verschil in temperatuurbehoefte. Spotvrije vraagt de hoogste temperatuur (minimum nachttemperatuur van de lucht 20° C); de overige rassen en hybriden kunnen bij een lagere nachttemperatuur worden geteeld.
Bij de teelt van zogenaamde herfstkomkommers die ongeveer eind juli geplant worden, wordt er naar gestreefd zo laat mogelijk komkommers aan te voeren om te kunnen profiteren van de oplopende prijzen. Omdat de financiële uitkomsten van de herfstteelt sterk wisselend zijn wordt er naar gestreefd de teeltkosten zo laag mogelijk te houden. Om deze redenen wordt er o.a. zo weinig mogelijk gestookt. Bij de rassenkeuze is het daarom van belang rassen of hybriden te kiezen die ook bij lagere temperatuur geteeld kunnen worden en die resistent zijn tegen vruchtvuur. In verband met de afzet worden voor deze herfstkomkommers meestal gestekelde typen geteeld.

TEELT IN ENKELE KOMKOMMERKASSEN

Voor de vroege teelt in enkele komkommerkassen (planttijd vanaf half december) wordt uitsluitend het ras Spotvrije gebruikt. Voor de teelt van zgn. herfstkomkommers (planttijd uiterlijk half augustus) worden naast het ras Spotvrije thans veel de hybriden Bitspot, Green Spot, Sporu en Spottex geteeld. Van deze hybriden is Spottex het minst bitterresistent.
Het door de komkommerveilingen uitgevaardigde „Teeltverbod bittere komkommers" geldt niet voor de teelt van komkommers in „enkele komkommerkassen".

Overzicht komkommers voor warenhuizen en grote kassen
(in alfabetische volgorde)

gladvruchtig	groeikracht	vroegheid	produktiviteit	vruchtlengte	kleurvasth.	vruchtvuur-resistent	bladvuur-resistent	resistent tegen bitter worden
N-Bittex	4	4	4	4,5	4	+	—	4
N-Bugrostan (lang)	4	4	4	4,5	4	+	—	4 -
N-Bugrostan (kort)	4	4	4	4	4	+	—	4 -
N-Gallex	4,5	3,5	3,5	4	4	+	+	4
N-Green Stick	4	4	4	4,5	4	+	—	4 -
N-Nobit	3,5	4	3	3,5	4,5	+	—	5
N-Vetobit	4	3,5	3,5	4	5	+	—	5
gestekeld								
N-Bitspot	4	4	4	4	4	+	+	4
N-Green Spot	4	4	4	4	4	+	+	4
N-Sporu	4	4+	4	4	4	+	+	4
B-Spottex	4	4	4	4	4	+	+	3
B-Spotvrij	3	3,5	5	3,5	4	—	+	3,5

De waarderingscijfers in de tabel lopen van 1-5, een hoger cijfer wijst op een gunstiger waardering, behalve voor vruchtlengte. Het meest gunstige cijfer voor vruchtlengte is 4.

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst
Gestekelde, bittervrije hybriden:

Factum	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen.
Groespot	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen.
Hybride N.T.	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.).
Sporex	N.V. Struik en Co., Enkhuizen.

Gladvruchtige, bittervrije hybriden:

Bivurex	N.V. Struik en Co., Enkhuizen.
Fabulus	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen.
Groestan	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen.

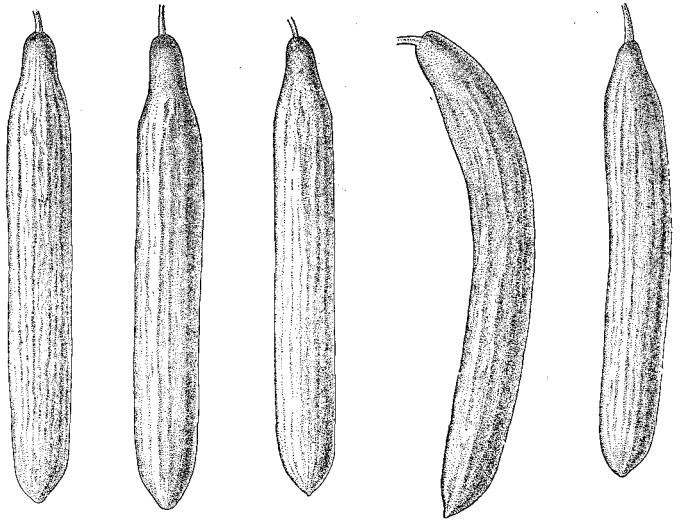
BESCHRIJVINGEN VAN DE RASSEN EN HYBRIDEN

GROENE

Bittex - K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïntroduceerd in 1958. Hybride.

Groeikracht goed. Produktiviteit goed.
Vruchtlengte onder platglas goed, onder staand glas juist nog niet te lang. Vruchten vrijwel glad, goed van kleur, resistent tegen bitter worden. Resistent tegen vruchtvuur, niet resistent tegen bladvuur.

KOMKOMMER

1 2 3 4 5

1 = Bittex 2 = Bitspot 3 = Bugrostan 4 = Buprie 5 = Gallex

Bitspot - K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïntroduceerd in 1958. Hybride.

Groeikracht goed. Produktiviteit goed.
Vruchten goed van lengte, tamelijk gestekeld, met matig lange hals, goed van kleur, resistent tegen bitter worden. Resistent tegen vruchtvuur en bladvuur.

Bugrostan - K.: W. P. J. de Ruiter, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd Geïntroduceerd in 1958. Hybride.

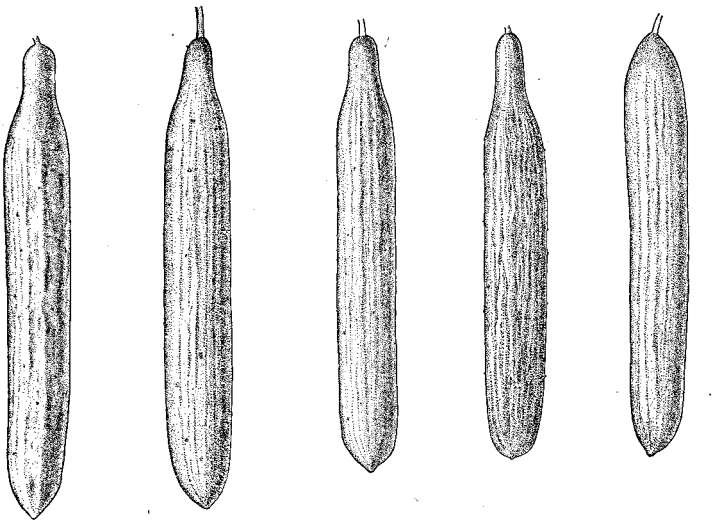
Groeikracht goed. Produktiviteit goed.
Vruchten zowel onder platglas als onder staand glas goed van lengte, slank, glad, goed van kleur, resistent tegen bitter worden. Resistent tegen vruchtvuur, niet resistent tegen bladvuur.
Van deze hybride bestaan een lang en een korter type.

Buprie - K.: W. P. J. de Ruiter, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd. Geïntroduceerd in 1958. Hybride.

Groeikracht goed. Produktiviteit goed.
Vrucht onder platglas lang, onder staand glas te lang, zwaar, glad, wat minder sterk van kleur, resistent tegen bitter worden. Resistent tegen vruchtvuur, niet resistent tegen bladvuur.

Gallex - K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïntroduceerd in 1958. Hybride.

Groeikracht sterk, produktiviteit tamelijk goed.

1 2 3 4 5

1 = Green Spot 2 = Sporu 3 = Spottex 4 = Spotvrije 5 = Vetobit

Gallex (vervolg)

Vruchtlengte onder platglas tamelijk goed, onder staand glas goed, vrijwel glad, goed van kleur, resistent tegen bitter worden.
Resistent tegen vruchtvuur en bladvuur.

Green Spot - K.: J. Bruinsma, Naaldwijk. Geïntroduceerd in 1958. Hybride.

Groeikracht goed. Produktiviteit goed.
Vruchten goed van lengte, tamelijk gestekeld met matig lange hals, goed van kleur, resistent tegen bitter worden.
Resistent tegen vruchtvuur en bladvuur.

Green Stick - K.: J. Bruinsma, Naaldwijk. Geïntroduceerd in 1958. Hybride.

Groeikracht goed. Produktiviteit goed.
Vruchtlengte onder platglas goed, onder staand glas goed; glad, goed van kleur, resistent tegen bitter worden.
Resistent tegen vruchtvuur, niet resistent tegen bladvuur.

Nobit - K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1959.

Groeikracht aanvankelijk goed, vormt echter zwakke zijscheuten, produktiviteit matig.
Vruchtlengte onder platglas tamelijk goed, onder staand glas goed, goed van kleur, vrijwel glad, volkomen bittervrij.
Resistent tegen vruchtvuur, niet resistent tegen bladvuur.

KOMKOMMER

Sporu - K.: W. P. J. de Ruiter, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd. Geïntroduceerd in 1958. Hybride.

Groeikracht goed. Produktiviteit goed.
Vruchten goed van lengte, tamelijk gestekeld met matig lange hals, goed van kleur, resistent tegen bitter worden.
Resistent tegen vruchtvuur en bladvuur.

Spottex - K.: N.V. C. W. Pannevis, Delft. Geïntroduceerd in 1957. Hybride.

Groeikracht goed. Produktiviteit goed.
Vruchten goed van lengte, tamelijk gestekeld met matig lange hals, goed van kleur, matig resistent tegen bitter worden.
Resistent tegen vruchtvuur en bladvuur.

Spotvrije

Uit Engeland ingevoerd onder de naam Spotdisease Resister. Kort geleed gewas met kleine bladeren.
Groeikracht matig sterk, produktiviteit zeer goed.
Van dit ras zijn twee typen in de handel. Het „type Pannevis" heeft kleiner blad en geeft minder snoeiwerk.
De minimum nachttemperatuur voor Spotvrije ligt hoger dan voor de overige rassen en hybriden.
Vruchten matig van lengte, gestekeld met lange dunne hals, goed van kleur, tamelijk goed resistent tegen bitter worden.
Resistent tegen bladvuur, niet resistent tegen vruchtvuur.

Vetobit - K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1959.

Groeikracht goed, produktiviteit vrij goed.
Vruchtlengte onder platglas tamelijk goed, onder staand glas goed, vrijwel glad, zeer goed van kleur, volkomen bittervrij.
Resistent tegen vruchtvuur, niet resistent tegen bladvuur.

WITTE

Betuwse Witte

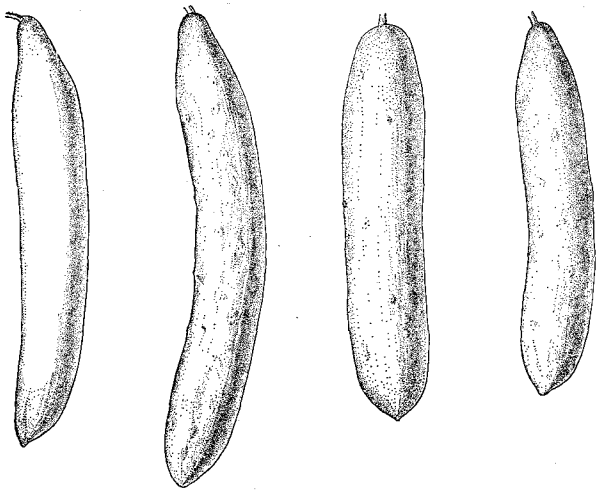
Groeikracht goed. Produktiviteit vrij goed, vroeg oogstrijp.
Vruchten gewoonlijk iets langer dan van Westlandse Halflange Witte (± 40 cm), met weinig en kleine wratten, glad, op dwarse doorsnede ongeveer driehoekig, hals vrij lang en dun. Onder minder gunstige omstandigheden groeit de top van de vruchten vaak onregelmatig uit.

Lange Witte

Groeikracht goed. Produktiviteit goed. Enkele dagen later dan Westlandse Halflange Witte.
Vruchten vrij lang (± 43 cm) en vrij dun, wratten wat minder groot dan van Westlandse Halflange Witte.

Westlandse Halflange Witte (Delftse Halflange Witte)

Groeikracht zeer goed. Produktiviteit goed.
Halflange vruchten (± 36 cm). Vruchten vrij goed van vorm, soms iets kantig; met een stompe, korte hals, wrattig.

1 2 3 4

1 = Betuwse Witte 2 = Lange Witte 3 = Westlandse Halflange Witte
4 = Witte Bruid

Witte Bruid - N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951.

Rijkdragend. Het grootbladige gewas ontwikkelt zich vlak en minder fors dan de Westlandse Halflange Witte en vereist daardoor minder snoei. Om voldoende groei in het gewas te houden kan het aanbeveling verdienen reeds vroegtijdig met overbemesting te beginnen. Vruchten halflang (± 37 cm) met meestal een kort halsje en weinig, vrij kleine wratten. Vruchten veel gladder dan van Westlandse Halflange Witte.

GELE

Amsterdamse Lange Gele (Westlandse Lange Gele, Veurse Gele, Zwijndrechtse Lange Gele)

Groeikracht goed. Produktiviteit tamelijk goed.
Tamelijk lange vruchten (± 40 cm); goede vorm, slanker dan van Lentse Halflange Gele. Tamelijk dunne, halflange hals; vatbaar voor vruchtvuur.

Lentse Halflange Gele

Groeikracht sterk. Produktiviteit goed.
Halflange, dikke vruchten, ± 35 cm. Mooi van kleur, zwaar. Op lichtere gronden te veel tweede soort, omdat de vruchten dan te klein blijven. Tamelijk dunne, halflange hals. Vatbaar voor vruchtvuur.

Vios - K.: Proeftuin „Hollandsch-Utrechtsch Veendistrict", Sloten. Kw.r.: 1953.

Ongeveer gelijk als Lentse Halflange Gele, iets kortere vruchten maar resistent tegen vruchtvuur.

KOOLRAAP

(Brassica napus L. *var. napobrassica* (L.) Rchb.*)*

Bij de koolraap onderscheidt men witte en gele rassen. De meeste witte, enkele uitgezonderd, dienen uitsluitend voor veevoer. De gele zijn, behalve voor het vee, ook voor menselijke consumptie geschikt. Zij worden voornamelijk slechts in Friesland en in de Bommelerwaard voor dit doel geteeld. In Friesland is het de Friese Gele Koolraap, met de daaruit gewonnen selecties, die op de voorgrond treedt. In de Bommelerwaard teelt men de Brakelse Gele Koolraap en de laatste tijd ook de Friese. Verder wordt van de zijde van verschillende selectiebedrijven vooral de Hollandse Roodkop Fijnbladige als een goede koolraap voor consumptie aanbevolen.
De volgende beschrijvingen van uitsluitend gele rassen zijn overgenomen uit de 35e Beschrijvende Rassenlijst voor Landbouwgewassen 1960.

Friese Gele

Ronde tot ovale, geelvlezige raap met even paarse of bronskleurige kop en fijne hals; weinig vertakt, zeer goed rooibaar. Consumptiewaarde zeer goed. Bewaarbaarheid soms minder goed. Goede drogestofopbrengst.
Spreidend, lichtgroen loof, dat zich matig ontwikkelt en weinig grondbedekking geeft. Blijft vrij lang groen.

Hollandse Roodkop

De rapen zijn rond, soms ovaal, geelvlezig met rode of paarse kop. Zeer weinig vertakt en zeer goed rooibaar.
Geringe halsvorming. Vaak goede consumptiewaarde en vrij goede bewaarbaarheid. Drogestof-opbrengst matig, soms goed.
Het loof is half opstaand, matig ontwikkeld en blauw aangelopen. Sterft wat vroeg af.

Gele Groenkop

Ronde tot platronde geelvlezige raap met groene kop. Enige halsvorming. Weinig vertakt, goed rooibaar. Smaak behoorlijk tot goed; vaak nogal gewild in de handel. Bewaarbaarheid is meestal goed, soms zeer matig. De drogestof-opbrengst is vrij goed tot goed. Matig ontwikkeld, lichtgroen loof. Blijft vrij lang groen. Minder vatbaar voor knolvoet.

KROOT

(Beta vulgaris L. *var. rubra* L.*)*

Uit een oogpunt van voedingswaarde treedt de kroot niet bijzonder op de voorgrond. Er zit wat suiker in de knol, maar de caloriënwaarde van een maaltje kroten komt niet uit boven die van het gemiddelde van de koolsoorten. Vitamine A zit er niet in. Als bron van vitamine C is de kroot lang niet te verwaarlozen, maar de koolsoorten, sla en b.v. ook snijbiet, zijn een rijkere bron. Het kalkgehalte is matig groot. Het ijzergehalte is behoorlijk, maar niet zo hoog als dat van spinazie, postelein of raapstelen.
Toch behoort de kroot tot de groenten, die in vrijwel ieder gezin af en toe op tafel komen. Door de betrekkelijk gemakkelijke teelt, vindt men hem ook in vrijwel alle particuliere groentetuintjes.

Als men de knol te oud laat worden, gaat de kwaliteit bij de meeste rassen sterk achteruit. Daarom moet men de knollen in jeugdige toestand oogsten. Als ze een diameter van ongeveer 5 cm hebben, kan men daarmee reeds beginnen. Een knolletje van Egyptische weegt dan misschien 40 à 50 g, een knolletje van Detroit zowat 60 à 70 g. Bij een diameter van 7 cm wordt het knolgewicht bij Egyptische al 110 à 115 g, bij Detroit ongeveer 200 g. Zwaarder moeten ze feitelijk al niet worden. Wel kan het ene ras langer staan dan het andere, maar men doet toch in het algemeen verstandig, de knollen niet te oud te laten worden.
De waardering van de kroot hangt zeer nauw samen met het bezit van zijn anthocyaankleurstoffen, waardoor hij aan schotels, en vooral ook aan allerlei slaatjes, door zijn kleur een grotere aantrekkelijkheid kan geven.
Dit laatste is in het bijzonder van belang voor hotels, restaurants en cafetaria's. Voor deze doeleinden worden in Amerika grote hoeveelheden kroten ingeblikt. Dan heeft men ze ieder ogenblik, als men ze nodig heeft, bij de hand. In Nederland worden nog vrij wat knollen door speciale bietenkokers gekookt. Voor hen is een goede kleur eveneens van belang.
De hoeveelheid kleurstof van de kroot is afhankelijk van de erfelijke aanleg (sommige typen of selecties bezitten meer dan andere) en van de groeiomstandigheden (bij snelle groei is de kleur licht, bij langzame groei donker). Door dit laatste is dezelfde kroot in de herfst, als de planten langzaam gaan groeien, donkerder van kleur dan in de zomer, wanneer zij snel groeien.

VROEGE KROTEN

Hierbij gaat het vooral om snelle groei en resistentie tegen voortijdig doorschieten bij teelt in het (nog koude) voorjaar. Temperaturen tussen +5 en + 10° C werken het doorschieten het sterkst in de hand, maar naarmate de dag langer wordt, kunnen ook minder lage temperaturen het schieten bevorderen. Daarom is koud weer in mei en juni, als de dagen lang worden, vaak nog gevaarlijker voor het doorschieten, dan het normale koude weer in maart en april. Gewoonlijk worden ook de vroegste teelten niet vóór eind maart gezaaid, dikwijls later. Daar onder glas de temperatuur hoger is dan buiten, kan men hier vroeger zaaien. De verschillende typen van Egyptische voldoen het best aan de eisen voor vroege teelt. De platte vorm is bovendien voordelig bij de verkoop per bos, welke bij vroege kroten veel wordt toegepast, daar het gewicht hierbij geen rol speelt, en de brede platte vorm spoediger volume suggereert. De eveneens brede, maar dikplatte vorm staat bij de platte vorm in dit opzicht maar weinig of niet ten achter.
De platte typen hebben een knolindex $1/d > 0{,}63$ (1 = de lengte of hoogte van de knol, d = de diameter van de knol); voor de dikplatte is de knolindex $1/d = 0{,}63—0{,}69$.

Kortlooftypen van Egyptische

Vroege knolvorming, maar ook vroeg overrijp. Daarom speciaal voor zeer vroege oogst in de vollegrond, voor teelt onder glas en voor tussenteelt.

A - Gladoro — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951.

Kort fijn loof. Fijne, dikplatte, niet of weinig hoekige knol, zeer snel groeiend, vroeg oogstbaar. Goedgekeurd in de praktijkproeven 1955-1956.

KROOT

RASSENKEUZETABEL *)

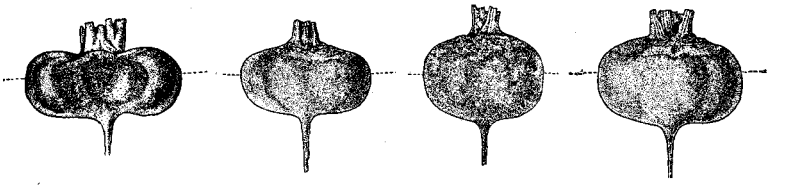
De vroegst geteelde kroten worden in de regel goed betaald. Voor de latere is het verzadigingspunt van de vraag vrij vlug bereikt.

Teeltwijze	Zaaitijd	Oogsttijd	Aanbevolen rassen
Vroegste teelt	Zaai half februari tot half maart onder warm glas - verspenen in bak of in perspot - uitplanten onder glas in maart	1-30 mei	Gladoro (blz. 71) Egyptische Platte Kortloof (blz. 73)
	Als boven, maar uitplanten in vollegrond in de 1e week van april	21 mei-21 juni	Gladoro (blz. 71) Egyptische Platte Kortloof (blz. 73)
Vroege vollegrondsteelt	Zaai ter plaatse in maart	21 juni-half juli	Gladoro (blz. 71) Egyptische Platte Kortloof (blz. 73) de vroege selecties **) van Egyptische Platte Normaal Loof (blz. 73)
Zomerteelt	Zaai ter plaatse in april en mei	Vanaf juli	Detroit of Kogel (blz. 74) · Perfected Detroit (blz. 74)
Teelt voor conservering, verkoop van gekookte bieten, en wintervoorraad	Zaai ter plaatse in mei	oktober, november	Perfected Detroit (blz. 74)

*) Samengesteld in samenwerking met de heer Sj. Tolsma, Rijkstuinbouwconsulentschap te Zwolle.

**) Zie mededeling 121 van het I.V.T. „Praktijkproeven Vroege Kroten 1955-1956" door O. Banga, J. W. de Bruyn en J. L. van Bennekom. Prijs *f* 0,40.

Alles wat thans vanzelfsprekend is,
was eens revolutionair

1 2 3 4

1 = Egyptische Plat Hoekig 2 = Egyptische Plat Niethoekig
3 = Egyptische Dikplat Kortlof 4 = Egyptische Dikplat Gewoon lof

A - Egyptische Platte Kortloof

Kort fijn loof. Fijne, platte, iets of weinig hoekige knol, zeer snel groeiend, vroeg oogstbaar.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Egyptische Platronde	Fa. Jos Huizer Azn, Rijsoord
Egyptische	N.V. Struik & Co, Enkhuizen

Typen van Egyptische met normaal loof

Iets later oogstbaar dan de kortlooftypen, maar ook later overrijp. Kunnen daarom iets langer staan zonder de goede smaak te verliezen. In hoofdzaak voor gewone vroege vollegrondscultuur.

A - Egyptische Platte Normaal Loof

Middelmatig zwaar loof. Knol plat. Selecties met extreem hoekige knollen komen onder de goedgekeurde niet meer voor. Men selecteert algemeen in de richting van een niet-hoekige knol, maar niet iedereen heeft dit reeds geheel bereikt. Huid glad. Vleeskleur paarsrood.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Egyptische Platronde	N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht
Egyptische	N.V. P. Rood & Zn's, Bovenkarspel
Egypt. Platronde donkerrode extra vroege Geslu sel.	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen
Egypt. Fijne Platronde	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen
Egyptische	N.V. „Supergran", Overveen
Egyptische Platronde	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes
Juweel	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg

Een uitvoerige beschrijving van de goedgekeurde selecties is te vinden in mededeling nr 121 van het I.V.T. „Praktijkproeven met vroege kroten 1955 en 1956" door O. Banga, J. W. de Bruyn en J. L. van Bennekom. Prijs *f* 0.40.

KROOT

A - Egyptische Dikplatte Normaal Loof

Middelmatig zwaar loof. Knol dikplat, niet hoekig. Huid glad. Vleeskleur paarsrood. Groeit in het begin matig snel, later sneller.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Egyptische Platronde	N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda

ZOMERKROTEN

Het gaat nu niet zozeer om vroegheid, maar om goede vorm en goede vleeskleur.

Kwaliteitskroten

Knol min of meer bolvormig. Vleeskleur meer of minder intens bloedrood.

A - Detroit of Kogel

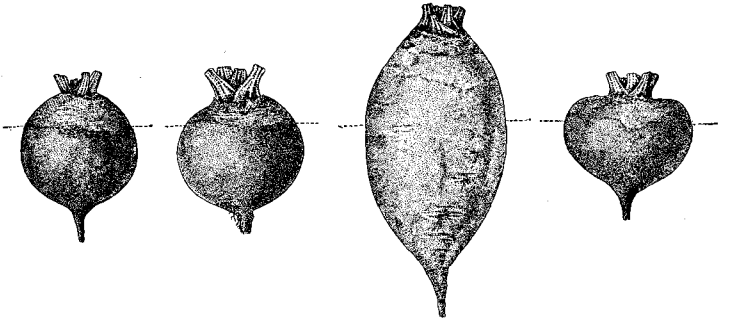
Behalve voor afzet in verse toestand ook geschikt voor krotenkokers en voor inmaak.
Middelmatig zwaar tot tamelijk fijn loof. Knol bolvormig, soms iets afgeplat of iets hoog bolvormig. Huid glad met grijze kurkstrepen. Vleeskleur bloedrood. Groeit iets langzamer dan Egyptische en is vaak ook iets gevoeliger voor schieten in het voorjaar.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectiebedrijf
Kogelronde	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Donkerrode Kogel sel. I	Gebr. Broersen, Harenkarspel, Post Tuitjenhorn
Donkerrode Kogel sel. II	Gebr. Broersen, Harenkarspel, Post Tuitjenhorn
Kogelronde A	Gebr. Broersen, Harenkarspel, Post Tuitjenhorn
Kogelronde D	Gebr. Broersen, Harenkarspel, Post Tuitjenhorn
Vroege Kogelronde	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes
Roodkogel	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Kogelronde	Coöp. L.T.B., Alkmaar
Vuurkogel	N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.)
Vuurkogel	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen
Kogelronde	P. Pik, Hoorn
Donkerrode kogel	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen
Detroit	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Ronde Kogel	N.V. Struik en Co, Enkhuizen
Kogel	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam
Bravo	N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda

A - Perfected Detroit — K.: J. M. Lupton & Son, Eugene, Oregon, Ver. Staten van Amerika.

Zeer geschikt voor extensieve teelt ten behoeve van de conservenfabriek en voor bietenkokers. Tevens zeer geschikt voor particulieren.
Tamelijk zwaar loof. Knol meestal iets afgeplat bolvormig, vaak met iets wigvormige basis. Huid zeer grijs. Vleeskleur buitengewoon donker. Kwaliteit van het vlees zeer goed, vermoedelijk beter dan van enige andere kroot; blijft ook bij het ouder worden van de knol nog

1 2 3 4

1 = Detroit of Kogel 2 = Perfected Detroit
3 = Granaat 4 = Crosby

lang goed; de knollen kunnen daardoor lang staan zonder hun kwaliteit te verliezen. Groeit tamelijk langzaam.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectiebedrijf
Detroit Perfect	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen

B - Granaat

Speciaal geschikt om tot schijfjes te worden gesneden, voor inmaak in zuur.
Middelmatig zwaar loof. Knol ongeveer cylindervormig, ± tweemaal zo lang als dik, met afgeronde basis.
(Daar dit ras nog niet in praktijkproeven is opgenomen, kunnen geen selecties worden genoemd).

Kroten met grote oogstzekerheid

In landen waar het klimaat voor knolgewassen minder gunstig is dan in Nederland speelt de *Crosby* een grote rol, daar dit ras onder verschillende omstandigheden sterker schijnt te zijn dan de Detroittypen. Men probeert wel door kruising een combinatie te bereiken van de grote oogstzekerheid van de Crosby en de kwaliteitseigenschappen van de Detroittypen.

WINTERKROTEN

Hiervoor gebruikte men vroeger uitsluitend lange kroten. De zeer lange, zoals Vertus (ook wel als Zwijndrechtse aangeduid) waren wegens hun moeilijke rooibaarheid op de meeste plaatsen reeds lang vervangen door iets minder lange rassen, zoals de Bleekblad Ondergrondse en de Bleekblad Bovengrondse. Thans hebben ook deze weer terrein verloren aan de ronde kroten. Soms komt men toch nog

weer op deze langere rassen terug omdat zij iets beter te bewaren zijn. De echte Bleekblad Ondergrondse is grotendeels verdrongen door de Bleekblad Bovengrondse, daar deze laatste gemakkelijker te rooien is. Men wenst niet een al te ver boven de grond uitstekende kop; hij moet juist zover boven de grond komen, dat de kop nog goed met de hand te grijpen is. Naast de Bleekblad Bovengrondse staat de Zwolse als een wat slankere, gladdere biet, die meer dan de Bleekblad Bovengrondse geschikt is om als een betrekkelijk kleine, fijne biet te worden geoogst. Soms is hij aan de punt echter iets minder gevuld dan de Bleekblad Bovengrondse. Overigens speelt de zaaidichtheid hierbij natuurlijk ook een grote rol.

Ronde kroten

Ronde kroten kunnen nog ruim een maand later worden gezaaid dan lange. Daardoor lenen zij zich beter voor nateelt na een ander gewas. Zij zijn behoorlijk te bewaren, en zijn zowel bij het rooien als bij het koken gemakkelijker dan lange kroten.
Voor rassen en selecties zie blz. 74.

Lange kroten

Grotere opbrengst dan ronde kroten en goede bewaarbaarheid en kwaliteit, maar nemen het veld een heel seizoen in beslag.
In de praktijkproeven 1957-1958 zijn van drie rassen een of meer selecties aanbevelenswaardig bevonden, nl. van Bleekblad Ondergrondse, Bleekblad Bovengrondse en Zwolse. Zwolse onderscheidt zich van de twee voorgaande door een iets roder blad.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Type	Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectiebedrijf
Ondergronds fors	Bleekblad 31580	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
	Bledo	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Bovengronds fijn	Lange Donkerrode „Pimpernel"	Gebr. Broersen, Harenkarspel, Post Tuitjenhorn
	Bleekblad b/d grond	Fa. Jos Huizer Azn, Rijsoord
Bovengronds fors	Lange Donkerrode Bleekblad	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes
	Lange Donkerrode Bleekblad	Fa. J. R. Douma, Bergum
	Bleekblad	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

KROPSLA

(Lactuca sativa L. *var. capitata* L.*)*

In Nederland wordt, onder uiteenlopende omstandigheden van klimaat en bodem, het gehele jaar door sla geteeld. De cultuur vindt zowel in warme kassen, warenhuizen, warme en koude bakken, als in de volle grond plaats. Toch is het aantal rassen, dat hierbij van werkelijke betekenis is, gering.
Een belangrijk gedeelte van de onder glas geteelde sla en ook van die, welke veelvuldig voor de vroegste vollegrondsteelten wordt ge-

bruikt, was *Meikoningin* of één van haar selecties. De stookslarassen *Proeftuins Blackpool* en *Regina* hebben de Meikoningin echter in de meeste glasteelten vervangen. Het ziet er naar uit dat deze rassen op de duur ook weer plaats zullen moeten maken voor betere, zwaardere typen. Deze, ook wel kortedagsla genoemde rassen, mag men nooit in de zomer met zijn lange dagen telen, omdat ze dan doorschieten voor er een krop gevormd is.
Voor de zomerteelt is de rassenkeuze moeilijk. Er wordt dikwijls *Attractie* gekozen, maar er zijn ook verschillende andere rassen in gebruik.
Behalve de gebruikelijke boterslarassen wordt in Nederland ook op beperkte schaal ijssla geteeld. Deze is bestemd voor het Amerikaanse bezettingsleger in Duitsland; hiervoor wordt *Great Lakes* gebruikt.
In de zomer wordt veel geklaagd over misvormde, gele kroppen (mozaïekziekte). Dit moet geweten worden aan een virus, dat gedeeltelijk met zaad overgaat en door luizen verder wordt verspreid. Voor zover bekend zijn alle gangbare rassen er vatbaar voor. Een doeltreffende bestrijding is nog niet aan te geven.
De keuze van het ras wordt niet bepaald door één maar door vele eigenschappen, zoals groei bij korte dagen (glassla), niet snel schieten bij lange dagen (zomersla), kropvorm en gewicht, kleur, gevoeligheid voor nadelige invloeden, b.v. koude, rand en verschillende schimmels. Men raadplege ook de rassenkeuzetabel op blz. 78 en 79.

RASSEN VOOR STOOKTEELTEN

A - Regina — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1956.
Dit ras is ontstaan uit een afwijkende krop die voorkwam in een I.V.T.-rassenproef bij de tuinder C. Kerklaan te Pijnacker.

Past alleen op betere, goed doorluchte gronden. Moet reeds vroegtijdig worden gestookt. Speciaal geschikt voor de vroege stookteelt, ook voor stookbroeirijen. Kan door tuinders met veel ervaring ook in een herfstteelt worden beproefd.

Kropt goed. Is breder en gevulder van broek dan Kampioen. Toont daardoor in de veilingkist goed. Is gevoeliger voor randen, wit en smeul dan Meikoningin. Snelle groeier bij korte dagen, waardoor minder last van slappe blaadjes dan Meikoningin.
Zaadkleur wit. Het blad is vrij van anthocyaan en iets donkerder groen dan dat van Meikoningin. Schiet trager dan Proeftuins Blackpool.

A - Proeftuins Blackpool — K.: Proefstation voor de Groente- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk.

Proeftuins Blackpool is, evenals Regina, een ras, dat zich speciaal leent voor herfst- en voorjaarsteelten onder glas, mits men bij de voorjaarsteelten het ras zonder onderbreking stookt.
Groeit, vooral bij korte dagen, sneller dan Meikoningin, waardoor dit ras minder last heeft van slappe blaadjes. Tevens iets sterker tegen minder gunstige bodemgesteldheid.
Zaadkleur zwart. Blad vrij van anthocyaan. Krop minder mooi en iets donkerder dan Regina, ook iets minder mals. Wellicht daardoor minder gevoelig voor randen. Heeft bij groeistagnatie vaak last van

GLAS

Herfst

- niet verwarmd: **Proeftuins Blackpool** voor staand- en platglas, behalve voor platglas op zwaardere gronden (blz. 81); Attractie voor platglas (blz. 80). Regina (blz. 77)
- verwarmd: **Proeftuins Blackpool** (blz. 77); Regina (blz. 77)

Winter en voorjaar

- verwarmd
  - Winterstookwarenhuis: **Regina** (blz. 77)
  - Stookwarenhuis: **Regina, Proeftuins Blackpool,** vooral op smeulgevoelige gronden (blz. 77); Interrex niet voor vroege stookteelt (blz. 80)
  - Stookbroeirijen: **Proeftuins Blackpool, Regina** (blz. 77)
  - Broeirijen: **Meikoningin, Proeftuins Blackpool** (blz. 80 en 81); Interrex op zwaardere gronden (blz. 81)
- niet verwarmd
  - Koud warenhuis: **Meikoningin, Interrex,** Proeftuins Blackpool (blz. 80 en 81)
  - Koud platglas: **Meikoningin, Interrex** (blz. 80)
  - Gelicht: **Meikoningin, Victoria,** Attractie (blz. 80 en 81)

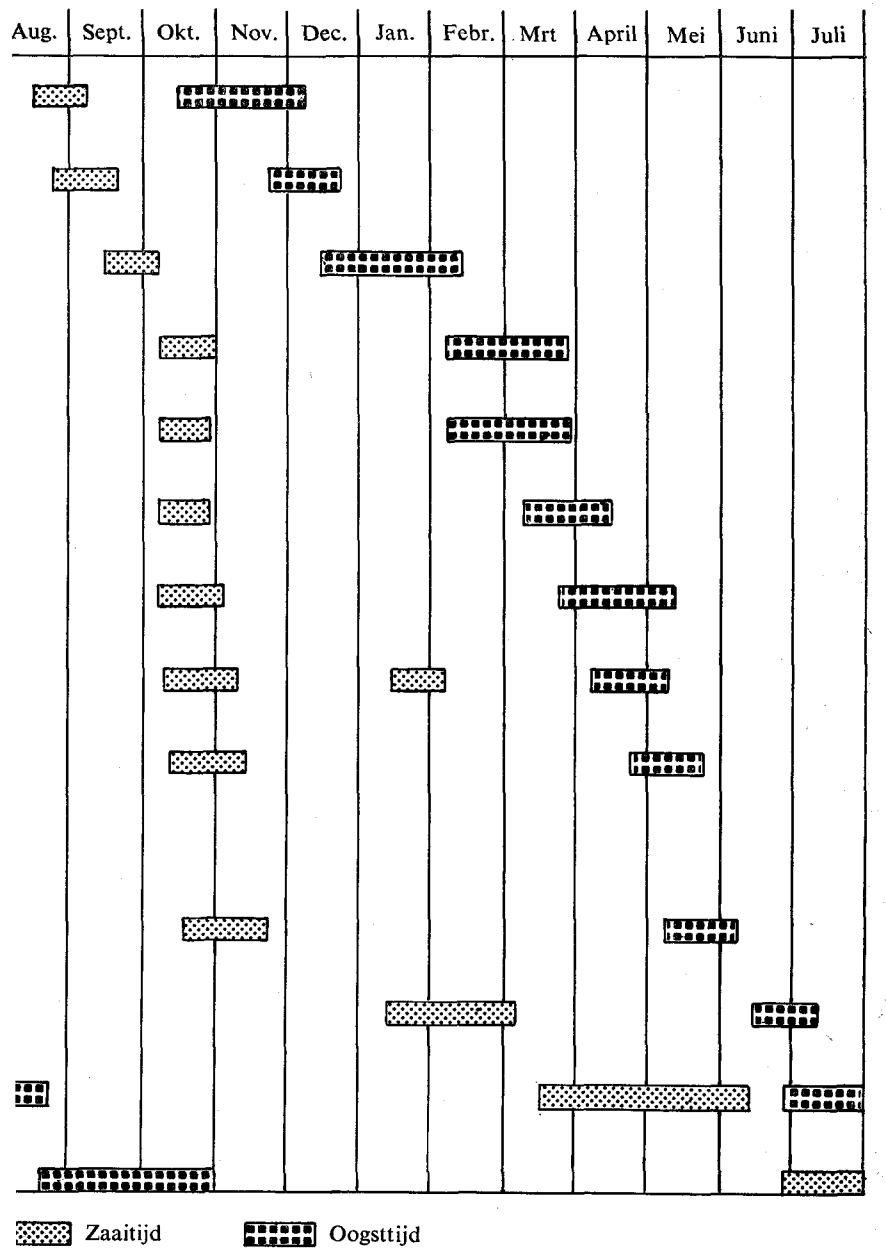
VOLLEGROND

Weeuwen: **Victoria, Meikoningin** (blz. 80)

Vrijster: **Meikoningin,** voor oogst in juni; **Attractie, Zwart Duits** (blz. 80 en 81)

Zomer: **Attractie, Hilde, Glorie van Nantes, Resistent, Zwart Duits,** Wonder van Voorburg, Zomerkoning (blz. 80, 81 en 83)

Herfst: **Wonder van Voorburg, Glorie van Nantes,** Attractie (blz. 80 en 81)

Aug.
Sept.
Okt.
Nov.
Dec.
Jan.
Febr.
Mrt
April
Mei
Juni
Juli
Zaaitijd
Oogsttijd

Proeftuins Blackpool (vervolg)

het verschijnsel, dat de buitenste bladeren droge bruine randjes vertonen. Daarom niet aan te bevelen voor teelten, waarvan de oogst in januari of februari valt. Schiet sneller dan Regina.

Is door selectie van een afwijkend type uit een handelsmonster Blackpool ontstaan. Proeftuins Blackpool is daardoor geworden tot een geheel apart staand type en heeft niets meer uitstaande met het originele Blackpooltype. Het is dus gewenst bij bestelling Proeftuins Blackpool te vragen en niet gewoon Blackpool zonder meer.

RASSEN VOOR NIET GESTOOKTE GLASTEELT EN VOOR VOLLEGRONDSTEELT IN VOOR- EN NAJAAR.

Deze rassen moet men niet zaaien na half februari of vóór eind juli, daar zij anders doorschieten.

A - Meikoningin — K.: Firma Max Kretschmer te Gôrlitz. Geïntr. ± 1902.

Dit oude ras handhaaft zich in de niet gestookte winter- en voorjaarsteelten onder glas en in de weeuwen- en vrijsterteelten in de volle grond.
Niet aanbevelenswaardig voor stookteelten wegens het aan de markt komen van betere rassen. Wel bruikbaar voor broeirijen. Bij late herfstteelt blijven de kroppen los. Het ras is wel bruikbaar voor de herfstteelt in de vollegrond, wanneer tussen 18 en 26 juli ter plaatse wordt gezaaid.
Zaadkleur wit; het blad bevat enig anthocyaan (roodkleuring bij koude); vormt mooie vaste kroppen met zachtgroene bladeren; schiet bij teelt in de lange zomerdagen tamelijk snel door.

Er bestaan Meikoningin-selecties die zich onderscheiden door een iets strakkere vorm van de bladeren, wat minder „lawaai" en een iets blankere krop. Deze lenen zich meer speciaal voor de broei. Andere selecties uit dit ras, die een iets wildere groei vertonen, zijn meer in het bijzonder voor het koude warenhuis, voor de vollegrondsweeuwenteelt en voor gelichte sla geschikt.
Dit laatste type groeit van onderen iets breder uit en toont daardoor goed in de veilingkist. De krop is inwendig iets minder vast van bouw. Tot dusver heeft dit type bij proeven goede resultaten opgeleverd bij de voorjaarsteelt in een koud warenhuis en als gelichte sla op zware en vrij zware gronden.
Het wordt geleverd onder de naam **Glory, Meesterproef, Meikoningin sel. Timmers, Pannevis' Glorie, Preferno** en **Verbeterde Meikoningin.**

B - Interrex — K.: Fa. F. de Vries, Alphen a/d Rijn en N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1956.

Onder koud staand of plat glas in het voorjaar groeikrachtiger en daardoor 4 à 5 dagen vroeger dan Meikoningin, doch gevoeliger voor smeul. Niet voor de gelichte bak.
Zaadkleur wit. Selectie uit de Meikoningin, doch platter en met meer anthocyaan.

B - Victoria (Blanke Meikoningin, Excelsior, No. 20, Reuzen Mei, Vorbote)

Aanbevolen voor de gelichte bak en voor weeuwen vollegrondsteelt, mede omdat het ras minder gevoelig is voor nachtvorst en koude schrale wind dan Meikoningin.

Zaadkleur wit; het blad is vrij van anthocyaan (kleurt niet rood); vormt bij voorjaarsteelt een behoorlijke krop, die aantrekkelijk geelgroen van kleur is. Schiet iets eerder door dan Meikoningin. Heeft bij glasteelt, vooral in de herfst, nogal last van randen.
Blondine, *Westlandia* en *Twello's Vroegste Gele* zijn te beschouwen als goede selecties uit het ras Victoria.

B - Attractie

Dit zomerras is op zware gronden ook bruikbaar voor de herfstteelt onder platglas. Op vochtige grond treedt daarbij nogal eens „wit" op (valse meeldauw). Is bruikbaar voor gelichte sla in het voorjaar, dan echter vrij laat oogstbaar. Voor beschrijving zie onder zomerteelt blz. 81.

B - Wonder van Voorburg

Dit ras voldoet voor de vroege herfstteelt in de vollegrond (zaai vanaf begin tot omstreeks 20 juli) over het algemeen goed. Het heeft dan weinig last van randen en blijft ondanks het korter worden van de dagen toch goed doorgroeien.
Bij herfstteelt onder glas veel last van randen. Voor de beschrijving zie men onder zomerteelt (blz. 81).

B - Glorie van Nantes

Voldoet in Venlo voor de late herfstteelt onder glas en zou ook bruikbaar zijn voor de herfstteelt in de vollegrond. Voor de beschrijving zie onder zomerteelt (blz. 81).

B - Proeftuins Blackpool

Bruikbaar voor alle herfstteelten onder glas, behalve voor platglas op de zwaardere gronden. Voor beschrijving zie onder stookteelt (blz. 77).

RASSEN VOOR ZOMERTEELT

B - Attractie

Geschikt voor vollegrondsteelt in de zomer. Groter percentage eerste soort dan Zwart Duits. Echter enige dagen later oogstrijp. Op vochtige grond wel eens last van roest. Weinig last van randen. Kan beter tegen vervoer dan Zwart Duits.
Gevoelig voor mozaïekziekte.
Zaadkleur wit; geen anthocyaan in het blad; vormt grote, vaste kroppen, met iets gegolfd, wat stug blad, dat donkerder van kleur is dan van Zwart Duits; schiet in de zomer niet spoedig door.

B - Hilde — K.: Prof. A. G. Dumont, Leuven, België. Geïntr. 1947. Vertegenwoordiger in Nederland: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Ontstaan uit een kruising van Attractie met Meikoningin, na terugkruising met Attractie.

Deze zomersla kan worden omschreven als een verzwaarde Attractie, waarvan verschillende selecties in omloop zijn. Het oorspronkelijke Belgische type is wat geler en wat meer gebobbeld. De N.V. Nunhem voert echter een selectie, die zich alleen door de grotere groeikracht, zwaardere krop en iets lichtere kleur van Attractie onder-

Binnenkort verschijnt:

SLARASSEN

een internationale Slarassenmonografie

onder redactie van

C. M. RODENBURG

(Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen)

Met medewerking van:

H. Basse B. Glaschke	Bundessortenamt, Rethmar, Duitsland
J. Drouzy G. Trébuchet	Vilmorin-Andrieux S.A., Parijs
J. C. Haigh L. E. Watts	National Vegetable Research Station, Wellesbourne, Warwick, Engeland
J. A. Huyskes	Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Wageningen

Door vergelijkende proefnemingen in Engeland, Frankrijk, Duitsland en Nederland is vastgesteld dat met 500 rasnamen slechts 130 rassen overeenkomen. Van elk ras geeft dit boek een beschrijving van de voornaamste kenmerken, de cultuurwaarde en de in gebruik zijnde namen en synoniemen.

Met behulp van de opgenomen serie kleurenplaten en de uitvoerige determinatietabel kunnen onbekende rassen op naam worden gebracht. „Slarassen" verschijnt in de Franse, Duitse en Engelse taal.

Prijs Duitse en Franse editie ± f 33,—; Engelse editie ± f 28,—.

Uitgever: N.V. Tjeenk Willink, Melkmarkt 2, Zwolle

Hilde (vervolg)

scheidt en die voor Nederlandse omstandigheden de beste lijkt. Hilde heeft, hoewel niet mozaïekresistent sterk de aandacht getrokken in de zomerteelt. Niet geschikt voor de teelt onder glas. Zaadkleur wit.

B - Glorie van Nantes (Meestal genoemd Wonder van Feltham, Kwekerstrots, enz.)

Dit ras is wat later oogstrijp dan Attractie. Schiet laat. Vrij vatbaar voor valse meeldauw („wit"), maar weinig last van rand. Vatbaar voor mozaïek.
Zaadkleur wit; het blad bevat geen anthocyaan (kleurt niet rood) en is wat donkerder grijsgroen en stugger dan dat van Attractie.

B - Zwart Duits

Dateert op zijn minst van 1873 en is nog altijd een belangrijk zomerras.
Het ras is matig vatbaar voor valse meeldauw en voor randen. Doordat het blad zacht is, minder bestand tegen langdurig vervoer. Schiet in de zomer niet spoedig door. Wordt speciaal gebruikt voor zaai ter plaatse in de vollegrond van begin maart tot eind juni. Gevoelig voor mozaïekziekte.
Zaadkleur zwart. Het blad is lichtgroen, mals en gebobbeld. Krop is wat onregelmatig en heeft weinig omblad. Nadat de krop rijp geworden is vormt de plant onder de krop vaak zijscheuten.

B - Wonder van Voorburg (Triumphator)

Een aantrekkelijk ras, dat gehandicapt wordt door zijn grote gevoeligheid voor randen. Als zomerras derhalve alleen bruikbaar op gronden, waar men geen last heeft van randen.
Zaadkleur zwart; geen anthocyaan in het blad; vormt goede kroppen van brede, geelgroene bladeren, die zachter zijn dan die van Attractie. Schiet in de zomer niet spoedig door, maar de krop staat korter dan bij Attractie en Zwart Duits; is bij volledige ontwikkeling ongeveer gelijk oogstrijp met Attractie. De krop wordt, als hij voldoende ruimte heeft, groot. Gevoelig voor rand, ongunstige weersomstandigheden en wind.

B - Resistent — K.: N.V. Gebr. Sluis te Enkhuizen. Gewonnen uit een Oostenrijks grondras. Geïntr.: 1938.

Dit donkergroene zomerras is later rijp dan Attractie en schiet ook later door. Wordt in de omgeving van Amsterdam geteeld.
Zaadkleur zwart. Bladeren bevatten geen anthocyaan, zijn vrij dik en stug en vrij donkergroen van kleur. Vormt in de zomer vaste kroppen. Betrekkelijk weinig gevoelig voor rand; wel gevoelig voor valse meeldauw en andere schimmelziekten.

B - Zomerkoning (Kagraner Sommer)

Zomerkoning lijkt wat op Resistent maar heeft meer omvang en de kleur is wat geler.
Zaadkleur zwart. Vormt grote, tamelijk vaste, vrij malse, groene kroppen. Komt vooral in droge hete zomers tot zijn recht. Gevoelig voor wit. Wordt vooral in de IJsselstreek geteeld.

B - Great Lakes

Dit donkergroene late Amerikaanse ijsslaras is het meest geschikt voor de voorzomer- en zomerteelt. In de herfstteelt heeft Great Lakes soms last van mozaïekziekte en Sclerotinia. Wordt de laatste jaren op contract met exporteurs geteeld i.v.m. uitvoer naar Duitsland voor het Amerikaanse leger.
Zaadkleur wit. Bladeren bros en knappend met getande en golvende bladranden en dikke nerven.
Bladkleur zeer donkergroen, zonder anthocyaan. Geeft een zware, zeer vaste krop. Schiet zeer laat door. Gevoelig voor schimmelziekten o.a. Sclerotinia.

O - Laibacher Eis

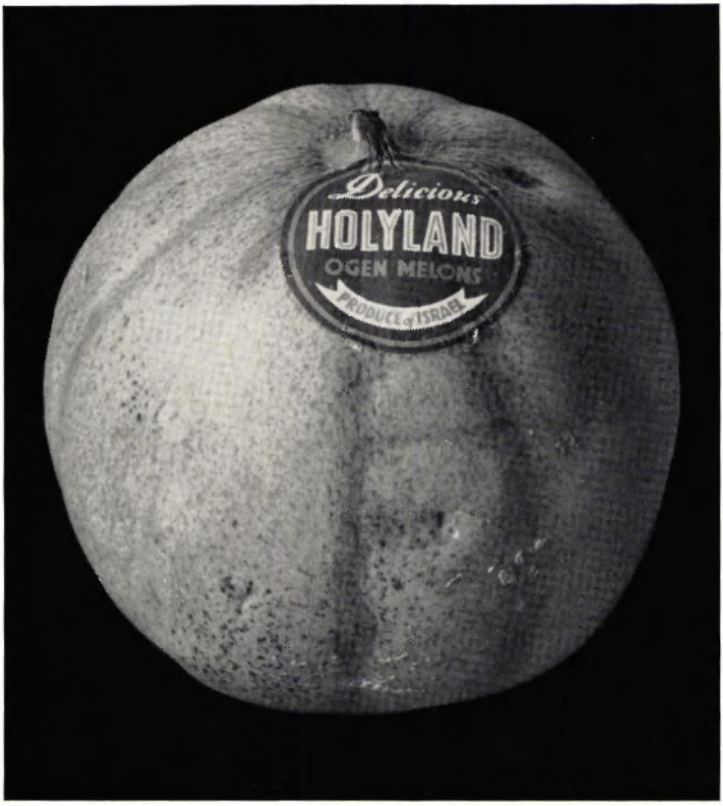
Geelgroen ijsslaras, dat in de omgeving van Elburg en Harderwijk gebruikt wordt voor weeuwenteelt. Is ook bruikbaar voor zomersla. De teelt van dit ras loopt terug.
Zaadkleur wit. Bladeren bros en knappend, sterk getande bladranden en vrij dikke nerven. Bladkleur geelgroen met anthocyaan. Schiet vrij laat door.

MAIS

(Zea mays L.*)*

Van de mais komt één botanische variëteit in aanmerking als tuinbouwgewas nl. de suikermais (Zea mays L. var. saccharata (Koern.) Asch. & Graebn.). Verder wordt in particuliere tuinen weleens pofmais (Zea mays L. var. everta Bail.) verbouwd.

Suikermais wordt geteeld om de onrijpe (z.g. melkrijpe) kolven als een soort groente te eten. Meestal worden de hele kolven, ontdaan van de schutbladeren en de z.g. kolfbaard, in ruim water, gedurende 8 minuten gekookt. Ze worden warm opgediend en met wat boter en zout gegeten. Het is ook mogelijk de korrels met een mes van de kolfspil te scheiden en op de wijze van doperwten te bereiden.
De korrels bevatten in plaats van zetmeel amylodextrine en, in het melk- tot deegrijpe stadium, veel suiker.
De teelt komt geheel overeen met die van gewone mais. Alleen de oogst wijkt af. Men moet het gewas nl. enige keren „doorlopen" om de kolven in het goede stadium te plukken. De korrels moeten wel goed gevuld, maar nog zacht en sappig van inhoud zijn. Na enige oefening kan men aan de bruine verkleuring van de verdorde kolfbaard wel zien of dit stadium bereikt is. De teeltwijze en de langdurige groei stempelen suikermais tot een gewas voor de landbouw of grove tuinbouw. De beste zaaitijd is eind april, begin mei. De oogst valt, al naar het ras, in de laatste week van augustus tot eind september.
Voor Nederland zijn geschikt de vroegrijpe rassen *Spancross* en *North Star,* de wat later rijpende *Marcross* en de nog iets latere, *Winconsin Golden 900* en *Lee.* Allen afkomstig uit de Ver. Staten van Amerika.
Dit zijn alle hybriden, d.w.z. dat zelf zaaizaad winnen nutteloos is, omdat de nabouw verbasterd zal zijn. Een „ouderwets", vrij bestoven ras, dat minder snel zal verbasteren, is *Golden Bantam.*

OGEN-MELOEN UIT ISRAËL

Vanaf half april tot juli is er een tekort aan meloenen op de Engelse markt. In deze periode exporteert Nederland netmeloenen uit de vroege teelt naar dit land. De consumptiekwaliteit (smaak) van deze meloenen is zeer matig.

Israël daarentegen verzendt de laatste paar jaar per vliegtuig toenemende hoeveelheden (in 1960 reeds meer dan 200 ton) kleine, rijp geoogste meloenen van prima kwaliteit naar Engeland. Het gebruikte ras is Ogen.

Als deze verzendingen, waarvoor in Engeland grote belangstelling bestaat, blijven toenemen, dan zou de Ogenmeloen door de goede kwaliteit op de Engelse markt een geduchte concurrent kunnen worden voor onze vroege netmeloenen.

Uit proeven op het I.V.T., die voortgezet zullen worden, werd de indruk verkregen dat het ras Ogen misschien ook voor de vroege teelt in Nederland kan worden gebruikt.

Ook de onrijpe kolven van gewone landbouwmais zijn bruikbaar, maar de smaak is minder fijn dan die van suikermais.
De beste rijafstand is 75-100 cm. Het plantgetal van de vroege rassen mag 6 à 7 planten per m_2 zijn, voor de latere rassen iets minder, maar niet minder dan 5.

Pofmais heeft kleine, harde, bijna geheel glazige korrels, die door droge verhitting met een knal tot luchtige vlokken opzwellen. Voor goed poffen moet het vochtgehalte 13 à 14 % zijn.
In de Ver. Staten is pofmais een populaire lekkernij, in het gebruik vergelijkbaar met pinda's. Er zijn rassen met gele en met witte, met ronde en met spitse korrels, die goed rijp geoogst moeten worden. De teelt komt overeen met die van gewone landbouwmais.

MELOEN

(Cucumis melo L.*)*

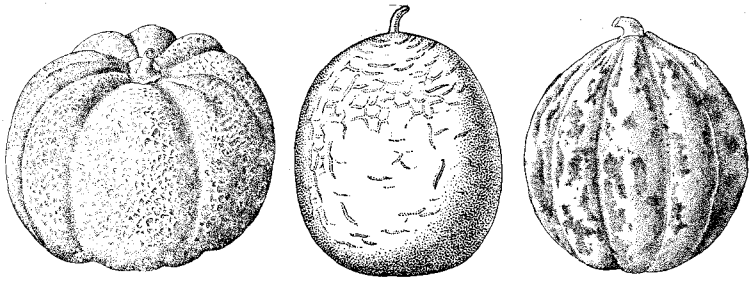
Meloenen worden geteeld voor export en voor binnenlands gebruik. Export vindt hoofdzakelijk plaats naar Engeland en België, en in mindere mate naar West-Duitsland en Zweden.
De teelt vindt plaats onder verwarmd en koud plat- en staandglas. Meloenen hebben veel warmte en licht nodig. De grondtemperatuur moet zo mogelijk niet beneden 20° C komen, de luchttemperatuur moet 's nachts zo mogelijk 18-20° C zijn. Er bestaat verschil in lichtbehoefte tussen de rassen; de netmeloenen zijn het minst lichtbehoeftig en kunnen daarom het vroegst worden geplant.

A - **Enkele Net** (Westlandse Enkele Net)

Kan vanaf ± 20 maart worden geplant.
Het gewas is sterk en daardoor goed bestand tegen ongunstige teeltomstandigheden.
Zet gemakkelijk, is vroeg oogstrijp en kan gemakkelijk een goede tweede zetting geven. Afhankelijk van planttijd en teeltomstandigheden kunnen per plant in totaal 4 tot 10 vruchten worden geoogst. Vruchten platrond, gemoot, met een kurkachtig net op de schil; gewicht 1,3—1,6 kg. Vruchtvlees lichtoranje, zeer matig van smaak.

A - **Suikermeloen Witte** (Guernsey Conqueror)

Bij voorkeur niet vroeger dan 10 april planten. Gewas minder sterk dan van Enkele Net. Zet minder gemakkelijk. Het gevaar van vroegtijdig afsterven is groter en daardoor is een tweede zetting minder zeker.
Afhankelijk van planttijd en teeltomstandigheden kunnen per plant in totaal 3 tot 7 vruchten worden geoogst. Door de betere kwaliteit brengen de vruchten een hogere prijs op dan de netmeloenen.
Vruchten rond tot iets hoogrond. Niet gemoot, met een dun kurkachtig net op de schil; gewicht 1,3—1,5 kg. Vruchtvlees groen, goed van smaak.

1 2 3

1 = Netmeloen 2 = Suikermeloen 3 = Oranje Ananas

B - Gekruiste Net

Vertoont veel overeenkomst met Enkele Net. Wordt minder geteeld. Aantal vruchten meestal iets geringer dan bij Enkele Net, de vruchten zijn iets zwaarder.
Gewas wat sterker dan van Enkele Net, daarom aan te bevelen voor lichte gronden, waar de teelt van Enkele Net minder goed verloopt.

B - Oranje Ananas (Tijgerananas)

Planttijd niet voor half mei.
Het gewas is sterk. Zet minder gemakkelijk dan netmeloen. Door de late planting wordt slechts één zetsel verkregen, opbrengst per plant 3 à 4 vruchten.
Vruchten iets hoogrond, gemoot, geen netvorming op de schil; schil crêmekleurig met duidelijke scherpbegrensde groene vlekken, welke tijdens rijping oranjerood verkleuren. Vruchten gemiddeld iets zwaarder dan van Enkele Net. Vruchtvlees oranje, stevig, met zeer goede smaak.

PAPRIKA

(Capsicum frutescens L. *(Cap. annuum* L.*)*

Vooral in het Westland neemt de belangstelling voor deze teelt toe. De teelt kan alleen onder glas met succes plaatsvinden.
Stoken vergroot hierbij de mogelijkheden. Er kan dan worden geplant vanaf half februari. In de koude kas vanaf 1 april. Een goede vochtvoorziening is noodzakelijk.
Men onderscheidt twee vormen:
a. rassen met *zoete* (niet scherpe) vruchten;
b. rassen met *scherpe* vruchten.

ZOETE PAPRIKA

Er bestaan enkele goede Amerikaanse rassen en één goed Nederlands ras. Deze hebben cylindrische vruchten met een enigszins gedeukte neus. De verwerkingsindustrie verlangt een gladde, wat puntige vrucht, om machinaal te kunnen schillen. Daar de belangstelling van de industrie ook voor het glasprodukt toeneemt moet aan deze vorm in de toekomst aandacht worden geschonken.

Zoete Westlandse
Planten middelgroot, vruchten groot en hoekig, ingezonken kelkholte en ingezonken neus. Niet geheel uniform. Gevoelig voor virus.

Amerikaanse rassen die geschikt zijn voor de teelt onder glas:

California Wonder
Vrij vroeg, grote enigszins puntige vruchten, niet geheel uniform model, vrij snel roodkleurend.

Yolo Wonder
Middelvroeg, grote vruchten, wat hoekig, vrij uniform. Resistent tegen mosaïekvirus.

Keystone Resistant Giant
Iets minder vroeg, grote zware vruchten van goed model, niet geheel uniform. Resistent tegen mosaïekvirus.

Vinedale
Vroeg, wat puntige, kleine vrucht. Zeer rijkdragend.

SCHERPE PAPRIKA (Spaanse peper)

Westlandse Lange Rode
Selectie uit Spaanse Lange Rode. Vruchten iets langer dan bij deze laatste.

Spaanse Lange Rode
Hangende vruchten ± 10-12 cm lang, aan de basis 2 à 3 cm in doorsnee. Helrode kleur.

PASTINAAK

(Pastinaca sativa L. *var. hortensis* (Mill.) Ehrh.*)*

Een grote, vlezige, witte winterwortel, die in de winter op dezelfde wijze als de rode winterwortel gebruikt kan worden. Voorheen een exportartikel naar Engeland.

A - Lange Holkruin
B - Platronde
B - Lange Guernsey (Parsons's Guernsey)

PETERSELIE

(Petroselinum crispum (Mill.) Airy-Shaw, syn. *P. sativum* Hoffm.*)*

Snijpeterselie dient voor het kruiden van spijzen en bezit daarnaast waarde voor de opmaak van schotels.

A - Gewone Snij (Amsterdamse Snij)
Kan dikwijls gesneden worden. Goed voor de fabriek.
Fors gewas met grote, gladde bladeren.

B - Fijngekrulde (Moskrul, Dwerg)
Vrij laag. Donkergroen, zeer fijn gekruld blad.

B - Fijngekrulde Donkergroene

PEULEN

(Pisum sativum L. *var. saccharatum* Ser.*)*

Verschillende erwtenrassen zijn gekenmerkt door de eigenschap, dat ze geen of weinig vlies ontwikkelen in hun peulen. Daardoor kunnen deze laatste, als zij onrijp geplukt worden, als groente worden gegeten.
Rassen, die niet geheel vrij van vlies zijn, dienen op tijd geplukt te worden.

B - Heraut

Lijkt veel op Record. Heeft wat grotere, mooiere peulen. Consumptiekwaliteit ongeveer als van Record. Gevoeliger voor nachtvorst dan Record, in de Venen echter minder gevoelig voor late vorst.

In de praktijkproeven 1957-1958 zijn de selecties aanbevolen van:

Jac. v. d. Meer Dzn, Roelofarendsveen	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen
N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.)	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	N.V. Struik en Co, Enkhuizen
N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam.

B - Morgenster - Geïntr.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg.

Vrij fors gewas. Tamelijk tweepeulig. Peulen matig gebogen met spitse top, 8-10 cm lang, lichtgroen. Consumptiekwaliteit ongeveer als van Record. Oogst vroeg, produktief.
Het rijpe zaad is rond, glad, geel.

B - Record

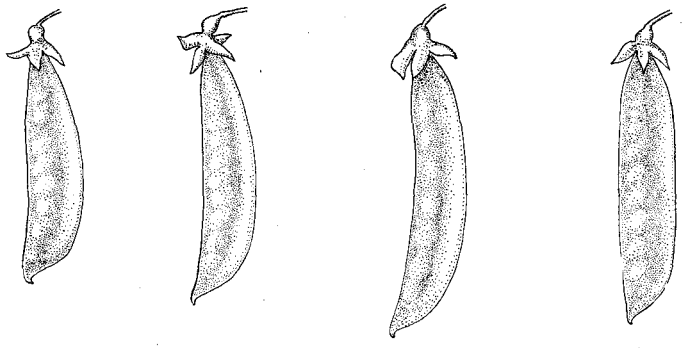
Overwegend tweepeulig, peulen 7-8 cm lang, recht tot zwak gebogen, afgeronde stompe top. Vroeg. Consumptiekwaliteit goed indien op tijd geoogst wordt. Zodra de peul iets ouder wordt, vormt ze direct een taaie perkamentlaag en kookt dan moeilijk gaar.
Vooral onderaan de plant vaak veel slecht uitgegroeide peulen.

In de praktijkproeven 1957-1958 zijn de selecties aanbevolen van:

Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen.
N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.)	

N - Nebak - K.: Proeftuin „Hollandsch-Utrechtsch Veendistrict", Amsterdam-Zuid. Kw.r.: 1958. Ontstaan uit een kruising van Vroege Peul met Hendrikspeul in 1943.

Lijkt veel op Record, de peulen zijn echter vliesloos. Een nadeel is het voorkomen van kleine blaadjes aan de stelen van de peul.
Goedgekeurd in de praktijkproeven 1957-1958.

1 2 3 4

1 = Record 2 = Heraut 3 = Morgenster 4 = Venor

N - Venor - K.: N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.). Kw.r.: 1959. Ontstaan uit een kruising van Norrland Express met Veense in 1951.

Lichtgroen gewas met lange, weinig vertakte stengels. Overwegend tweepeulig. De peulen zijn recht, lichtgroen van kleur en hebben een stompe top.
Goedgekeurd in de praktijkproeven 1957-1958.

O - Lentebode

De consumptiekwaliteit is beter dan van Record, de peulen worden minder snel vliezig. Is door éénpeuligheid niet erg produktief en vraagt om dezelfde reden meer plukwerk dan Record.
Tamelijk weinig vertakt, lichtgroen gewas. Overwegend èènpeulig. Peulen recht met wigvormige spitse top, ± 8 cm lang, zeer lichtgroen.
Oogst vroeg.
Het rijpe zaad is matig groot, ovaalrond, glad, crème-geel.

In de praktijkproeven 1957-1958 is de selectie aanbevolen van:

Fa. Koning en Vlieger, Goes en N.V. Wed. P. de Jongh, Goes.

PLUKSLA

(Lactuca sativa L. *var. acephala* Alef.*)*

Daar de stengel gemiddeld pas 3 maanden na het zaaien gaat doorschieten, wordt de pluksla ook vaak gesneden (de eerste maal ± 50 dagen na het zaaien). De planten lopen daarna opnieuw uit en leveren na ± 25 dagen een tweede snede.

A - Australische Gele

Wit zaad. Geelgroen, fijn gekruld blad. Voor rauwe sla of stoofsla.

B - Amerikaanse Roodrand

Wit zaad. Blad roodgetint, iets gekruld, enigszins bitter.
Vanwege de rode kleur bij teelt in de vollegrond hoofdzakelijk voor stoofsla. De rode tint verdwijnt namelijk door het koken.

POSTELEIN

(Portulaca oleracea L.*)*

Postelein vraagt voor zijn ontwikkeling veel warmte en vocht, en wordt daarom onder warm of koud glas gezaaid. Vanaf mei kan ook in de vollegrond gezaaid worden. De plantjes zijn zeer saprijk en broos, zodat zij zich niet voor lang vervoer of voor export lenen.
Men onderscheidt de groene postelein en de gele postelein. De groene wordt het meest gebruikt, daar deze sterker is dan de gele. De gele gaat bij nat weer spoedig tot rotting over.
Postelein wordt zowel voor vers gebruik als voor conserven en voor de weck geteeld.
Al naar men grove of fijne postelein wenst, zaait men dun of dik.

A - Groene Postelein

Groot, dofgroen blad. Goed bestand tegen ongunstige weersomstandigheden. Het meest geteelde ras.

B - Gele Postelein

Glanzend, geelgroen blad. Mals, maar zwakker dan de groene. Bij nat weer gemakkelijk rottend.

B - Breedblad gele

Stengel grover en forser, bladeren iets kleiner, maar breder dan die van de groene postelein. Sterker dan gele, volgens mededelingen uit de praktijk minstens even sterk als de groene. Wordt op Walcheren zowel in de vollegrond als onder glas geteeld.

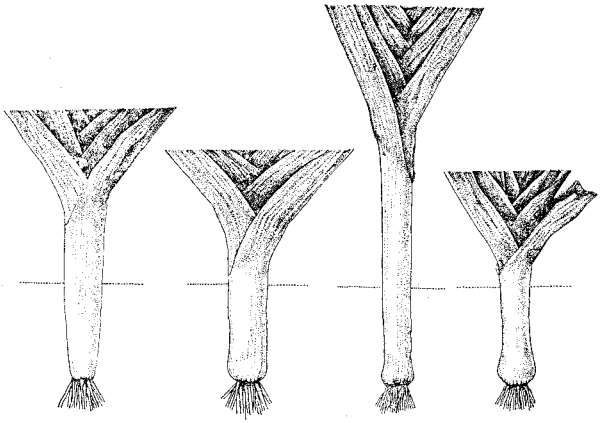
PREI

(Allium porrum L.*)*

Naar de tijd van oogsten worden de preirassen ingedeeld in herfst- en winterprei.
Herfstprei wordt in de nazomer en herfst geoogst en is niet winterhard. De echte herfstrassen worden zwaar tot zeer zwaar en zijn het mooiste van vorm, zie de figuren 1 en 2.

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Ras	Keuze wordt bepaald door
Herfstteelt	Herfstpreiselecties (zie blz. 91)	Opbrengst en vorm
Winterteelt	Winterpreiselecties (zie blz. 92)	Winterhardheid

1 2 3 4

1 = Herfstreus zonder knobbel 2 = Iets knobbelige Herfstreus
3 = Zwitserse Reuzen 4 = Winterreus

Winterprei wordt na de winter geoogst, en moet dus vóór alles goed winterhard zijn. Grote winterhardheid en een zeer zware stam zijn tot nu toe niet in één ras gecombineerd. De winterpreirassen zijn dan ook minder zwaar dan de herfstrassen. Daardoor is winterprei niet geschikt om reeds in de herfst te worden geoogst.

HERFSTPREI

Door de beoordelingscommisie voor de in 1955-56 genomen praktijkproeven*) is de herfstprei ingedeeld in selecties met een vrij korte tot matig lange stam, en in selecties met een lange stam.

Herfstpreiselecties met een vrij korte tot matig lange stam

Produktief tot zeer produktief, doch niet winterhard. Oogsten na de winter daarom riskant.
Blad grijsgroen, zeer breed en dik. Stam dik tot zeer dik en vrij kort tot matig lang; op één uitzondering na met een weinig tot matig ontwikkelde knobbel (fig. 2).

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Olifant	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Olifant	N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.)
Excelsior	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Nummer 83	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Olifant	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen
Herfstreus	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Goliath	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

De laatstgenoemde selectie valt op door zijn hoge opbrengst en is vrijwel vrij van knobbel (fig. 1), in tegenstelling tot de overige rassen, die een weinig tot matig ontwikkelde knobbel hebben (fig. 2).

*) Een volledig verslag van deze proeven is verschenen als mededeling nr 110 van het I.V.T. „Praktijkproeven met witlof 1954-1955" door J. A. Huyskes. Prijs *f* 0.45.

Herfstpreiselecties met een lange stam

Produktief, maar niet winterhard.
Blad groen, breed. Stam dik en lang, met een matig ontwikkelde knobbel.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Maxim	N.V. C. W. Pannevis, Delft

B - Zwitserse Reuzen

Voor deze herfstprei met een groot eetbaar gedeelte („lang wit") bestaat in het zuiden van ons land belangstelling.
De stam is zeer lang, doch matig dik (fig. 3). Het blad is breed, licht grijsgroen en is in de late herfst snel versleten. Het ras is in 't geheel niet winterhard.

WINTERPREI

Produktie niet zo hoog als van herfstprei, waartegenover grote winterhardheid staat.
Niet geschikt om reeds in de herfst te worden geoogst.
Blad donkergrijsgroen, niet al te breed. Stam matig dik, kort met een uitgesproken knobbel (fig. 4).

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Siegfried Winterreuzen	N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.)
Luikse Winter DePe	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
Winterreus	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Winterreus	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes

*) Zie ook Praktijkproeven met herfst- en winterprei 1955 en 1956. Meded. Dir. v. d. Tuinbouw 22 (1959): 44-50; verscheen ook als I.V.T.-mededeling nr 140, prijs *f* 0.40.

RAAPSTELEN

Raapstelen zijn de jonge bladeren en bladstelen van consumptierapen of van Chinese kool. De eerste zijn groen, de laatste geel, althans voor zover afkomstig van de rassen Pé-Tsai en Wong-Bok. Van het ras Cantonner Witkrop zijn ze bleekgroen. Verder is de bladgroente Namenia in de handel. Dit is een vertegenwoordiger van Brassica rapa, die, dik gezaaid, raapstelen levert en dun gezaaid, na uitdunning, planten geeft, die ongeveer de grootte krijgen van een krulandijvieplant.
Alle rassen van raapstelen hebben vaak ernstig te lijden van aardvlooien. Men bestrijde deze derhalve tijdig.
Raapstelen worden vrijwel uitsluitend onder glas geteeld, als tussen-

teelt of als voorteelt. De afzet op de binnenlandse markt is beperkt. Ze worden alleen gevraagd in perioden van schaarste aan verse groenten.
Voor de binnenlandse markt moet het produkt fijn en mals zijn, hetgeen men bereikt door dik te zaaien.

A - Namenia - Geïntr.: N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht. 1937-1938

Geschikt voor het winnen van raapstelen in het voorjaar, door betrekkelijk dik te zaaien. Echter niet te dik zaaien, daar men dan weinig gewicht krijgt en het gewas spoedig gaat rotten. Blad ingesneden.
Een selectie met minder diep ingesneden bladeren is als *Verbeterde Namenia* in de handel.

A - Gewone Groene

Bladeren en bladstelen van de consumptieraap. Deze zijn groen van kleur en enigszins behaard. Vaak wordt het consumptierapenras Platte Mei voor Gewone Groene raapstelen geleverd.

O - Gele Malse

Jonge bladeren en bladstelen van Chinese kool. Kleur geelgroen of bleekgroen. Op vochtige gronden spoedig last van gele lobbladeren. Voor particulieren, die op gele, malse blaadjes prijs stellen.

RABARBER

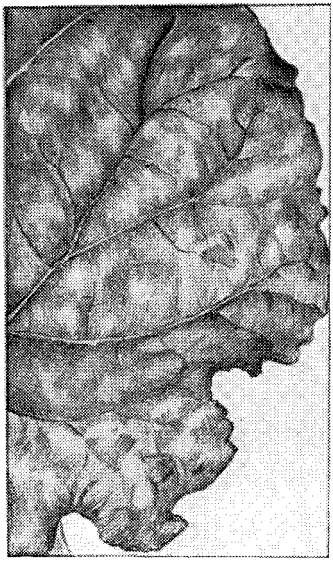
(Rheum rhabarbarum L. en *Rheum rhaponticum* L.*)*

Rabarber kan worden vermenigvuldigd door middel van zaad of door middel van het scheuren van de moederplant. Daar de rassen niet zaadvast zijn, geeft men de voorkeur aan scheuren. Men kan een moederplant daartoe in herfst of voorjaar in zoveel delen opsplitsen als er „neuzen" aanwezig zijn. Men neme hiertoe *virusvrije* planten, dat zijn planten waarvan de bladeren in het voorafgaande voorjaar geen lichtgroene, later bruine vlekken of gaten vertoonden. Zie de fig. 1, 2 en 3. Proeven, genomen door het Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek, toonden duidelijk aan, dat deze ziekte de opbrengst sterk kan verlagen en het is bekend dat scheurlingen van zieke planten weer ziek zijn. Het I.V.T. te Wageningen is bezig een virusvrij sortiment op te bouwen.
Rassen met rode, volle, ronde stelen en niet spoedig zaadstengels vormend, genieten de voorkeur.
De teler wenst bovendien vroege rassen omdat de rabarberprijzen in de loop van het oogstseizoen regelmatig dalen. De in dit hoofdstuk beschreven rassen kunnen als volgt naar vroegheid worden ingedeeld:

Zeer vroeg:	Timperley Early.
Vroeg:	Victoria.
Matig vroeg:	Paragon; Champagne Rood; Holsteiner Bloed.
Laat:	Goliath.

A - Holsteiner Bloed - Geïntr.: Fa. E. L. Meyn, Uetersen-Lohe (Holstein), Duitsland, vóór 1938.

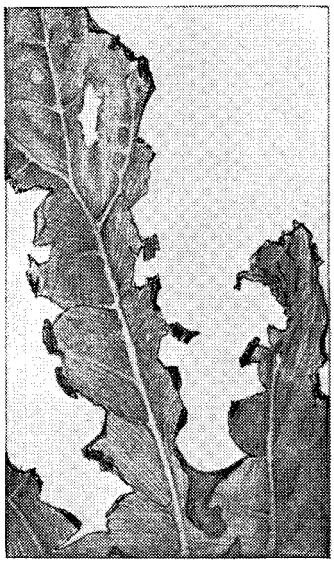
Dit matig vroege en zeer produktieve Duitse ras geeft na koken een

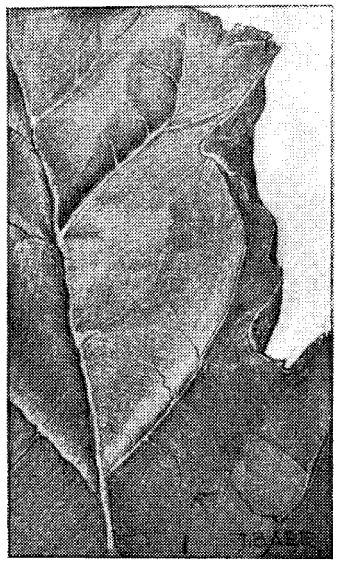
1

2

3

4

1, 2 en 3: rabarberblad, door virus aangetast. 4: gezond blad.

Dwarsdoorsneden van de bladstelen

1 2 3 4

1 = Goliath 2 = Paragon 3 = Victoria 4 = Champagne Rood

Holsteiner Bloed (vervolg)

produkt met een goede smaak en een fraaie rode kleur.
Stelen lang, vrij dik, iets gootvormig, geheel donkerrood met zwak geribde achterzijde. Een nadeel van de stelen is dat ze aan de voet soms wat krom zijn gegroeid. Dit wordt veroorzaakt door de spreidende groeiwijze van de plant. Weinig neiging tot het vormen van zaadstengels.

A - Goliath

Voor directe consumptie en conservering.
In kg-opbrengst hoger dan Paragon.
Stelen zeer dik; sterk gootvormig met brede rand; uitwendig groen met karmijnrood, inwendig groen, scherp zuur door een betrekkelijk laag kalkgehalte. Vormt meestal enige zaadstengels. Is laat. Toch zeer goed bruikbaar voor forcering, omdat de stelen dan roder worden dan in de vollegrond en bovendien aanmerkelijk dikker zijn dan die van Paragon.

A - Paragon

Behalve voor gewone consumptie zeer geschikt voor jambereiding. Is bij forcering wel vroeg maar geeft dan vaak dunne stengels.
Stelen vrij dun, gootvormig, met een scherpe, opstaande rand, niet zeer lang; uitwendig groen met karmijnrood, inwendig vrijwel groen; van goede kwaliteit. Vormt vrijwel geen zaadstengels.
Is matig vroeg. Kan buiten vervroegd worden.

B - Champagne Rood

Dit ras is iets vroeger dan Paragon en kan goed getrokken worden, hoewel we de stelen graag wat dikker zouden zien.
Stelen vrij dun, zeer zwak gootvormig tot vrijwel vlak, aan de achterzijde duidelijk geribd, niet zeer lang. Uitwendig aan de stengeltop groen, naar beneden toe helderrood wordend, inwendig rood; van zeer goede kwaliteit. Vormt soms wel enige zaadstengels.
Wordt aangetroffen in Kennemerland, maar de belangstelling voor dit ras neemt ook in andere streken toe.

B - Victoria (Queen Victoria)

Vroeg, schiet meestal door.
Stelen groen, beneden karmijnrood, inwendig groen, middelmatig dik en vrij lang.

B - Timperley Early
Een zeer vroeg ras van Engelse herkomst.
Stelen lang, dik, niet gootvormig en ongeveer voor de helft rood; de achterzijde van de stelen is zwak geribd. De belangstelling voor dit ras neemt toe, daar het zeer vroege produkt goed wordt betaald.

Van deze Rassenlijst voor Groentegewassen verschijnt volgend jaar weer een nieuwe druk.
De Rassenlijst voor Fruitgewassen verschijnt om de 2 jaar. U kan U op een of beide rassenlijst(en) abonneren! Een briefkaart aan het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen is voldoende.

RADIJS

(Raphanus sativus L. *var. radicula* Pers.*)*

De vroegste radijs komt ter beschikking omstreeks maart, wanneer het tekort aan vitamine C zeer sterk wordt. Radijs is voor het helpen aanvullen van dit tekort in maart en daarna een belangrijke bron.

VROEGE RADIJS

Vroege radijs wordt in hoofdzaak geteeld onder koud plat- of staandglas en in de vollegrond.
Van belang is in de eerste plaats de hoeveelheid loof. Dit moet niet te zwaar zijn, maar zwaar genoeg om het bossen van de radijs

mogelijk te maken. De hoeveelheid loof is niet alleen afhankelijk van het ras, maar ook van de groeiomstandigheden. In de meeste gevallen komt men het best uit met rassen, die een middelzwaar loof bezitten. Alleen onder omstandigheden, die een extreem gunstige invloed op de loofgroei uitoefenen (b.v. glas op veengrond) wordt het loof van de rassen met middelmatig loof te zwaar. In die gevallen gebruikt men nog de extra kortloof typen. Deze maken dan juist genoeg loof; onder meer normale omstandigheden is het loof van deze typen te kort voor het bossen. Verder is de gevoeligheid voor het voos-worden van groot belang. Bij radijs, die in maart en begin april wordt geoogst, heeft men er niet veel last van, daar deze radijs in de regel reeds in een jong stadium wordt geoogst. Bovendien is de temperatuur in deze tijd meestal nog laag genoeg om het voos worden langzaam te doen verlopen. Voor deze zeer vroeg geoogste radijs is snelle groei van meer belang dan grote resistentie tegen voosheid. Maar bij radijs, die eind april-mei wordt geoogst, treedt voosheid zeer gemakkelijk op; ook nog tijdens het vervoer of tijdens het verblijf in de groentewinkel. Daarom is hiervoor resistentie tegen voosheid van meer belang dan snelle groei. Sinds de N.V. A. R. Zwaan de Cherry Belle heeft gekweekt, is het niet meer nodig dat men in de grote steden eind april-mei zoveel voze radijs ontmoet, want dit ras kan een royale grootte bereiken en dan ook nog worden vervoerd zonder voos te worden.
Het belang van de groeisnelheid is reeds genoemd. Verder zijn een goede vorm en een goede kleur faktoren die bij de rassenkeuze een grote rol spelen.

A - Ronde Helderrode

Speciaal voor vroeg.
Loof flink of matig lang; knol bolvormig; kleur krachtig helder rood.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Loof	Aangeduid door selectiebedrijf als	Nr. in pr.pr.	Selectie van	Aanbevolen voor glas	Aanbevolen voor volle-grond
flink	Ronde Scharlakenrode	48	N.V. T. v. d. Beukel Azn, Monster	+	+
	Ronde Scharlakenrode	26	Fa. Jos. Huizer Azn, Rijsoord	+	+
	Ronde Scharlakenrode	17	Fa. Koning & Vlieger, Goes en N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+
	Nieuw Rood	2	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	+	+
	Ronde Scharlakenrode	13	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes	+	+
	Ronde Scharlakenrode	50	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen	+	+
	Non Plus Ultra	43	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	+	+
	Saxa	40	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	+	+
matig	Ronde Rode	8	N.V. T. v. d. Beukel Azn, Monster	+	+
	Ronde Scharlakenrode	45	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	+	+
	Ronde Scharlakenrode	24	Fa. Jos. Huizer Azn, Rijsoord	+	+
	Ronde Kruising	28	Fa. Koning & Vlieger, Goes en N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+
	Ronde Rode	25	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	—	+
	Saxa	31	P. Pik, Hoorn	+	+
	Saxa type A	41	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+
	Saxa type B	46	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+
	Leuchtkugel	29	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	—	+
	Ronde Scharlakenrode	53	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes	+	+

RADIJS

A - Cherry Belle — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r. 1951

Bijzonder geschikt voor het leveren van een radijs, die na de oogst nog vervoer kan verdragen zonder voos te worden. Niet voor vroege glasteelt.
Loof matig lang; knol bolvormig; kleur helder scharlakenrood, soms met iets rose. Zeer resistent tegen voosheid en barsten.
Goedgekeurd in pr.pr. 1957-1958 voor vollegrond.

B - Ronde Scharlakenrode

Speciaal voor vroeg.
Loof flink, matig lang of extra kort; knol bolvormig of afgeplat bolvormig; kleur overwegend rood met paars er in. In de meeste selecties begint het paars meer of minder te verdwijnen en vormt de kleur reeds een overgang naar helderrood. Het extra korte loof wordt alleen onder omstandigheden die de loofgroei bijzonder sterk bevorderen (b.v. glas op venige grond) lang genoeg voor het bossen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Loof	Aangeduid door selectiebedrijf als	Nr. in pr.pr.	Selectie van	Aanbevolen voor glas	Aanbevolen voor volle-grond
Flink	Ronde Scharlakenrode	23	Ned. Zaadcentrale, 's-Gravenzande	+	+
	Saxa	12	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	—	+
	Ronde Rode Langloof	9	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	+	+
	Saxa	18	N.V. Zwaan & de Wiljes, Scheemda	—	+
Matig	Vroeg Wonder Ronde Rode	34	N.V. Hem, Hem	+	+
	Saxa Kortlof	1	Fa. Koning & Vlieger, Goes en N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+
	Roem van Zwijndrecht	36	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+
	Scarlet Globe*	54	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	+	+
Extra kort	Ronde Rode	20	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	+	—
	Ronde Scharlakenrode	22	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	—

Legenda: * = hoogrond

Good seed doesn't cost,
it pays!

B - Ronde Rode Groot Witpunt

Speciaal de latere vollegrondsselecties bezitten een grote mate van resistentie tegen voosheid.
Loof matig tot tamelijk lang; knol bolvormig; kleur bovenste deel rood, onderste deel wit.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1953-1954

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Aanbevolen voor		Opmerkingen
		glas	volle-grond	
Groot Witpunt	C. Arkenbout, Zwijndrecht	+	+	Al deze selecties zijn speciaal geschikt voor broei; zij worden bij gewone vollegronds-teelt snel voos
Groot Witpunt Broei	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	+	+	
Ronde Rode Groot Witpunt	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	+	+	
Gaudry Broei	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	—	
Gaudry	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	+	—	
Halfrood Halfwit Broei	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	+	—	* onder-scheiden zich door een meer heldere kleur van het rood.
Groot Witpunt Broei	N.V. Supergran, Overveen	+	+	
Groot Witpunt Broei*	Coöp. „West-Friesland" Wijdenes	+	+	
Zwaan's Columbia Groot Witpunt Broei*	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	+	+	
Groot Witpunt Vollegrond	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	—	+	Behoorlijk resistent tegen voos worden.
Half Rood Half Wit	P., C. en L. de Jongh, Goes	—	+	
Half Rood Half Wit Vollegrond	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	—	+	
Groot Witpunt Vollegrond	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen	—	+	
Ronde Roserode Met Grote Witte Punt**	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen	—	+	Zeer resistent tegen voos worden. ** meer speciaal voor Barendrecht e.o.
Zwaan's Bicolor Half Rood Half Wit Vollegrond **	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	—	+	
Groot Witpunt (Sparkler)	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	—	+	

Legenda: + = geschikt; — = niet geschikt.
Men zie ook: „Praktijkproeven met ronde witpunt radijs 1953-1954" door O. Banga en J. L. van Bennekom. Meded. I.V.T. nr. 76. *f* 0,55.

RADIJS

B - Ronde Rode Klein Witpunt

Loof matig tot tamelijk lang; knol bolvormig; soms iets afgeplat; kleur meestal rood met iets paars en kleine witte punt.
Wordt plaatselijk door tuinders gebruikt.

Aanbevolen selecties praktijkproeven *1953-1954*

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Aanbevolen voor	
		glas	volle-grond
Klein Witpunt Broei 1)	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	+	+
Klein Witpunt Broei 2)	N.V. Wed. P. de Jongh, Goes en Fa. Koning en Vlieger, Goes	+	—
Klein Witpunt Broei 1)	Fa. F. de Vries & Zn, Alphen a.d. Rijn	+	+
Klein Witpunt Vollegr. 3)	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	—	+

1) Zijn typische broeiselecties; zij worden bij vollegrondsteelt snel voos.
2) Behoorlijk resistent tegen voosheid.
3) Als typische vollegrondsselectie zeer resistent tegen voosheid.

B - Ronde Rode Klein Witpunt Extra Kortloof

Loof zeer kort, alleen onder omstandigheden die de loofgroei bijzonder sterk bevorderen (b.v. glas op venige grond) lang genoeg voor het bossen; knol enigszins afgeplat bolvormig; kleur meestal rood met iets paars en kleine witte punt.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1953-1954

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Aanbevolen voor	
		glas	volle-grond
Klein Witpunt Broei	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	+	—
Scarlet Gem (Klein Witpunt Broei)	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	+	—
Klein Witpunt Broei	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes	+	—

„Het is een vriend die mij mijn feilen toont"

Met andere woorden: iedere suggestie die kan leiden tot verbetering van de inhoud van deze rassenlijst is hartelijk welkom.

B - Roodkopje (Zwijndrechtse, Hoog Wit)

Loof matig lang tot fors; knol bol- tot soms iets hoog-bolvormig; kleur wit met klein rood kopje. Onder de latere vollegrondsselecties vindt men er, die een grote mate van resistentie tegen voosheid bezitten. Wordt plaatselijk door tuinders gebruikt.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1953-1954

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Aanbevolen voor	
		glas	volle-grond
Groot Witpunt Glas en Vollegrond	Fa. Jos Huizer Azn, Rijsoord	+	+
Half Rood Half Wit (Groot Witpunt Broei)	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+	+
Groot Witpunt Broei	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	+	+
Groot Witpunt Kortlof	W. de Zeeuw J.Gzn, Barendrecht	+	—
Groot Witpunt Broei	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+
Zwijndr. Groot Witpunt	Jan A. Zwaan Leidschendam	—	+
Half Rood Half Wit Vollegrond	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	—	+

B - Capriccio — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn, Voorburg. Kw.r.: 1958.

Zeer geschikt voor particulieren.
Loof matig lang; knol bolvormig; kleur wit met rood kopje. Zeer resistent tegen voosheid. Zachte smaak.
Voor dit doel goedgekeurd in de praktijkproeven 1953-1954.

B - Ronde Witte

Loof kort tot tamelijk kort; knol afgeplat bolvormig of bolvormig; kleur wit. Wordt bij Amsterdam geteeld, om tezamen met ronde rode radijs tot gemengd rood met witte bossen te worden gebonden.

Ras waarover meer ervaring is gewenst

Démasqué — K.: Coöp. „West-Friesland", Wijdenes
Nieuw kweekproduct waarbij voor het eerst de helderrode kleur in witpunt radijs is gebracht.
De gebruikswaarde wordt onderzocht in praktijkproeven welke in 1960 zullen worden afgesloten.

ZOMERRADIJS

Voor de teelt in de zomer kan men in principe drie groepen van rassen gebruiken.

a. Rassen uit de groep van de vroege radijs, welke een grote mate van resistentie tegen voosheid bezitten, zoals Cherry Belle en de late vollegrondsselecties van de witpunttypen.
Men zie hiervoor onder het hoofd „Vroege Radijs".

b. Rassen uit de groep van de zgn. Reuzen. Dit zijn langzaam groeiende rassen, die een zeer grote ronde knol vormen, welke lang kan staan zonder voos te worden. Hiervan zijn in de prak-

tijkproeven 1957-1958 goedgekeurd de rassen Scarlet Champion en Komeet (zie hieronder).

c. Rassen uit de groep van de lange radijs, zoals IJskegel.

A - Scarlet Champion — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg. Kw.r.: 1951.

Loof fors; knol groot, bolvormig; kleur helder rood. Wordt niet spoedig voos.

A - Komeet — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg

Loof tamelijk fors; knol tamelijk groot, bolvormig; kleur helder rood. Wordt niet spoedig voos.

B - IJskegel

Loof tamelijk fors; knol lang, spits toelopend; kleur wit met een weinig groen aan de kop.

RAMENAS

(Raphanus sativus L. *var. niger* (Mill.) Pers.*)*

Zomer- en herfstramenas wordt vanaf half april gezaaid en in de zomer of herfst geoogst. Men zaait winterramenas eind juni-begin juli en rooit de knollen in de herfst, vóórdat de vorst invalt.

ZOMERRASSEN

B - Delicatess

Loof vrij fors. Knol iets hoogrond, iets stomppuntig, wit, zeer vroeg oogstbaar.

B - Zeempjes (Fijne Vroege Gele Zomer)

Loof vrij kort. Knol matig groot, platrond, geel. Dicht bij dit ras staat de Wener Gele Zomer.

B - Ronde Zwarte Zomer

Loof fors. Knol vrij groot, platrond, zwart.

B - Lange Zwarte Zomer

Loof fors. Knol vrij groot, halflang, spits toelopend, zwart.

B - Chinese Ronde Roserode

Loof vrij fors. Knol matig groot, ovaal, roserood tot karmijnrood.

B - Chinese Halflange Witte

Loof fors. Knol halflang, spits toelopend, wit.

B - Chinese Halflange Roserode

Loof vrij fors. Knol matig lang, cylindervorm, stomppuntig, donker-roserood.

B - Chinese Lange Witte
Loof fors. Knol vrij lang, iets stomppuntig, wit.

B - Münchener Bier
Loof fors. Knol vrij groot, tolvormig, wit.

WINTERRASSEN

A - Ronde Zwarte Winter
Loof fors. Knol vrij groot, rond, boven afgeplat, zwart.

A - Lange Zwarte Winter
Loof fors. Knol vrij lang, spits toelopend, zwart.

B - Erfurter Lange Witte Winter
Loof fors. Knol lang, spits toelopend, wit.

Een abonnement op deze rassenlijst of/en die voor fruitgewassen voorkomt dat U te laat is met Uw bestelling, en ten antwoord krijgt: „uitverkocht!"

RODEKOOL

(Brassica oleracea L. *var. rubra* DC.*)*

Rodekool is een artikel dat het hele jaar door op de veilingen wordt aangevoerd. Het grootste deel van de aanvoer wordt ingenomen door bewaarrode, waarvan ongeveer 700 ha wordt geteeld. Het hiervoor gebruikte ras is *Langedijker Bewaarrode.* Van vroege rode en herfstrode worden jaarlijks elk een 200 ha geteeld. *Langedijker Vroege Rode* en *Langedijker Herfstrode* zijn de voor deze teelten aangewezen rassen. Voor de bewaarkool is Noord-Holland het typische centrum. Vroege rode en herfstrode worden over het hele land verspreid geteeld.
Het ras *Zenith* is alleen van belang voor particulieren.

Vroeg

A - Langedijker Vroege Rode

De van dit ras aanbevolen selecties variëren iets in vroegheid. Het verschil in vroegheid tussen de vroegste en de laatste selecties bedraagt ongeveer een week.
Zaai: vroeg in de herfst of in februari, onder glas. Oogst: begin juli tot half augustus.
Gewicht: 2,0-2,5 kg.
Stronk kort. Blad rood met groene tint, rond, kort gesteeld. Kool rond tot hoogrond, paarsrood van kleur. Blad en kool zijn met een dikke waslaag bedekt.

RODEKOOL

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Vroegheid
Langedijker Vroege	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen	5
Langedijker Allervroegste	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3
Langedijker Vroege	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	3
Langedijker Allervroegste III	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3
Langedijker Allervroegste IV	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	4
Langedijker Vroege	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3
Langedijker Vroege	Coöp. ,,West-Friesland", Wijdenes	3
Langedijker Allervroegste	Fa. Jan Wit en Zn, Broek op Langedijk	3
Extra Vroege Langedijker	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	4
Langedijker Vroege	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3

Legenda: 1 =laat; 5= vroeg

O - Zenith

Iets later en minder produktief dan Langedijker Vroege Rode en daarom voor de beroepsteelt niet aanbevelenswaardig. Door de goede smaak en kleur voor particulieren echter zeer aantrekkelijk. Er zijn zeer weinig rasechte selecties in de handel. Een goede selectie levert de Coöp. „West-Friesland", Wijdenes.
Zaai: februari onder glas. Oogst: begin augustus.
Gewicht: 1,0—1,5 kg.
Stronk kort tot half lang. Blad donker grijsrood, zwak gebobbeld met dunne waslaag. Kool rond, donkerrood.

Herfst

A - Langedijker Herfstrode

De aanbevolen selecties vertonen geen grote verschillen in vroegheid en opbrengst.
Zaai: februari-maart. Oogst: september tot oktober.
Gewicht: 2,5—4,0 kg.
Stronk matig lang. Veel en groot blad met dunne waslaag. Kool groot, rond tot hoogrond, donkerrood.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956-1957

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Langedijker Herfstrode	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Langedijker Herfstrode	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Langedijker Herfstrode	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
Langedijker Herfstrode	Coöp. ,,West-Friesland", Wijdenes

Bewaarkool

A - Langedijker Bewaarrode

Ras met zeer goede bewaareigenschappen.
Zaai: februari—eerste helft maart. Oogst: eind oktober.
Gewicht: 2,0—3,0 kg.
Stronk lang tot vrij lang. Groot tot matig groot, gesteeld blad, bij sommige selecties met gekartelde en geplooide rand. Kool rond tot omgekeerd eirond, donkerrood.

De aanbevolen selecties zijn goed bewaarbaar, produktief, goed van kleur, en vertonen onderling geen belangrijke verschillen. Aan het eind van de bewaarperiode kunnen 50 tot 60 % van de kolen, die opgelegd werden nog over zijn.
Op zwaardere gronden kunnen de taaie typen vooral onder minder gunstige groeiomstandigheden wel eens iets in opbrengst achter blijven bij de gragere.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956-1958

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Orig. Langedijker Bewaar „Roem van Warmenhuizen"	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Orig. Langedijker Bewaar No. 58	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Orig. Bewaar „Marktwonder"	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Orig. Langedijker Bewaar Gouden Oogst A	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Orig. Langedijker Bewaar Gouden Oogst B	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Rode Bewaar	F. Dalstra, Luttelgeest (N.O.P.)
Langedijker Bewaar, extra taai	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Langedijker Late Bewaar	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

SAVOOIEKOOL

(Brassica oleracae L. *var. sabauda* (L.) Schulz)

Men onderscheidt savooiekool in gele en groene rassen. De gele zijn min of meer geelgroen van kleur en vormen een vaste ronde kool. De betekenis ervan is de laatste jaren sterk afgenomen. Het areaal met vroege gele is ongeveer 100 ha groot, de oppervlakte met herfstgele en bewaargele bedraagt ruim 300 ha. *Langedijker Vroege Gele, Langedijker Herfstgele* en *Langedijker Bewaargele* zijn de meest geteelde rassen.
Een aanzienlijke teeltuitbreiding heeft plaats gevonden van de voor het oog meer aantrekkelijke en vaak ook smakelijker groene savooiekool. De oppervlakte hiermee beteeld bedraagt ruim 600 ha.
Voor de teelt van vroege groene savooiekool is keuze mogelijk uit verschillende rassen, als *Vroege Groene Spitse, Zeer Vroege Groene, Advent* en *Vroege Putjes.* Deze rassen verschillen o.a. in vroegheid, produktiviteit en vorm van de kool. Voor de herfstteelt zijn *Herfstgroene (type Novum), Hammer* en verschillende putjesrassen geschikt. Het enige vrij winterharde ras is *Winterkoning.*
Fijne Vroege Groene, Grote Gele Ronde en *Bloemendaalse Gele* zijn rassen die alleen voor particulieren aantrekkelijk zijn.
Met de diverse savooiekoolrassen worden momenteel weer praktijkproeven gehouden. De resultaten van de proeven met de vroege rassen zijn reeds in deze rassenlijst opgenomen.

SAVOOIEKOOL

RASSENKEUZETABEL

Groene Savooie	Vroege teelt	Vroege Groene Spitse (blz. 104) Zeer Vroege Groene (blz. 104) Advent (blz. 106) Vroege Putjes (blz. 106) (Fijne Vroege Groene blz. 106)
	Herfstteelt	Herfstgroene (blz. 108) Hammer (blz. 108) Vroege Putjes (blz. 108) Bredase Putjes (blz. 109) Late Putjes (blz. 109)
	Winterteelt	Winterkoning (blz. 109)
Gele Savooie	Vroege teelt	Langedijker Vroege Gele (blz. 110)
	Herfstteelt	Langedijker Herfstgele (blz. 110) (Grote Gele Ronde blz. 110)
	Late teelt	Langedijker Bewaargele (blz. 110) (Bloemendaalse Gele blz. 110)

GROENE SAVOOIEKOOL

Vroeg

A - Vroege Groene Spitse

Zeer vroeg ras.
Zaai: september of februari. Oogst: half juni-half juli.
Gewicht: 1,0-1,5 kg.
Weinig, vrij grof gebobbeld grijsgroen omblad. Kool spits tot stompspits, weinig gebobbeld.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960

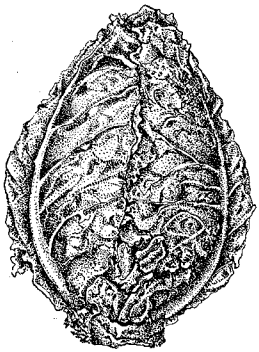
Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Vroege Groene Spitse	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Spitse Vroege Groene	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)

B - Zeer Vroege Groene

Dit is het vroegste ras in deze groep. De produktiviteit is redelijk. Een bezwaar is echter, dat de oogstrijpe kool spoedig barst, reden waarom een spreiding van de aanvoer niet mogelijk is.
Zaai: september of februari. Oogst: juni.
Gewicht: 0,75-1,00 kg.
Zeer weinig, grof gebobbeld groen omblad. Kool rond tot hoogrond, zeer weinig gebobbeld.

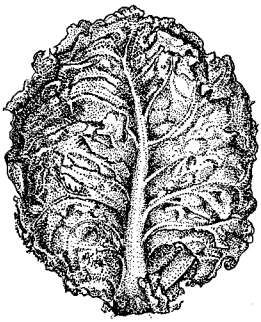
Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Fitis	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

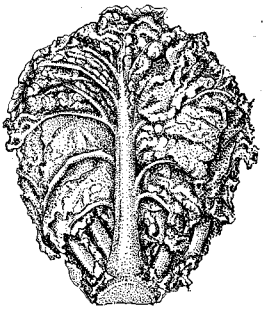
1

1 = Vroege Groene Spitse

2

2 = Zeer Vroege Groene

3

3 = Advent

B - Advent

Dit ras is geschikt om voor de winter buiten te worden uitgeplant. Deze teeltwijze wordt nog op enkele plaatsen toegepast. Andere rassen zijn hiervoor niet geschikt omdat ze na de winter meestal geen kool vormen maar meteen gaan schieten.
Zaai: augustus. Oogst: juni.
Gewicht: 0,75-1,5 kg.
Weinig, grof gebobbeld, vrij donkergroen omblad. Kool rond tot iets hoogrond, zeer weinig gebobbeld.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Algro	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude

B - Vroege Putjes

Voor beschrijving zie blz. 108.

O - Fijne Vroege Groene

Door zijn lage opbrengst niet voor de beroepsteelt geschikt. De goede smaak en de aantrekkelijke donkergroene kleur maken het evenwel voor de particulier zeer geschikt. Ook voor weeuwenteelt en nateelt te gebruiken.
Een goede selectie levert de N.V. Sluis en Groot te Enkhuizen (S & G'tjes).
Zaai: begin februari. Oogst: begin juli.
Gewicht: 1,0—1,5 kg.
Fijn en sterk gebobbeld, donkergroen omblad. Kool klein, spits, matig vast, sterk gebobbeld.

SAVOOIEKOOL

Herfst

A - Herfstgroene (type Novum)

Geschikt voor vroege herfstteelt.
Zaai: half mei. Oogst: half september-november.
Gewicht: 1,0—1,4 kg.
Blad grof en sterk gebobbeld, donkergroen. Kool iets platrond, vast, donkergroen, sterk gebobbeld, aantrekkelijk van uiterlijk.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Herfstgroene	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Novum stam A	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Novum stam B	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Vroege Herfstgroene	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes

A - Hammer

Goed herfstras, waarvan de onrijpe kool behoorlijk bestand is tegen ongunstig herfstweer.
Zaai: 2e helft mei. Oogst: half oktober-half december.
Gewicht: 1,5—2,0 kg.
Vrij veel buitenblad, vrij sterk en vrij fijn gebobbeld, donkergrijsgroen. Kool enigszins platrond, vrij vast, lichtgroen tot groen, vrij glad.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Late Herfstgroene „Record"	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Late Herfstgroene Hammertype II	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Hammer stam A	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Graham	Fa. B. van Loenen, Zuid-Scharwoude
Hammer	N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.)
Late Herfstgroene type Hammer	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes

B - Vroege Putjes

Een ras met korte groeiperiode, geschikt voor zeer vroege teelt en herfstteelt, niet voor zomerteelt.
Zaai: februari—1e helft juni. Oogst: 2 maanden na het uitplanten.
Gewicht: 0,75—1,30 kg.
Stronk kort. Weinig buitenblad, afstaand, donkergroen, vrij sterk en vrij grof gebobbeld. Kool met putje, platrond, vrij sterk gebobbeld, vrij vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Westlandse Vroege Groene Putjes	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
Vroege Putjeskool	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Vroege Groene Putjes	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

B - Bredase Putjes

Verdraagt in onrijp stadium enige nachtvorst. Door de grote hoeveelheid omblad geschikt voor de drogerijen.
Zaai: februari—1e helft juni. Oogst: 3 maanden na het uitplanten. Gewicht: 1,5—2,0 kg.
Stronk vrij kort. Veel buitenblad, sterk afstaand, vormt enigszins een rozet, lichtgroen tot groen, sterk en matig grof gebobbeld. Kool met putje, platrond, vrij sterk gebobbeld, matig vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Bredase Putjes	N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.)
Bredase Putjes	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen

B - Late Putjes

Laat herfstras, dat in onrijp stadium enige nachtvorst verdraagt.
Zaai: mei—1e helft juni. Oogst: 3½ maand na het uitplanten. Gewicht: 1,5—2,0 kg.
Stronk matig lang. Veel buitenblad, vrij sterk opgericht, groen tot donkergroen, sterk en vrij grof gebobbeld. Kool met putje, rond tot hoogrond, matig sterk gebobbeld, matig vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Zwijndrechtse Putjes	Fa. Jos Huizer Azn, Rijsoord
Westlandse Groene Putjes	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Putjes	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Groene Putjes	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes
Late Groene Putjes	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

Winter

B - Winterkoning

Laat en het meest winterharde groene savooiekoolras.
Zaai: 2e helft mei—1e helft juni. Oogst: eind december—januari. Gewicht: 1,0—1,5 kg.
Veel buitenblad, sterk en zeer fijn gebobbeld, donkergrijsgroen, met sterke wasbedekking. Kool rond, matig vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Winterfürst	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn
Winterkoning	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Winterfürst	Fa. B. van Loenen, Zuid-Scharwoude
Winterkoning, Late	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Winterfürst	Nic. Stam, Noord-Scharwoude
Winterfürst	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes

GELE SAVOOIEKOOL

Vroeg

A - Langedijker Vroege Gele

Het vroegste gele ras. Zeer productief.
Zaai: begin februari. Oogst: half juli.
Gewicht: 1,5—2,0 kg.
Stronk kort, blad opgericht, komvormig, weinig en matig fijn gebobbeld, geelgroen. Kool vast, matig groot, rond tot hoogrond.

Herfst

A - Langedijker Herfstgele

Algemeen geteeld herfstras. Sommige selecties hebben een groene of grijsgroene bladkleur.
Zaai: begin maart. Oogst: eind september.
Gewicht: 2,0—3,0 kg.
Stronk kort, veel en groot buitenblad dat zwak en vrij fijn gebobbeld is, geelgroen tot groen van kleur. Kool vast, rond tot hoogrond, groot.

O - Grote Gele Ronde

Door de goede smaak geschikt voor particulieren.
Stronk matig lang, veel blad, dat zwak en grof gebobbeld is, geelgroen. Kool groot, rond tot platrond, matig vast.

Laat

A - Langedijker Bewaargele

Goed bewaarras.
Zaai: 1e helft april. Oogst: 1e helft november.
Gewicht: 2,5—3,0 kg.
Stronk lang. Veel buitenblad, zwak en matig grof gebobbeld, geelgroen tot groen. Kool omgekeerd eivormig, zeer vast, geelgroen tot groen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Langedijker Gele Bewaar Stam A	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Gele Bewaar	Y. Kaan en Zn, Noord-Scharwoude
Orig. Langedijker Gele Bewaar	L. Kalverdijk van Rijn, Noord-Scharwoude
Gele Bewaar	Fa. B. van Loenen, Zuid-Scharwoude
Orig. Langedijker Bewaar	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes
Langedijker Bewaar	N.V. A. R. Zwaan, Voorburg

O - Bloemendaalse Gele

Dit ras is enigszins winterhard en goed van smaak. Door de lage opbrengst evenwel alleen geschikt voor particulieren.
Stronk matig lang, weinig blad, grof gebobbeld, geel van kleur; kool matig groot, eivormig, zeer los, goudgeel van kleur.

Men raadplege ook Mededeling nr. 146 van het I.V.T. „Rassenproeven met Savooiekool" door J. R. Jensma; *f* 2,40.

SCHORSENEER

(Scorzonera hispanica L.*)*

Een overjarig gewas, dat in het tweede jaar volop gaat schieten en dat als éénjarig wordt geteeld voor de wortels. Sommige planten schieten reeds in het eerste jaar. Daar de wortels na het vormen van de bloemstengel taai en droog worden, wordt er naar gestreefd, het percentage te vroege schieters door selectie zo klein mogelijk te maken. Het gewas is winterhard. Opneming van de wortels vóór de winter is niet noodzakelijk. De kleur van de huid moet zwart zijn. Om mooie lange, rechte, onvertakte wortels te kunnen vormen moet de schorseneer worden geteeld op een diep losse grond met een gunstige waterhuishouding.
Tot nu toe werden in hoofdzaak drie rassen onderscheiden, n.l. Eénjarige Nietschieters, Duplex en Russische Reuzen.
In de praktijkproeven welke in 1954-1955 werden uitgevoerd, bleek het niet mogelijk deze rassen voldoende scherp te onderscheiden. Daarom zijn hieronder alle aanbevelenswaardig bevonden selecties onder één hoofd vermeld, in alfabetische volgorde van de selectiebedrijven.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Duplex	N.V. T. v. d. Beukel Azn, Monster
Lange Veurse	N.V. T. v. d. Beukel Azn, Monster
Duplex	J. C. de Haas van Dorsser, Rozenburg
Eenjarige Reuzen	J. C. de Haas van Dorsser, Rozenburg
Eenjarige Nietschieters	N.V. Hem, Hem (N.H.)
Duplex	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen
Duplex	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Duplex	N.V. Rood en Co, Loosduinen
Perozo Dikke Reuzen (Duplex)	N.V. P. Rood en Zn, Bovenkarspel
Eenjarige Nietschieters	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Duplex G.S., Verbeterde Eenjarige Reuzen	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen
Duplex	J. H. Varenkamp Jr, 's-Gravenzande
Duplex	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes
Eenjarige Nietschieters	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes
Duplex Verbeterde Reuzen, Nietschieters	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen
Duplex	N.V. A. R. Zwaan en Zn, Voorburg
Duplex	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

SELDERIJ

(Apium graveolens L.*)*

Snij-, struik- of bosselderij dient tot het kruiden van spijzen.

A - Amsterdamse Fijne Donkergroene

Speciaal voor de teelt onder glas. Bij Amsterdam geteeld in de bakken, waarin komkommers hebben gestaan.
Gedrongen groei. Donkergroen, fijn, aromatisch blad. De bladstelen zijn zeer fijn en ontwikkelen zich bij dit ras in zeer groot aantal. De plant schiet niet spoedig door.

A - Westlandse Fijne

Matig hoog wordend met een groot aantal bladeren. Bladeren fijn, hoewel iets grover dan van de Amsterdamse Fijne Donkergroene.

A - Gewone Snij (Lange Bos, Grove Struik)

Voor voorjaarsteelt in de vollegrond, speciaal voor de drogerij. Forse groeiwijze, grof van steel en blad. Niet zoveel bladstelen per plant als bij Amsterdamse Fijne Donkergroene.
Grote opbrengst.

B - Zwolse Krul

Wordt bij Zwolle onder glas en in de vollegrond geteeld.
De bladeren zijn zeer fijn en diep ingesneden, zodat ze pluimvormig lijken. Zeer aromatisch. Tamelijk winterhard.

B - Holpijp of **Weeuwenselderij**

Een fors, grof groeiend ras, dat vrij winterhard is en in België veel gevraagd wordt.

SJALOT

(Allium ascalonicum L.)

Sjalotten worden rauw als toekruid gebruikt — of ingemaakt op de wijze van zilveruitjes. In het bijzonder de partijen, die in het vroege seizoen met name van eind mei tot half juli worden geoogst, vinden hun bestemming als toekruid, omdat er omstreeks dit tijdstip een tekort aan uien is.
De twee belangrijkste teeltcentra bevinden zich in Noord- en Zuid-Holland. In Noord-Holland met als belangrijkste teeltgebied West-Friesland wordt verreweg het merendeel van het totale in ons land met sjalotten beteelde areaal aangetroffen. Als ras bezigt men hier de Noordhollandse Strogele sjalot. In Zuid-Holland daarentegen waar het centrum gevormd wordt door de omgeving van Ouddorp op het eiland Goeree-Overflakkee, wordt uitsluitend van de Ouddorpse Bruine sjalot uitgegaan.
In tegenstelling met de ui wordt de sjalot niet door zaad maar langs vegetatieve weg vermenigvuldigd. Dit heeft tot gevolg, dat verschillende ziekten zoals mozaïekziekte, kroefziekte en valse meeldauw met het plantgoed kunnen overgaan.
Mede in verband met de toegenomen export van plantsjalotten is het daarom van de grootste betekenis aan de bestrijding van genoemde ziekten alle aandacht te besteden.
De keuring van plantsjalotten berust bij de N.A.K.-G. Er vindt een 2- tot 3-malige keuring plaats op virus, valse meeldauw en aaltjesaantasting (kroef).
Goedkeuring kan plaats vinden als plantgoed in de klassen AA en A of H.
Keuring op aaltjesaantasting wordt uitgevoerd door 3-malige veldkeuring, aangevuld met een gewasmonsteronderzoek van de op 't oog vrij bevonden percelen.
Controle wordt uitgeoefend op gescheiden bewaring van onbesmette en besmette partijen. Alleen partijen, welke te velde en op partij door de N.A.K.-G. zijn goedgekeurd en ten bewijze daarvan zijn geplom-

beerd en gecertificeerd, mogen in het verkeer worden gebracht. Voor de keuring worden alleen aangenomen percelen waarvan is uitgegaan van AA of eventueel A plantgoed, dat ter bestrijding van stengelaaltjesaantasting vóór de uitplant een doelmatige warmwaterbehandeling heeft ondergaan bij daartoe door de N.A.K.-G. aangewezen bedrijven.

Noordhollandse Strogele sjalot

Fors gewas. De eigenschappen produktiviteit en duurzaamheid zijn gunstiger ontwikkeld dan bij de Ouddorpse Bruine. Zeer gevoelig voor het optreden van bloemstengels alsmede voor aantasting door valse meeldauw.
In verband hiermede mag niet te vroeg worden geplant en dient de stikstofbemesting, afhankelijk van de grondsoort, zorgvuldig bepaald te worden.

Ouddorpse Bruine sjalot

Oogstzeker. Matig produktieve, matig duurzame sjalot. Zeer geringe schietervorming, kan derhalve vroeg worden geplant. Vroeger rijp dan de Noordhollandse Strogele. Weinig vatbaar voor valse meeldauw.

SNIJBIET

(Beta vulgaris L. *var. cicla* L.*)*

Van de snijbiet kan men op drie manieren groente verkrijgen:

a. Door de planten flink uit te laten groeien, het blad af te snijden en het te ontdoen van de hoofdnerven. Het overblijvende bladmoes kan men dan als spinazie toebereiden.
b. Door de bladeren in jonge toestand af te snijden, zodra zij zowat een handbreed hoog zijn, en deze in hun geheel als spinazie toe te bereiden. Dit afsnijden kan men herhalen, mits men rassen kiest, die er tegen bestand zijn. Dit produkt is malser dan het onder a genoemde.
c. Door de bladstelen en de bladnerven, al of niet gebleekt, op de wijze van asperges toe te bereiden. Hiervoor kiest men vooral rassen met brede ribben.

Behalve door particulieren wordt de snijbiet ook op kleine schaal voor de verkoop geteeld.
Bij zaai in maart in de vollegrond is ze in juni snijrijp.
Voor snijbiet mag geen suiker- of voederbietenzaad geleverd worden. Afgezien van een aantal morfologische verschillen in het blad is een zeer kenmerkend verschil, dat snijbiet geen tot biet verdikte hoofdwortel heeft.

RASSEN DIE HERHAALDELIJK GESNEDEN KUNNEN WORDEN

A - Gladde Groene Gewone

Groot, glad, groen blad; smalle, lichtgroene bladstelen.

DETERMINATIETABEL

Bladkleur		
goudgeel	blad zeer sterk gebobbeld; bladsteel matig breed tot vrij smal, licht geelgroen; zeer sterk gootvormig: LUCULLUS	
	blad niet gebobbeld; bladsteel zeer breed, wit, weinig of niet gootvormig: GELE WITRIBBIGE	
groen	bladsteel smal	bladsteel lichtgroen, smal, gootvormig; blad glad: GEWONE GROENE
		bladsteel goudgeel, smal, gootvormig; blad glad: GROENE GOUDGEEL GERIBDE
	bladsteel zeer breed, wit, weinig of niet gootvormig; blad glad: GROENE WITRIBBIGE	
donkergroen	blad zeer sterk gebobbeld; bladsteel zeer breed, wit, weinig of niet gootvormig: DONKERGROEN GEKRULDE WITRIBBIGE; FORDHOOK GIANT	
rood	bladsteel rood, gootvormig, iets gebobbeld blad: BURPEE'S SWISS CHARD RHUBARB	

A - Lucullus (Goudgele Gekrulde, Gekroesde Gele)

Veel door particulieren geteeld.
Groot, sterk gebobbeld, rechtopgaand blad. Vrij smalle, sterk gootvormige bladstelen.

B - Gladde Gele Gewone

Lichtgroen blad.

RASSEN MET ZWARE RIBBEN

A - Gladde Groene Witribbige Zilver

Middelmatig groot, donkergroen, glad blad met helderwitte nerven. Korte, brede, helderwitte bladstelen.

B - Gekrulde Donkergroene Witribbige

Middelmatig groot, gebobbeld, donkergroen blad met witte nerven.

B - Geelbladige Witribbige

Groot, glad, geelgroen blad. Brede, witte bladstelen.

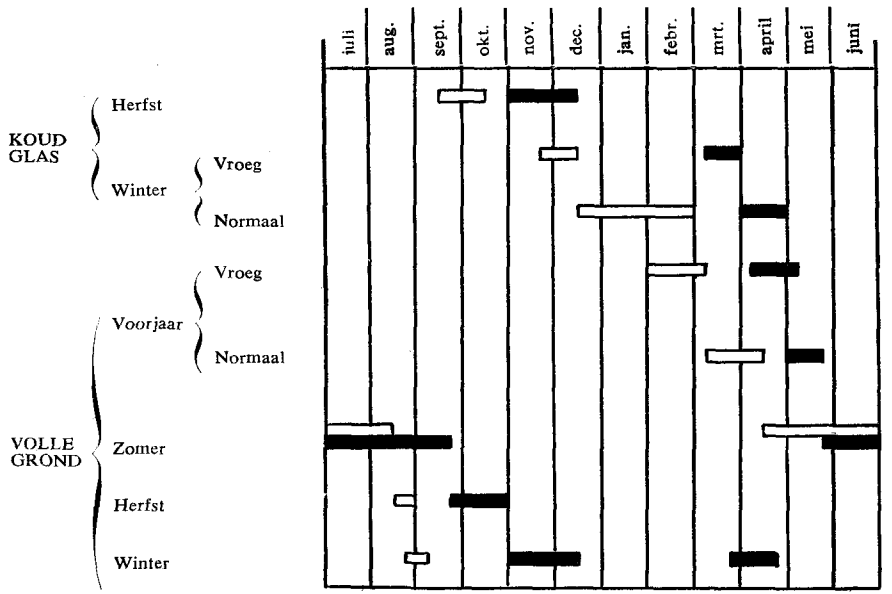
SPINAZIE

(Spinacia oleracea L.)

Spinazie kan het gehele jaar door geteeld worden, maar is in hoofdzaak een groente voor het gebruik in het voorjaar en in de herfst. De teelt vindt voornamelijk plaats in de winter- en vroege voorjaarsmaanden en verder in de nazomer en herfst. Bij de glasteelten in de herfst, winter en vroeg voorjaar wordt als regel geen gebruik van verwarming gemaakt. De vollegrondswinterteelt is van weinig belang.

Rassen voor de glasteelt moeten een goede groei bij korte dagen vertonen.
Vollegrondsrassen voor de zomerteelt mogen niet snel schieten bij lange dagen. Deze rassen groeien bij korte dagen traag en zijn dan niet bruikbaar.
Vollegrondsrassen voor voorjaars- en herfstteelt vormen een overgang tussen de glas- en de zomerrassen.
In verschillende groepen komen naast scherp-, ook rondzadige rassen voor. De mening, dat goede groei bij korte dagen alleen bij scherpzadige spinazie voorkomt is beslist onjuist. Van Cavallius is een scherp- en een rondzadig ras bekend, die beide in het warenhuis uitstekend groeien. Rond zaad verdient de voorkeur, want scherp zaad is zeer onaangenaam voor de consument omdat steeds een gedeelte van het zaad in de gekookte spinazie terechtkomt. De verwerkende industrie, die ongeveer de helft van de totale spinazieproduktie inblikt, verwerkt dan ook bij voorkeur rondzadige rassen, zoals Viroflay en Viking.
Ziekten en plagen spelen een grote rol bij de spinazieteelt. De meest bekende zijn wolf, mozaïek en de bietevlieg.
Wolf wordt veroorzaakt door een schimmel, *Peronospora spinaciae.* Bij vochtig en matig warm weer kan wolf een ware ramp worden. De beste bestrijding is het gebruik van onvatbare rassen. Het in de Ver. Staten van Amerika als wolfresistent geïntroduceerde ras Califlay blijkt thans vatbaar te zijn voor een tweede physio (stam) van de wolfschimmel. Het Nederlandse ras Proloog is resistent tegen beide tot dusver bekende physio's.
Mozaïek is een virusziekte. De veroorzaker is Cucumis virus no. 1, dat ook augurken aantast. Deze ziekte kan in de maanden juni, juli, augustus en september hele velden verloren doen gaan. Amerika beschikt reeds jaren over onvatbare rassen, die echter kroesbladig zijn. Aan het kweken van gladbladige, voor mozaïekziekte onvatbare zomerspinazie wordt in Nederland gewerkt.
Voor de bietevlieg *(Pegomya hyoscyami Panz.)* zijn alle rassen vatbaar. Men is dus aangewezen op chemische bestrijding van deze onsmakelijke en daarom zeer nadelige plaag.
Samenvattend kan worden geconstateerd, dat de rassenkeuze bij spinazie bepaald wordt door de groeieigenschappen (goede groei bij korte dagen, schieten bij lange dagen e.d.), de zaadvorm (scherp of rond), terwijl onvatbaarheid voor ziekten, speciaal wolf, in sommige gevallen doorslaggevend is. Verder zijn van belang bladgrootte, bladkleur, bladstand en de lengte van de steel, en voor de winterteelt onder glas en in de vollegrond geringe vorstgevoeligheid.
Men raadplege ook de rassenkeuzetabel op blz. 116.

RASSENKEUZETABEL

Vroege selecties van **Breedblad Scherpzaad Zomer, Proloog,** Cavallius (blz. 117).

Vroege selecties van **Breedblad Scherpzaad Zomer, Proloog,** Eerste Oogst en Cavallius

Vroege selecties van **Breedblad Scherpzaad Zomer, Proloog** en Cavallius (blz. 117).

Vroege selecties van **Breedblad Scherpzaad Zomer** en **Proloog** (blz. 118).

Latere selecties van **Breedblad Scherpzaad Zomer, Proloog, Viking, Noordland,** Advance, Nobel, Amsterdams Reuzenblad en Viroflay (blz. 118).

Viking, Noordland, Nobel (blz. 119).

Voor vroegere zaai: latere selecties van **Breedblad Scherpzaad Zomer, Viking** en Noordland; voor latere zaai: vroege selecties van **Breedblad Scherpzaad Zomer** en **Proloog** (blz. 120).

Thialf, Winterreuzen en Utrechtse Winter (blz. 120).

GLASTEELT

A - Breedblad Scherpzaad Zomer

Geschikt voor alle teelten, zowel in de vollegrond als onder glas, met uitzondering van de zomerteelt en de winterteelt in de vollegrond. Wordt in Nederland dan ook zeer veel geteeld.
Groeit, ook bij korte dagen, vrij snel.
Blad vrij groot en vrij breed, met matig spitse top; glad, heldergroen.
Schiet in de zomer spoedig door. Zaad scherp.

In dit grondras wordt een type aangeboden met smalle, vrij lange bladeren, die rechtop staan en van vrij lange bladstelen zijn voorzien. Hierdoor is dit type gemakkelijk te snijden. Het schiet snel en is iets vroeger.
Plaatselijk wordt er de naam **Ezelsoren** aan gegeven.

De zgn. **Eerste Oogst** is afgeleid van de Ezelsoren. Eerste Oogst is zeer aantrekkelijk voor de glasteelt door snelle groei tijdens de wintermaanden en uitstekende kouderesistentie. Het blad is breder dan van Ezelsoren.
In dit ras kwamen de laatste jaren te snel schietende planten voor.

Uit het grondras Breedblad Scherpzaad Zomer zijn ook **latere selecties** gewonnen. Deze zijn vooral geschikt voor de normale voorjaarsteelt en de vroeggezaaide herfstteelt en minder voor de glasteelt. De groei bij korte dagen is namelijk minder snel waartegenover staat dat het blad donkerder en forser is, het gewas gelijkmatiger groeit en het schieten minder snel plaats vindt. Deze latere selecties worden genoemd onder de normale voorjaarsteelt in de vollegrond.

A - Proloog (Wolfresistent, rond zaad) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1958.

Geschikt voor de teelt in bakken, kassen en warenhuizen en voor de voorjaarsteelt, indien niet al te vroeg gezaaid doch voor eind april, en ook bruikbaar voor de herfstteelt buiten. Onvatbaar voor beide tot dusver bekende physio's van de wolfschimmel. Beter bestand tegen koude dan Cavallius, maar minder dan Eerste Oogst.
Niet bruikbaar voor zomerteelt in de vollegrond.
Groeikracht bij korte dagen onder glas goed, maar iets minder dan van Cavallius. Het blad is donkergroen en breder met minder spitse top, minder opgerichte stand en kortere bladsteel dan Cavallius.
Schiet vrij snel; zaad rond.

B - Cavallius Scherpzaad — K.: Ohlsens-Enke, Kopenhagen. Geïntr.: 1947.

Bruikbaar voor de teelt in kassen en warenhuizen, mits gezaaid eind november — half december en mits men de temperatuur enigszins in de hand kan houden. Kan men dit laatste niet, dan is Cavallius wegens zijn vorstgevoeligheid gevaarlijk. Verder is Cavallius bruikbaar voor de herfstteelt onder glas, gezaaid vanaf half september. Minder geschikt voor de teelt in bakken.
Het ras groeit bij korte dagen sneller dan alle andere rassen.
Blad lang, vrij smal, opvallend scherp gepunt en dun; geelgroen van kleur met vrij lange bladsteel en steile stand.
Schiet bij lange dagen snel door, terwijl van de grote groeikracht dan niets blijkt.
Zaad scherp.

B - Cavallius Rondzaad — K.: Ohlsens-Enke, Kopenhagen.
Kw.r.: aangevraagd.

Een rondzadige selectie uit het voorgaande ras. Behalve het verschil in zaadvorm vrijwel gelijk daaraan. Door het ronde zaad aantrekkelijker.

VROEGE VOORJAARSTEELT IN DE VOLLEGROND

A - Breedblad Scherpzaad Zomer en zijn selecties zoals Heraut, Preferent en Vroeg Reuzenblad.

A - Proloog
Voor beschrijving zie blz. 117.

NORMALE VOORJAARSTEELT IN DE VOLLEGROND

A - Breedblad Scherpzaad Zomer met de wat minder snel doorschietende, donkerbladige selecties.

A - Proloog
Voor beschrijving zie blz. 117.

A - Viking (Noorman)

Wordt veel voor de conservenfabriek (inblikken) geteeld. Groeit minder snel dan Breedblad Scherpzaad Zomer en El-de-Es, maar levert een zeer goede kwaliteit.
Blad donkergroen.
Schiet zeer laat door.
Zaad rond.
Volledige beschrijving onder „Zomerteelt" (blz. 119).

A - Noordland

Hiervoor geldt dezelfde opmerking als voor Viking.

A - Advance — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zoon, Voorburg.
Kw.r.: 1951.

Dit ras kan aangeraden worden ter vervanging van het donkergroene type van Amsterdams Reuzenblad. Groeit in het latere voorjaar vrij snel.
Scherpzadige selectie uit Noordland.
Blad groot, donkergroen.
Schiet laat door.

A - Nobel

Groeit wat minder snel dan Breedblad Scherpzaad Zomer en El-de-Es.
Levert echter goede kwaliteit en schiet laat door.
Zaad rond.
Voor beschrijving zie onder zomerteelt (blz. 119).

B - Amsterdams Reuzenblad — Geïntr.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. 1886.

Zaad matig scherp. Blad groot, rond, glad en donkergroen.
Is vrij laat en schiet niet gauw door.
Opgemerkt dient te worden, dat naast dit type van Sluis en Groot, door sommige firma's onder de naam Amsterdams Reuzenblad gewone selecties uit Breedblad Scherpzaad Zomer in de handel worden gebracht. Hierdoor is nogal enige verwarring rond dit ras ontstaan.

B - Viroflay

Oud Frans ras. Dit ras heeft als voordeel boven Breedblad Scherpzaad Zomer rondzadigheid.
Groeit vrij snel, maar er zijn ook latere selecties in omloop.
Blad vrij groot, matig dik, glanzend, heldergroen.
Schiet snel door. Zaad rond.

Ras waarover meer ervaring gewenst is

Califlay — K.: P. G. Smith en M. B. Zahara te Davis, Californië, Ver. Staten van Amerika. Geïntr.: 1957.

Dit gladbladige ras zou onvatbaar zijn voor wolf, maar bleek te worden aangetast door een tweede zogenaamde physio (een andere stam) van de wolfschimmel waardoor de waarde van dit ras aanmerkelijk is gedaald. Het is een donker Viroflay type dat snel schiet en onder Nederlandse omstandigheden zowel onder glas als in de vroege vollegrondsteelten niet zeer produktief leek. Het zaad is rond.

ZOMERTEELT

A - Viking (Noorman) — K.: N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen. Geïntr.: 1932.

Speciaal geschikt voor zomerteelt, en ook voor de teelten in het voorjaar, maar is dan enkele dagen later oogstrijp dan de snelgroeiende rassen. Niet geschikt voor herfst- en winterteelt, mogelijk wel voor zeer vroege herfstteelt.
Blad zeer groot, breed eirond, dik, glad, zeer donkergroen, zacht en vlezig. Schiet zeer laat door.
Zaad rond.

A - Noordland — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zoon, Voorburg. Geïntr.: 1934.

Selectie uit de Nobel.
Komt de Viking zeer nabij.
Schiet zeer laat door. Zaad rond.

A - Nobel (Gaudflay, Supra, Mammouth) — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zoon, Voorburg. Geïntr.: 1926.

Te gebruiken voor hetzelfde doel als Viking en Noordland, wegens het lichter gekleurde blad echter minder geliefd.
Groeit snel.
Gekweekt uit een éénhuizige plant van de Gaudry.
Blad zeer groot, dik, glad, heldergroen, zacht en vlezig.
Niet spoedig doorschietend.
Zaad rond.

SPINAZIE

HERFSTTEELT IN DE VOLLEGROND (zaai na half augustus)

A - Breedblad Scherpzaad Zomer en de selecties hieruit, d.w.z. latere selecties voor vroege zaai en vroege selecties voor late zaai.
Voor beschrijving zie men onder „Glasteelt" blz. 117).

A - Proloog
Voor beschrijving zie blz. 117.

B - Viking (Noorman)
Voor vroege zaai. Voor beschrijving zie men blz. 119.

B - Noordland
Voor dit ras geldt dezelfde opmerking als voor de Viking.

WINTERSPINAZIE IN DE VOLLEGROND

Deze teelt is in Nederland niet erg verbreid. De zeer strenge winters van enige jaren geleden verschaften de mogelijkheid, om verscheidene winterspinazierassen op hun winterhardheid en hervatten van de groei in het voorjaar te testen.
Na de winter kwam het eerst naar voren het ras Thialf, welk ras het meest winterhard bleek. Direct daarop volgde Winterreuzen en daarna Utrechtse Winter.
Opgemerkt dient nog te worden, dat ook de zomerspinazie Nobel zeer goed door deze strenge winters kwam.

B - Thialf — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam

Goede herstelkracht na de winter.
Selectie uit de Utrechtse Winter.
Blad lichtgroen, opgericht, fors, enigszins pijlvormig en weinig ingesneden. Bladsteel vrij lang.
Zaad rond.

B - Winterreuzen (Géant d'Hiver, Spica) — Geïntr.: 1927 onder de naam Géant d'Hiver door Vilmorin-Andrieux, Parijs.

Goede herstelkracht na de winter.
Blad normaalgroen, opgericht, fors, enigszins pijlvormig. Bladsteel lang.
Zaad rond.

B - Utrechtse Winter

Matige herstelkracht na de winter, maar goed bestand tegen ongunstige weersomstandigheden.
Oud ras, dat bij Utrecht nog steeds geteeld wordt.
Blad lichtgroen, afstaand, vrij smal en gelobd, niet fraai van vorm. Bladsteel lang.

SPRUITKOOL

(Brassica oleracae L. *var. gemmifera* (DC.) *Schulz)*

Spruitkool is een van die gewassen waarvan de teelt zich nog voortdurend uitbreidt. Vooral in Groningen, Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant is de teelt belangrijk. Het gehele areaal is thans bijna 4000 ha groot. De totale omzet ervan bedraagt in sommige jaren aanzienlijk meer dan 10 miljoen gulden en is vaak groter dan de geldelijke opbrengst van rode, savooie en wittekool samen.
Kwalitatief moeten spruiten voldoen aan de volgende eisen: ze moeten hard, rond, vast, glad en goed gesloten zijn. Verder moeten ze niet te dicht tegen elkaar aan de stronk geplaatst zijn, daar dit kans geeft op rotting en het plukken bemoeilijkt. Goede selecties van het ras *Roodnerf* beantwoorden aan deze eisen. Opbrengsten van meer dan 10 ton per ha zijn hierbij geen uitzondering. Voor de eerste maal worden de in de praktijkproeven 1958-1959 en 1959-1960 aanbevolen selecties van dit ras in deze rassenlijst vermeld. Verder zijn 2 selecties vermeld afkomstig van tuinders. Deze selecties hebben de laatste jaren in verschillende rassenproeven goede resultaten gegeven.
Voor de vroege teelt wordt plaatselijk nog het ras *Bredase* geteeld. Een bezwaar dat vooral door de conservenindustrie tegen dit ras aangevoerd wordt is de lichtgroene kleur van de spruiten. De praktijkproeven met dit ras zijn nog niet beëindigd. Er wordt naar gestreefd de uitslagen van deze proeven vóór de uitzaai in 1961 bekend te maken via de pers en via folders die gratis bij het I.V.T. verkrijgbaar zijn.
De teelt van *Vroege Dwerg* is van weinig betekenis. Van de rassen *Lierse* en *Beemster* die in gebruikswaarde nauw bij het ras Roodnerf aansloten, zijn geen typische selecties meer in omloop, reden waarom deze rassen niet meer worden vermeld.
Naast de erfelijke aanleg wordt de kwaliteit van de spruiten in sterke mate bepaald door de weersomstandigheden, de bodem en de bemesting.

A - Roodnerf

Dit ras wordt algemeen geteeld. De oogst ervan begint in oktober en gaat vaak door tot begin maart. De meeste selecties zijn matig winterhard.
Blad vrij groot tot groot, vlak tot iets komvormig, weinig of niet gebobbeld, donker grijsgroen. Bladsteel lang, evenals de hoofdnerf vaak paars aangelopen. Spruit vast, omgekeerd eivormig, groen tot donkergroen.

De aanbevolen selecties worden onderscheiden in 2 groepen. Tot de eerste groep behoren selecties die een hoge opbrengst kunnen geven, tot de andere groep behoren selecties die 10-20 % minder opbrengst geven. Het percentage spruiten dat kleiner is dan 3 cm is in de tweede groep evenwel iets groter. Geringe verschillen in winterhardheid zijn tot uitdrukking gebracht in een waarderingscijfer.

SPRUITKOOL/TABAK

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1960

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Winterhardheid *)	Opmerkingen
Origineel Huizer vroege selectie	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	3	
Origineel Huizer late sel. stam B	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	3	
Origineel Huizer late sel. stam A	Fa. Jos Huizer Azn., Rijsoord	2	
Vremo-Inter	Leen de Mos, Naaldwijk	3	
Vremo-Pré	Leen de Mos, Naaldwijk	2	
Harola	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1	selecties die minder produktief zijn, maar een groter percentage spruiten kleiner dan 3 cm hebben
Rozenburgs Roem	A. J. v. d. Giessen,Rozenburg	2	
Roodnerf	J. Groeneboom, Barendrecht	2	
Producent	N.V. Rood & Co., Loosduinen	3	

Bovendien zijn de volgende tuindersselecties waard beproefd te worden:

Naam	Selectie van	Winterhardheid *)
Selectie Bos	G. S. Bos, Kloosterburen	2
Selectie Stiekema	Gebr. J. en H. Stiekema, Kloosterburen	3

*) Legenda: een hoger cijfer duidt op een grotere winterhardheid.

B - Bredase

Dit is een vroeg ras, dat vooral veel geteeld wordt in de omgeving van Breda. De lichtgroene kleur is voor de conservenindustrie een bezwaar.
Blad vrij groot, iets komvormig, enigszins gebobbeld, lichtgroen. Bladsteel lang. Spruit vast, omgekeerd eivormig, bleekgroen.

De uitslagen van de lopende praktijkproeven met Bredase worden in 1961 vóór de uitzaai bekend gemaakt via de pers en via folders die gratis bij het I.V.T. verkrijgbaar zijn.

O - Vroege Dwerg

Dit is een laag en snelgroeiend ras, dat geschikt is voor nateelt. Kan tot begin augustus worden geplant en levert dan laat in de herfst nog een redelijke opbrengst. Bij normale teelt kan reeds begin september worden geplukt.
In dit ras kunnen genoemd worden de selecties *Early Morn* van de N.V. A. R. Zwaan te Voorburg en *Vroege Zuiltjes* van de N.V. Nunhem's Zaden te Haelen (L.).

TABAK

(Nicotiana tabacum L.*)*

Tabak behoort tot de familie der Solanaceae. In Nederland verbouwt men sigaren-(omblad) en pruimtabak (spindek). De mogelijkheden van de verbouw van grootbladige sigarettentabak (Virginia) zijn in onderzoek.

Sigarentabak

Bij de teelt van sigarentabak staat ons voornamelijk het verkrijgen van omblad voor ogen; het hiervoor geschikte ras kan in de oogstsamenstelling, al naar de omstandigheden, een meer of minder groot percentage hieraan opleveren, terwijl de rest van de oogst, al naar de hoedanigheid, geschikt is als sigarenbinnengoed of rooktabak (pijptabak) en spindek.

A - Mont Calme Brun

Geïmporteerd uit Zwitserland. Een zaadvast kruisingsprodukt tussen de vroegere Amersfoorter (Maryland-type) en White Burley. Vroegrijp type, vrij dunne hoofdnerf, blad kleurt mooi op, soms iets te kleurig, goed aroma, weinig gevoelig voor ratelziekte en Thielavia. Goede opbrengst. Moet tegen rijp aan geplukt worden. Meest geschikte gronden: leemhoudende zandgronden tot lichte kleigronden.

Rassen waarover meer ervaring is gewenst

Met het doel de kwaliteit van de binnenlandse sigarentabak te verbeteren worden steeds nieuwe rassen geïmporteerd, die met het standaardras Mont Calme Brun worden vergeleken. Op deze wijze zijn 2 Duitse rassen naar voren gekomen, die de afgelopen jaren veelbelovend leken. Het zijn de rassen Forchheim stam 10 en stam 12. Stam 10 levert een zeer goede tabak, maar blijkt ratelgevoelig te zijn. Stam 12 is goed, zelfs licht aromatisch, maar ook ratelgevoelig. Getracht zal worden bij deze goede sigarentabakken ratelresistentie in te kruisen.

Sigarettentabak

Door kruising en selectie wordt getracht een grootbladige sigarettentabak te kweken, die voor de verbouw onder Nederlandse omstandigheden geschikt is. In verband hiermede wordt gestreefd naar het inkruisen van „snelle jeugdgroei" in het Virginia type, waardoor de oogstzekerheid verhoogd wordt, en naar het inkruisen van Y-virusresistentie. Dit laatste heeft reeds tot praktische, positieve resultaten geleid.

Neutrale tabakken

Voor de fabricage van kerftabak en sigarettentabak worden ook neutrale tabakken gebruikt. Het belangrijkste ras is Burley. Getracht wordt bij Burley Thielavia-, bladvuur- en mozaïekvirusresistentie in te kruisen. Geniteurs zijn hiervoor aanwezig.

Pruimtabak

Als pruimtabak geschikt voor spindekmateriaal, kunnen de rassen Mont Calme Brun en Maas en Waalse, bij een doeltreffende bemesting en op daarvoor geschikte grond, een voor dit doel bruikbaar product leveren. Onder hiervoor geschikte omstandigheden kunnen zand- en aardgoed materiaal leveren dat geschikt is voor sigarenomblad en binnengoed, alsmede voor de kerf.

A - Mont Calme Brun

Zie voor beschrijving onder sigarentabak. Het meest geschikt is lichte tot middelzware klei.

B - Maas en Waalse (Slits nr 25)

Een selectie van de tabaksteler G. Jansen te Boven-Leeuwen uit een oud landras. Laatrijp type, matig dun blad, vrij dikke hoofdnerf,

droogt lastig op. Gevoelig voor ratelziekte en Thielavia. Neutraal van aroma, forse groei met flinke opbrengst. Moet tegen rijp aan geplukt worden. Zavelachtige tot lichte kleigronden zijn het meest geschikt.

TOMAAT

(Solanum lycopersicum L. = *Lycopersicum esculentum* Mill.*)*

Tomaten worden geteeld in verwarmde warenhuizen en kassen, in ongestookte (koude) warenhuizen en kassen, en in de vollegrond.
Bij de tomatenteelt onder glas wordt tegenwoordig algemeen grondontsmetting toegepast. Hierdoor kan men thans de minder grove rassen blijven telen op bedrijven waar dit vroeger niet meer mogelijk was.
Voor de stookteelt worden overwegend Ailsa Craig- en Moneymakerselecties gebruikt; voor de zeer vroege stookteelt hoofdzakelijk selecties van Ailsa Craig.
Bij de koude teelt is Moneymaker verreweg het meest geteelde ras, gevolgd door de goede Ailsa Craigselecties.
Voor de vollegrondsteelt is Moneymaker het meest geschikt.
Van de meeste tomatenrassen bestaan verschillende selecties.

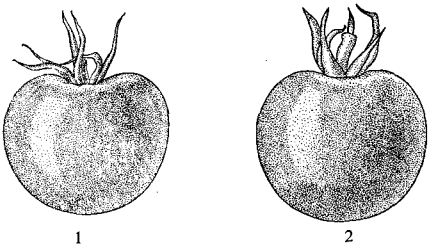
KASTOMAAT

A - Ailsa Craig

Gewas fors. Vrucht 2- en 3-hokkig. Tussen de Ailsa Craigselecties die met diverse namen worden aangeduid (o.a. Glorie, Cromco, Kromkamp) bestaan verschillen in vroegheid, vruchtvorm en vruchtgrootte; de vruchten zijn in het algemeen matig gevoelig voor wankleuring en geelkragen. Zeer gevoelig voor bladvlekkenziekte.

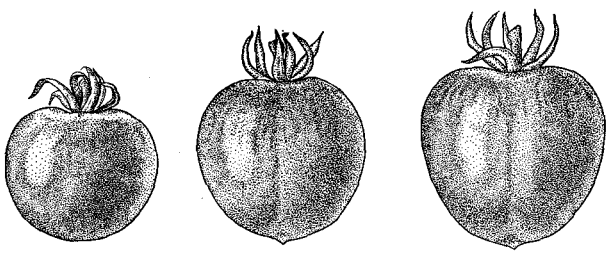
A - Moneymaker

Gewas matig fors. Onrijpe vruchten geelachtiggroen zonder donkergroene basis. Vruchten ongeveer even grof als van de Ailsa Craigselecties. Geelkragen kunnen voorkomen, maar dit is uitwendig niet zichtbaar; voor wankleuring minstens even gevoelig als Ailsa Craig. Bij te forse groei spoedig last van holle en wankleurige vruchten. Zeer gevoelig voor bladvlekkenziekte; vertoont gauw Mg-gebreksverschijnselen. De afrijping verloopt trager dan bij Ailsa Craig.

1 2

1 = Ailsa Craig 2 = Moneymaker

1 2 3

1 = Florissant 2 = Robar 3 = Renova

B - Florissant — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk.

Een F_1. Gewas tamelijk fors. Vruchten 2- en 3-hokkig, rond. Staat wat vruchteigenschappen betreft in tussen Ailsa Craig en Moneymaker.
Produktief, rijpt vroeger dan Ailsa Craig. Voldoet in het algemeen goed bij vroege stookteelt.

B - Ouden Dam — K.: N.V. Ouden Dam, Wilnis (U.). In de handel gebracht door de fa. Hemert en Co. en door de fa. Gebr. Oudijk, beide te Waddinxveen.

Een F_1. Gewas tamelijk fors. Vruchten 2- en 3-hokkig, rond. Staat wat vruchteigenschappen betreft in tussen Ailsa Craig en Moneymaker.
Produktief, rijpt vroeger dan Ailsa Craig. Voldoet in het algemeen goed bij vroege stookteelt.

B - Allround — K.: Leen de Mos, Naaldwijk. Kw.r. 1960.

Gewas fors. Onrijpe vruchten geelachtiggroen, zonder donkergroene basis. Vruchten lijken veel op die van een grove Moneymaker.
Om zijn krachtige groei voldoet dit ras op minder groeikrachtige gronden beter dan Moneymaker voor wat betreft normale- en latere koudwarenhuisteelten.
In de zeer vroege stookteelten zijn de ervaringen in het algemeen minder gunstig. Rijpt laat.

B - Robar — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam.

Gelijkt veel op Renova, rijpt iets later dan Ailsa Craig. Gewas wat minder fors, vruchten iets minder grof en wat mooier van vorm dan die van Renova. De zetting aan de bovenste trossen kan bij minder goede groei te wensen overlaten. Minder gevoelig voor bladvlekkenziekte dan Ailsa Craig. Vooral geschikt voor late teelt.

B - Renova — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam Kw.r.: 1950

Gewas fors. Vruchten 2- en 3-hokkig, grof, hoogrond. Tamelijk gevoelig voor wankleuring en geelkragen. Minder gevoelig voor bladvlekkenziekte dan Ailsa Craig. Rijpt iets later dan Ailsa Craig. Vooral geschikt voor late teelt.

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst

Donor - K.: L. P. Duyvesteyn, Loosduinen en J. P. Rood, Wateringen. Kw.r.: aangevraagd.
Moneymakertype.

Bouman's Moneymaker - K.: P. A. Bouman, Wateringen. Kw.r.: aangevraagd.
Moneymakertype.

Eurocross - K.: J. Bruinsma, Naaldwijk.
F1. Groei matig fors. Resistent tegen bladvlekkenziekte.
Vruchten ongeveer als van een fijne Moneymaker; op minder groeikrachtige gronden te fijn; nogal gevoelig voor neusrot.
Rijpt aanmerkelijk vroeger dan Moneymaker.
Te beproeven op groeikrachtige gronden voor lichte stookteelt en de teelt in koud warenhuis.

Topcross - K.: J. Bruinsma, Naaldwijk.
F1. Groei tamelijk fors. Resistent tegen bladvlekkenziekte.
Lijkt wat gewas en vrucht betreft veel op een fijne Ailsa Craig.
Te beproeven, mits op voldoende groeikrachtige gronden in alle teelten onder staand glas.

VOLLEGRONDSTOMAAT

De teelt van vollegrondstomaten is van veel minder belang dan die van kastomaten. Toch worden, vooral in Zeeland, rondom Zwolle, Utrecht, Vleuten en Groningen, nog vrij veel vollegrondstomaten geteeld. Het meest geschikt voor dit doel is Moneymaker.
In het algemeen zullen in een jaar met een droge, warme zomer de meeste rassen vrij goed voldoen. In natte zomers mislukt de teelt vaak geheel.

TUINBOON

(Vicia faba L.)

Tuinbonen worden volvelds geteeld of als windkering in combinatie met teerdere gewassen. Dikwijls worden tuinbonen onder platglas gezaaid, om later in de vollegrond te worden uitgeplant. De hoge rassen worden verreweg het meest geteeld. Tuinbonen worden geteeld voor vers gebruik en conserven.

Vroege tuinbonen

A - Con Amore — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg.
Kw.r.: 1952. Ontstaan uit een kruising van Express met Vroege Witkiem.

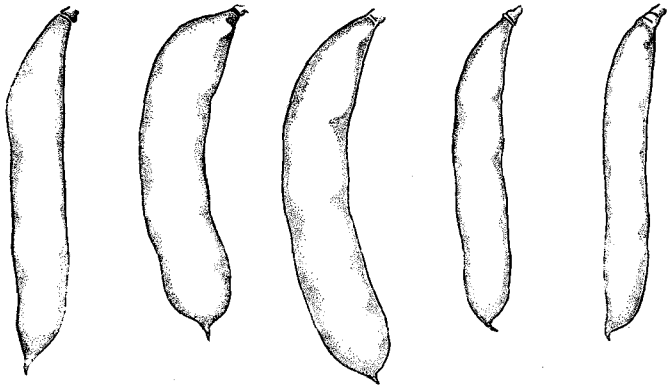
Gewas als Witkiem, doch minder stevig. Peul wat smaller dan Witkiem met toegespitste top, 15-18 cm lang met 3-5 bonen. Vroeg. Zaad ovaal, grijs-wit met witte navel.

A - Vroege Witkiem

Gewas iets lager dan Witkiem, stevig. Peul breed Witkiem-type, 16-18 cm lang met 3-4 grote bonen. Vroeg.
Zaad grijswit met witte navel.

In de praktijkproeven 1959 zijn de selecties aanbevolen van

Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen
N. V. Jan A. Zwaan, Leidschendam in de handel gebracht onder de naam V3

1 2 3 4 5

1 = Con Amore 2 = Vroege Witkiem 3 = Witkiem no 123 4 = Express
5 = Trio

B - Futura (Witkiem no. 123) — K.: N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.; 1960. Ontstaan door selectie uit Witkiem Vroege Lange Brede.

Zeer vroeg. Kan vrijwel in één keer geoogst worden. Speciaal geschikt voor combinatieteelt.
Gewas lager dan Witkiem, stevig. Zeer grove, weinig gebogen Witkiempeulen, 18-22 cm lang met meestal 4 grote bonen.
Goedgekeurd in de praktijkproeven 1959.

B - Express

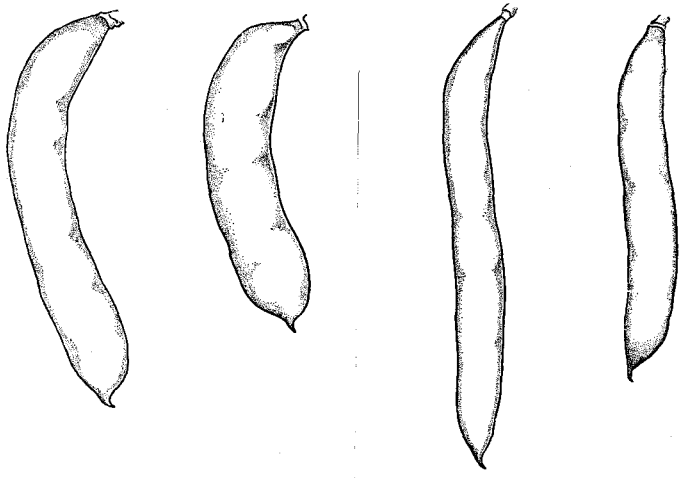
Gedrongen, 80-100 cm hoog, fijn gewas. Bontbloeiend. Peulen dikwijls in paren zittend, 14-16 cm lang, vrij smal tot matig breed, met 4-5 kleine bonen. Vroeg.
Zaad grijswit met witte navel.
Geschikt voor vroege en zeer vroege teelt.

In de praktijkproeven 1959 zijn de selecties aanbevolen van

Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	
N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	grof-peulig type
N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	grof-peulig type
N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	in de handel gebracht onder de naam Primo
N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	
N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	
Fa. F. de Vries & Zn., Alphen a.d. Rijn	in de handel gebracht onder de naam Premier

B - Trio — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg. Kw.r.: 1952. Selectie uit Express.

Een type Express met wat forsere, langere (17-18 cm) peulen en iets grover, weinig uitgestoeld gewas. Vroeg.
Aanbevolen in de praktijkproeven 1959.

1 2 3 4

1 = Verbeterde Witkiem 2 = Witkiem 3 = Lange Hangers 4 = Driemaal Wit

N - Major — K.: N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.). Kw.r.: aangevraagd.

Peul en gewas type Verbeterde Witkiem. Lijkt echter beduidend vroeger. Peulen nogal plat en bij de basis vrij sterk gebogen. Aanbevolen in de praktijkproeven 1959.

Middelvroege tuinbonen

A - Verbeterde Witkiem

Vrij fors gewas, 110-130 cm hoog. Peulen 18-22 cm lang, tamelijk breed, met 4-5 grote bonen.
Zaad groot, vrij breed, ovaalrond, plat, grijswit met witte navel.

In de praktijkproeven 1959 zijn de selecties aanbevolen van

N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Gebr. Broersen, Tuitjenhorn; vroeg type
Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen
N.V. „Nunhem's Zaden", Haelen (L.)
N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
Ruiter's Zaadhandel, Andijk-Oost
N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen

B - Witkiem

Gewas als Verbeterde Witkiem. Peulen 14-18 cm lang, breed, stomp met 2-4 grote bonen.
Zaad groot, breed, ovaalrond, plat, grijswit met witte navel.

In de praktijkproeven 1959 zijn de selecties aanbevolen van

Fa. J. Buisman & Zn., Enkhuizen
Coöp. L.T.B., Alkmaar
N.V. Supergran, Overveen
N.V. Jan A. Zwaan, Leidschendam

Late tuinbonen

O - Lange Hangers

Gewas 120-150 cm hoog, slap, fors, weinig uitstoelend. Bontbloeiend. Peulen afhangend, 20-25 cm lang, vrij smal met 5-7 bonen. Laat. Zaad matig groot, smal, ovaal, tamelijk plat, grijswit met zwarte navel.

O - Driemaal Wit

Gewas 90-110 cm hoog. Peulen vrij recht, ongeveer 16 cm lang, smal, met 4-5 tamelijk kleine bonen, die bij het koken niet bruin worden, wat voor de conservering een voordeel is. Een nadeel is echter, dat de zaden geen looizuur bevatten, waardoor zij de typische tuinbonensmaak missen. Daar de bonen spoedig een harde schil krijgen en stug worden, moeten de peulen jong geplukt worden.
Zaad vrij klein, grijswit met witte navel.

TUINKERS

(Lepidium sativum L.*)*

Tuinkers (Sterrekers, Bitterkers) wordt nogal eens heel vroeg in het voorjaar gezaaid om met wat citroen en suiker een smakelijk broodbelegsel te verschaffen, dat rijk is aan vitamine C.

A - Gewone

Snelgroeiend, echter grover dan de onderstaande.

B - Gekrulde (Fijne Krul)

B - Extra Fijne Moskrul

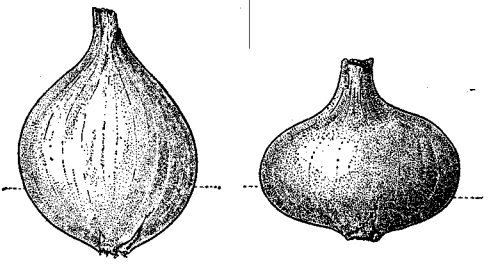
UI

(Allium cepa L.*)*

Bij de teelt van uien maakt men onderscheid tussen gewone zaaiuien, plantuien, pootuien en zilveruien.
De voornaamste teeltgebieden zijn: Zuid-Holland met als voornaamste centrum Goeree-Overflakkee, Zeeland, Noord-Holland en West-Noord-Brabant.

ZAAI-UI

Bij de teelt van de gewone zaai-ui wordt bij voorkeur gezaaid in de tweede helft van maart of de eerste helft van april en valt de oogst eind augustus-begin september. Voor deze teeltmethode wordt overwegend uitgegaan van Nederlandse selecties, welke naar hun eigenschappen in een 3-tal typen onderverdeeld zijn, nl. het Rijnsburger, het Noordhollandse Strogele en het Noordhollandse Bloedrode type. Van deze 3 typen is de Rijnsburger verreweg de belangrijkste. De reden hiervoor moet worden gezocht in de voorkeur die door de grootste afnemers van uien, Engeland en Duitsland, voor de vertegenwoordigers van dit type aan de dag wordt gelegd. Ongetwijfeld is dit mede bepalend geweest voor de door de selectiebedrijven toegepaste werkwijze bij de veredeling. Daarentegen wordt door Frank-

1 2

1 = Rijnsburger 2 = Noordhollandse Strogele

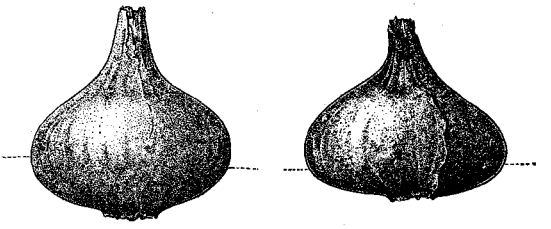
rijk en België meer prijs gesteld op uien met een platte vorm. Voor levering naar deze landen komen dan ook in de eerste plaats de vertegenwoordigers van het Noordhollandse Strogele type in aanmerking. De afzetmogelijkheden voor de Noordhollandse Bloedrode zijn zeer beperkt. In verband hiermede is de beteelde oppervlakte gering. Als belangrijkste afnemers van deze rode, wellicht sterker van smaak zijnde, vaste ui kunnen genoemd worden West-Indië, Zweden en België (mijngebied omgeving Luik).

A - Rijnsburger

Bolvormige ui. Omvat tamelijk produktieve tot zeer produktieve, merendeels matig duurzame tot zeer duurzame selecties, met sporadisch tot zeer weinig sterk uitwendig rood en zeer weinig tot weinig inwendig rood.

Aanbevolen selecties

Aangeduid door selectie-bedrijf als	Selectie van	Produktiviteit	Duurzaamheid	Vroegrijpheid	Vorm	Uniformiteit van vorm	Roodkleuring in % Sterk uitw. rood	Inw. rood
Grobol	Fa. de Groot en Slot, Broek op Langedijk	115	101	7	bol	7	0.3	2
Maelstede	Fa. D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezelinge	110	96	7	bol	7	0.3	1
Bola	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	108	95	7	bol	7	0.3	4
Favoriet	N.V. Wed. P. de Jongh, Goes Fa. Koning en Vlieger, Goes	110	95	6	bol	6	0.4	2
Maliebo	Chr. Maliepaard & Zn, Stad a/h Haringvliet	100	95	7	bol	7	0.6	4
Galathee	M. C. van Nieuwenhuijzen, Achthuizen	110	104	7	bol	7	0.2	2
Luctor	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen	101	96	8	bol	7	0.2	3
Westerloo	Gebr. Tanis Goedereede	101	106	8	bol	7	0.4	3
sel. Wabeke	A. Wabeke, Wemeldinge	106	105	7	bol	7	0.4	4
Wijbo	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes	103	100	7	bol	7	0.2	3
Primeur	M. van Zielst, Nieuwe Tonge	110	100	8	bol	7	0.6	3
Pikeur	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	102	99	8	bol	6	0.3	2

1 2

Noordhollandse Bloedrode 1 = Afgeplat bolvormig type 2 = Plat type

A - Noordhollandse Strogele

Platte ui. In vergelijking met het merendeel der Rijnsburger selecties is de produktiviteit matig, terwijl de duurzaamheid over het algemeen beter is.
In roodkleuring ontlopen de twee rassen elkaar weinig.

Aanbevolen selecties

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Produktiviteit	Duurzaamheid	Vroegrijpheid	Vorm	Uniformiteit van vorm	Roodkleuring in % Sterk uitw. rood	Inw. rood
Plastro	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	103	95	7	plat	8	0.2	3
Wijdehoud	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes	85	105	8	plat	7	0.2	1

A - Noordhollandse Bloedrode

Overwegend platte ui; wijkt van de overige rassen af door de paarsrode kleur van de uien. Tegenover de Rijnsburger is de opbrengst laag; de duurzaamheid daarentegen is vrijwel gelijk.

Aanbevolen selecties

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Produktiviteit	Duurzaamheid	Vroegrijpheid	Vorm	Uniformiteit van vorm	Roodkleuring in % Sterk uitw. rood	Inwendig rood	Uitw. bleekrood
Brillant	Fa. J. Buisman & Zn, Enkhuizen	82	97	7	pl/b	7	—	—	0.4
West-Friesia	Jac. Kamper, Bovenkarspel	84	109	8	b/pl	7	—	—	0.2
sel. H. Zwaan	Fa. H. Zwaan, Enkhuizen	90	102	7	plat	7	—	—	0.3

Legenda:
Bij vroegrijpheid en uniformiteit van vorm is een hoger cijfer gegeven, naarmate de betreffende eigenschap meer ontwikkeld is; b/pl: overwegend bolvormig, soms plat; pl/b: overwegend plat soms bolvormig.

AMERIKAANSE HYBRIDE-UI

De laatste jaren wordt ook in ons land zaad aangeboden van hybriden van Amerikaanse oorsprong. In vergelijking met de Rijnsburger kan de opbrengst van deze uniform bolvormige uien gesteld worden op 55-60 %. Recente proefnemingen hebben evenwel aangetoond, dat de produktiviteit van sommige der aangeboden rassen gemiddeld iets hoger ligt dan 55-60 %. De met deze rassen uitgevoerde onderzoekingen zijn nog niet afgesloten. Droogtegevoelige en/of zware gronden komen minder in aanmerking. Zeer opmerkelijk is de onder onze omstandigheden ongeëvenaarde vroegrijpheid van deze rassen. In vergelijking met de Rijnsburger selecties zijn deze hybriden 3 à 4 weken vroeger oogstbaar, hetgeen aantrekkelijk is voor een vroege aflevering. Voorzover hieromtrent thans reeds een indruk verkregen kon worden, blijkt de duurzaamheid niet beter te zijn dan van de Nederlandse selecties. In verband met de gevoeligheid voor valse meeldauw verdient het aanbeveling bij de teelt aan de bestrijding hiervan bijzondere aandacht te besteden.

PLANTUI

Bij deze cultuurmethode wordt gebruik gemaakt van in het voorafgaande jaar gewonnen, gedurende het winterseizoen bij hoge temperatuuur (25.5-28 ° C) en een relatieve vochtigheid van 60-70 % bewaard plantgoed van de maten 8-15 en 15-22 mm doorsnede. Wanneer van een vroegrijpe selectie uitgegaan wordt, kan vaak reeds in de 2e helft van juli geoogst worden. Aanbeveling verdienen de in dit hoofdstuk onder zaai-uien opgenomen vroegrijpe selecties van de Rijnsburger, terwijl eveneens met succes van een selectie uit de Noordhollandse Strogele uitgegaan kan worden. Naast genoemde inlandse selecties worden voor deze teelt ook wel buitenlandse rassen gebezigd. Een der bekendste hiervan is het Duitse ras Zittauer Riesen.

Teneinde bij de export van plantgoed beter te kunnen voldoen aan de wensen van de afnemers, wordt de laatste jaren veelvuldig gebruik gemaakt van buitenlandse rassen, die in vergelijking met de Nederlandse selecties een geringere neiging tot het vormen van bloemstengels vertonen. Hierdoor kan een speciale behandeling van het plantmateriaal achterwege blijven, waardoor aflevering steeds mogelijk is. Opgemerkt dient echter, dat ongeacht het feit of al dan niet bloemstengels zullen optreden, het bewaren van plantgoed bij hoge temperatuur steeds een krachtige groeibevorderende invloed blijkt uit te oefenen, die een aanzienlijke verhoging van de opbrengst tengevolge heeft. Door deze bewaarmethode wordt de vroegrijpheid van het gewas evenwel nadelig beïnvloed. Het voor dit doel meest gebruikte ras is Stuttgarter Riesen. Evenals Zittauer Riesen kenmerkt dit ras zich door een grotere gevoeligheid voor valse meeldauw dan de Nederlandse selecties.

De keuring van plantuitjes geschiedt door de N.A.K.-G. Deze oefent controle uit op de rasechtheid en raszuiverheid der verhandelde partijen. Zowel door veldbeoordeling als door gewas-monsteronderzoek wordt gekeurd op aantasting van stengelaaltjes. Controle wordt verder uitgeoefend op de bewaring waarbij ten aanzien van de rassen welke warm bewaard moeten worden, gedurende het gehele bewaarseizoen doorlopend controle wordt uitgevoerd op de preparering. Ten bewijze,

dat een „geprepareerde" partij op de voorgeschreven wijze is behandeld en tevens voldoet aan overige kwaliteitsvoorschriften, wordt zij voorzien van N.A.K.-G. certificaat en plombe. Aflevering van „koude" plantuitjes is eveneens alleen toegestaan van te velde en op partij goedgekeurde partijen. Zij worden bij aflevering voorzien van een N.A.K.-G. verklaring met plombe.

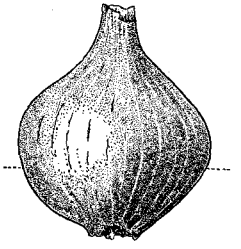
A - Rijnsburger

De bij zaai-uien opgenomen vroegrijpe selecties van dit ras.

A - Noordhollandse Strogele

De bij zaai-uien opgenomen selecties van dit ras.

POOT- EN WINTERUI

Zwijndrechtse Pootui

De teelt van pootuien wordt onder andere nog op beperkte schaal op de tuinbouwbedrijven in de omgeving van Zwijndrecht uitgeoefend.
Op een zaaibed wordt omstreeks 20 augustus gezaaid; de verkregen plantjes worden in het voorjaar verpoot. Pootuien worden vaak in combinatie met een ander gewas geteeld. De verbouw van winteruien daarentegen wordt, voorzover nog toegepast, vrijwel uitsluitend op grote landbouwbedrijven aangetroffen. Bij deze teeltwijze wordt in de laatste week van augustus of de eerste week van september direct ter plaatse gezaaid. Alleen goed ontwaterde percelen komen voor deze teelt in aanmerking. De oogst valt evenals bij de pootui omstreeks begin augustus.
Een bezwaar vormt bij beide cultuurmethoden de grote kans op uitvriezen, hetgeen bij de teeltwijze als pootui somtijds, bij die als winterui vaak voorkomt. Terecht wordt dan ook de verbouw van winteruien als riskant gekenschetst.
Zowel bij de teelt van pootuien als van winteruien wordt uitgegaan van selecties uit de Zwijndrechtse pootui. Het merendeel dezer selecties onderscheidt zich, ten opzichte van het uitgangsras, door een grotere uniformiteit van vorm en een lager percentage zowel van uit- als inwendig roodgetinte uien.

ZILVERUI

Deze uitjes worden uitsluitend voor inmaakdoeleinden gebruikt. De belangrijkste cultuurcentra vormen Tholen, St. Philipsland en West-Noord-Brabant.
Van het uit Italië geïmporteerde zaad zaait men 90 à 100 kg per ha. De zaaidatum valt gelijk met die van de gewone zaai-ui. De oogst valt van half juli tot begin augustus. De voor volkstuinders geschikte rassen worden meestal geleverd onder de namen St. Jansuien en/of Allervroegste Wonder. Door de conservenindustrie, die voor deze teelt uitgaat van op landbouwbedrijven zaaiklaar gehuurd land, wordt het meest gebruik gemaakt van de rassen Pompeï, Barletta en La Reine. Hiervan is Pompeï de vroegste.

VELDSLA

(Valerianella locusta (L.) Betcke *(V. olitoria* (L.) Poll. en *V. eriocarpa* Desv.)

Veldsla wordt, zowel onder glas als in de vollegrond, hier en daar geteeld, maar vooral op IJsselmonde, in Limburg en ook in Zeeland. In Limburg uitsluitend in de vollegrond. De oogst valt in de herfst, de winter of het vroege voorjaar. Er wordt steeds veel naar België geëxporteerd.

A - Grote Noordhollandse

Voor glas en vollegrond. Donkergroen, langwerpig blad.
Het uitgezifte, fijne zaad wordt veelal als Gewone Fijnzaad of Broeivet verkocht.

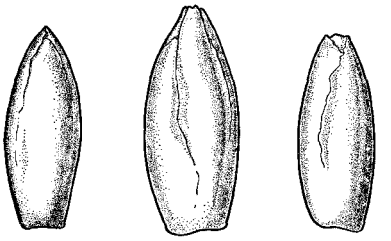
De bibliotheek van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen is ook voor u toegankelijk. U vindt er naast vele boeken en tijdschriften enkele duizenden tuinbouwprijscouranten.

WITLOF

(Cichorium intybus L.)

Op basis van de in 1954 en 1955 genomen praktijkproeven *) is het witlof ingedeeld in de groepen: Vroege Mechelse, Middelvroeg witlof, Laat witlof en Meilof. Al deze typen zijn behoorlijk tot zeer goed gesloten en min of meer buikig (vergelijk de figuren 1, 2 en 3). Te lange selecties, die slecht sluiten en weinig oogstzeker zijn, moeten niet aanbevelenswaardig worden genoemd. Ook fijn kwaliteitslof, met een uitstekende sluiting, doch een kegelvorm en geen buik, is niet aan te raden wegens te lage opbrengst. Dit kan veran-

*) Een volledig verslag van deze proeven is verschenen als mededeling nr. 110 van het I.V.T. „Praktijkproeven met witlof 1954-1955" door J. A. Huyskes. Prijs *f* 0,45.

1 2 3

1 = Vroege Mechelse 2 = Middelvroege witlof 3 = Meilof

deren, zodra er een flinke extra prijs voor deze zeer mooie witlof te maken valt; bv. als exportlof.
De praktijkproeven wezen verder uit, dat het herkennen van de thans in omloop zijnde selecties of groepen van selecties aan het groene loof vrijwel uitgesloten moet worden geacht.

De rassenkeuze bij witlof wordt uitsluitend bepaald door de geschiktheid voor bepaalde wijzen van trekken. Men raadplege ook de rassenkeuzetabel. De teeltwijze van de wortels loopt niet sterk uiteen. De zaaitijd is mei en de wortels worden voornamelijk in oktober en november gerooid, afhankelijk van de tijd van opkuilen.
In de hierna volgende tabellen met goedgekeurde selecties valt het op, dat diverse selecties vaak in verschillende trekken voorkomen. Dit betekent dat de betreffende selecties zowel voor de ene als voor de andere trek bruikbaar zijn. Daar dit een voordeel kan zijn, is het bovendien achter de selecties door plus-tekens aangegeven.
Op blz. 19 is het verschil uitgebeeld tussen andijvie en witlofzaad.

A - Vroege Mechelse

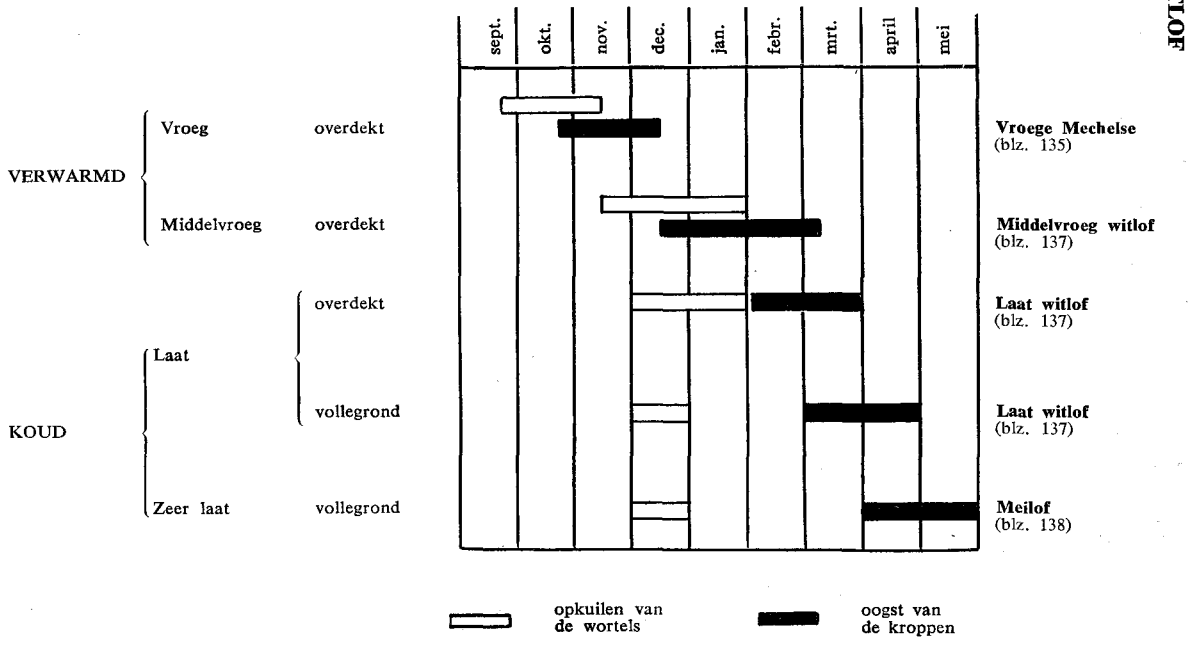
Krop zeer goed gesloten en matig buikig (fig. 1). Geschikt voor de vroege gestookte en voor zover beproefd meestal ook voor de gestookte of bijgestookte middelvroege trek.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955 (vroege trek)

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Geschikt voor vroege trek	Geschikt voor middelvroege trek
Vroege Mechelse	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	+	
Vroege Mechelse	Fa. Jos Huizer Azn, Rijsoord	+	
Malina	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	+	
Vroege Mechelse	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	+	+
Mechelse Vroege	F. L. E. Philibert, Sommelsdijk	+	+
Vroege Mechelse sel. S. & G.	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	+	
Vroege Supergran No. II	N.V. „Supergran", Overveen	+	
Vroege Mechelse	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+
Middelvroege sel. R.Z. B.**)	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+

**) Tevens geschikt voor late, niet gestookte trek.

RASSENKEUZETABEL

A - Middelvroeg witlof

Krop zwaar, goed sluitend en buikig (fig. 2). Geschikt voor de gestookte of bijgestookte middelvroege trek en voor zover beproefd meestal ook voor de late koude trek. In een enkel geval tevens voor de vroege trek.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955 (middelvroege trek)

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Geschikt voor vroege trek	middelvroege trek	late trek.
Productiva	) N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)) N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude		+	+
Vroege Mechelse	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	+	+	
Oudijks Middelvroege	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen		+	+
Mechelse Vroege	F. L. E. Philibert, Sommelsdijk	+	+	
Vroege Mechelse	R.K. Tuinbouwvereniging ,,St. Fiacrius", Breda		+	
Winterlof Supergran No. III	N.V. ,,Supergran", Overveen		+	+
Superkrop (Dr Ide)	N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen		+	
Vroege Mechelse	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	
Middelvroege sel. R.Z. A.	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam		+	+
Middelvroege sel. R.Z. B.	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	+
Dubbelblank *)	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam		+	

*) Kw.r.: 1956. Onderscheidt zich door de witte bloemkleur.

A - Laat witlof

Krop zwaar, goed sluitend en buikig, als van de vorige groep (fig. 2). Geschikt voor late koude trek en in een aantal gevallen tevens geschikt voor de gestookte of bijgestookte middelvroege trek.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955 (late trek)

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Geschikt voor middelvroege trek	late trek
Orig. Huizer	Jos. Huizer Azn., Rijsoord		+
Edellof	Joh. Langereis, Ursem		+
Sel. N. Z. C.	Ned. Zaadcentrale, 's-Gravenzande		+
Produktiva	) N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)) N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	+	+
Oudijks Middelvroege	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	+	+
Winterlof Supergran No. III	N.V. ,,Supergran", Overveen	+	+
Dr. Ide	Coöp. ,,West-Friesland", Wijdenes		+
Middelvroege sel. R.Z. A.	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+
Middelvroege sel. R.Z. B. *)	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+

*) Tevens geschikt voor de vroege, gestookte trek.

WITLOF/WITTEKOOL

A - Meilof

Krop behoorlijk gesloten en een weinig buikig (fig. 3). Uitsluitend geschikt voor de zeer late, koude trek in de vollegrond. Bij vroeger trekken blijven de kroppen te kort.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1954-1955 (zeer late trek)

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Groenendijks late *)	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen
Meilof	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
Meilof sel. Slusia	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen

*) Apart type, gekenmerkt door mooie kwaliteit doch waarschijnlijk niet door hoge opbrengst in een gewone koude kuil.

WITTEKOOL

(Brassica oleracea L. *var. alba* DC.*)*

Van de verschillende sluitkoolsoorten is de teelt van wittekool de laatste jaren het minste ingekrompen. Noord-Holland is het belangrijkste teeltgebied. In 1958 was het areaal nog bijna 1500 ha, waarvan 900 ha met *Langedijker Bewaarwitte*. Met vroege en herfstwitte werden resp. ruim 250 ha en 300 ha geteeld. *Langedijker Vroege Witte, Langedijker Herfstwitte* en *Succes* zijn de hiervoor aangewezen rassen. *Gouden Akker* en *Roem van Enkhuizen* worden in Nederland weinig geteeld. *Blauwrand Kapper* is een rasje dat alleen geschikt is voor particulieren.

In de laatste jaren worden bij de afzet van wittekool ernstige moeilijkheden ondervonden door het optreden van bruinachtige verkleuringen in het inwendige van de kool. Deze verschijnselen die bekend staan als „rand" en „varkensvlekken" (bij bewaarwitte) komen in alle rassen voor. Bij de in 1958-1959 en 1959-1960 in samenwerking met het Proefstation voor de Groenteteelt in de Volle Grond in Alkmaar genomen praktijkproeven is evenwel gebleken dat er tussen de selecties en rassen belangrijke verschillen in gevoeligheid voorkomen. Achter de aanbevolen selecties is daarom de gevoeligheid voor „rand" vermeld.

Behalve door de keuze van de te telen selectie of ras is het optreden van „rand" te verminderen door dicht te planten en door de kolen, zodra deze oogstrijp zijn, te oogsten.

Voor de zeer vroege spitskoolteelt, waarvan de aanvoer grotendeels plaats vindt in juni worden selecties van het ras *Eersteling* gebruikt. De oppervlakte met spitskool beteeld bedraagt ongeveer 100-150 ha. Centra van deze teelt zijn Hoogezand, Sappemeer, Huissen en Venlo.

Een abonnement op deze rassenlijst of/en die voor fruitgewassen voorkomt dat U te laat is met Uw bestelling, en ten antwoord krijgt: „uitverkocht!"

RASSENKEUZETABEL

Vroege teelt	Eersteling, blz. 139 Langedijker Vroege Witte, blz. 140 Gouden Akker, blz. 140
Herfstteelt	Langedijker Vroege Herfstwitte, blz. 140 Roem van Enkhuizen, blz. 141 Langedijker Late Herfstwitte, blz. 141 Succes, blz. 141
Late teelt	Langedijker Bewaarwitte, blz. 142 Blauwrand Kapper, blz. 142

A - Eersteling (Express)

Dit is het vroegste in Nederland geteelde wittekoolras. Het wordt bijna uitsluitend in weeuwenteelt gebruikt.
Zaai: september. Oogst: half mei-half juli. Gewicht: 0,75—1,50 kg. Stronk kort. Weinig, vrij glad blad. Korte bladsteel. Kool omgekeerd tolvormig met spitse top, matig vast.

Tot dit ras behoren een aantal selecties die variëren in vroegheid en hoeveelheid blad. De vroegste selecties komen op goede gronden het best tot hun recht en kunnen iets dichter worden geplant dan de latere selecties, die voor minder goede gronden worden aanbevolen. De grootste vroegheidsverschillen tussen de goedgekeurde selecties bedragen ongeveer 14 dagen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1956-1957

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Vroegheid
Eersteling	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1
Vroege Groningse	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3
Eersteling	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	2
Eersteling	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	2
Eersteling	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	1
Express *	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht	3
Slusia Eersteling	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	2
Eersteling, allervroegste fijne spitse	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen	4
Vroege Spitse Continental	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	4
Fijne Vroege Spitse	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	3

Legenda
* type met veel blad
1 = zeer vroeg
* selectie met veel blad

Voor een uitvoeriger overzicht van de genomen proeven raadplege men mededeling 126 van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen „Praktijkproeven met spitskool 1956-1957" door M. Nieuwhof en A. Kraai. Prijs *f* 0.45.

WITTEKOOL

Vroege rassen (juni-juli)

A - Langedijker Vroege Witte

Dit is de vroegste van de Langedijker rassen. De teelt is vrij speculatief, omdat de vraag voor verse consumptie in juli gering is, terwijl het ras voor verwerking tot zuurkool te weinig produktief is. Niet voor weeuwenteelt geschikt. In Noord-Holland bekend als Poepewitte of Suikerwitte.
Het ras is vrij gevoelig voor rand. Tussen de aanbevolen selecties komen geringe verschillen voor.
Zaai: februari. Oogst: juli.
Gewicht: 2,5—3,0 kg.
Stronk kort, vrij weinig blad; kool rond, matig vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Gevoeligheid voor rand *)
Langedijker Vroege Antiplof	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1
Langedijker Vroege, stam A	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	1
Langedijker Vroege, stam B	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	2

B - Gouden Akker

Dit is het vroegste ronde wittekoolras. Het is zeer gevoelig voor barsten, terwijl de vraag naar kool in de zomer gering is. Om deze redenen is de omvang van de teelt beperkt.
Zaai: begin februari. Oogst: 2e helft juni.
Gewicht: 1,5—2,0 kg.
Stronk kort. Weinig buitenblad dat komvormig is. Kool rond, weinig vast.

Vroege herfstrassen (augustus-september)

A - Langedijker Vroege Herfstwitte

Veel gebruikt door de zuurkoolindustrie. De grote gevoeligheid voor inwendig rand is echter een groot bezwaar.
Zaai: februari-maart. Oogst: half augustus-eind september.
Gewicht: 4,5—5,5 kg.
Stronk vrij kort. Vrij veel buitenblad. Kool groot, rond, vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Gevoeligheid voor rand *)
Langedijker Vroege Herfst	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	2
Enchusana	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	2

*) 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.

B - Roem van Enkhuizen — Geïntr.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. 1902.

Door zijn inwendige structuur en geringe gevoeligheid voor rand, zeer geschikt voor verwerking tot zuurkool. In Nederland weinig geteeld doch om zijn goede eigenschappen over de gehele wereld bekend.
Zaai: begin maart. Oogst: augustus.
Gewicht: 4,0—5,0 kg.
Stronk kort. Vrij weinig buitenblad, dat iets gebobbeld is, grijsgroen. Bladrand golvend. Kool groot, rond tot iets hoogrond, zeer vast.

Late herfstrassen (oktober-november)

A - Langedijker Late Herfstwitte

Geschikt voor zuurkool, doch erg gevoelig voor inwendig rand.
Zaaitijd: februari-maart. Oogst: oktober.
Gewicht: 5,5—7,5 kg.
Stronk matig lang. Veel buitenblad. Kool groot, rond tot hoogrond, vrij vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Gevoeligheid voor rand *)
Langedijker Late Herfst	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	2
Langedijker Late Herfst	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	2
Langedijker Late Herfst	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	3

A - Succes — K.: N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude. Geïntr.: 1936.

Door zijn vaste kool met goede inwendige structuur en geringe gevoeligheid voor rand zeer geschikt voor zuurkool. Kan onder goede omstandigheden tot januari worden bewaard.
Zaaitijd: begin maart. Oogst: half oktober-half november.
Gewicht: 5,0—7,0 kg.
Stronk zeer lang. Zeer veel buitenblad met sterk golvende bladrand, lange bladsteel. Blad grijsgroen, soms iets rood geaderd. Kool iets platrond, zeer vast, groen.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Gevoeligheid voor rand *)
Herfstdeen	Gebr. Broersen, Tuitjenhorn	1
Succes	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	1

*) 1 = minder gevoelig voor rand dan 2; 2 = minder gevoelig dan 3.

Bewaarrassen

A - Langedijker Bewaarwitte

In dit ras komen een aantal typen voor die sterk in bewaareigenschappen en morfologische kenmerken variëren. In de praktijkproeven zijn alleen die selecties aanbevolen die aan redelijke eisen met betrekking tot de bewaarbaarheid voldoen. Weinig gevoelig voor rand (varkensvlekken).
Zaaitijd: maart. Oogst: half oktober-half november.
Gewicht: 3,0—4,5 kg.
Stronk lang, veel buitenblad, groen-grijsgroen, met golvende, soms gladde bladrand. Kool omgekeerd eirond, zeer vast.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1958-1959

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Orig. Deense Witte Ronde Bewaar	Gebr. Broersen, *Tuitjenhorn*
Langedijker Bewaar	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Orig. Deense Witte Bewaar	Coöp. L.T.B., Alkmaar
Langedijker Bewaar	N.V. D. v. d. Ploeg, *Barendrecht*

O - Blauwrand Kapper

Matig produktief, geschikt voor korte bewaring. Voor particulieren. Stronk kort. Veel buitenblad dat een paarse rand heeft. Kool matig groot, iets afgeplat, aan de bovenzijde iets paars.

WORTEL

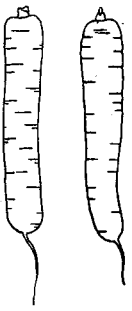
(Daucus carota L.*)*

De wortel bevat vrij wat vitamine B1 en is ook om zijn vitamine C gehalte niet te verwaarlozen.
Als bron van vitamine A (de kleurstof caroteen = provitamine A) staat de wortel, tezamen met boerenkool en *spinazie*, aan de top van de groenten. Volgens de voedingsmiddelentabel in de Tuinbouwgids is het gemiddelde gehalte van de wortel nog ruim 10 à 20 % hoger dan dat van de andere twee (wanneer dat van deze laatste op 100 wordt gesteld).
Een goede kleur van de wortel is dus niet uitsluitend van belang voor het „*mooie*", maar ook van eminent belang voor de volksgezondheid.
De kleurontwikkeling is, behalve van de erfelijke aanleg, vooral afhankelijk van de leeftijd van de wortel (jonge wortels zijn bleker dan oudere) en van de temperatuur (als het te koud is blijven de wortels bleek).
Hoe meer loof een wortel heeft, hoe dikker zijn pit is; fijn loof gaat samen met een fijne pit. Een fijne pit wordt in de vroege wortels gewenst vanwege de kwaliteit van de wortel; het loof mag echter niet te fijn worden, daar het dan bij het bossen te zwak is. In de regel is men derhalve aangewezen op een compromis tussen deze twee *richtpunten*. In *latere worteltypen* aanvaardt men de dikkere pit; dit is voor de kwaliteit overigens weinig bezwaarlijk als de pit maar zacht van structuur is en zoveel mogelijk oranjerood van kleur.
De hoeveelheid loof is niet alleen afhankelijk van de erfelijke aanleg, maar ook van de groeiomstandigheden. Voor omstandigheden, die de loofgroei bevorderen (glas; vochtrijke, groeizame grond) kiest men een type met minder loof, dan voor omstandigheden, die de loofgroei tegenhouden (droogte, kou, weinig groeizame grond). Een type met weinig loof kan men steviger loof laten vormen, door de plantafstand wat ruimer te maken.

RASSENKEUZETABEL

Teeltwijze	Zaaitijd	Oogsttijd	Ras
Weeuwen (koude bak)	10-30 oktober	mei	*Amsterdamse Bak* (blz. 144)
Weeuwen (staandglas)	begin oktober	april	*Amsterdamse Bak*
Vrijsters (koude bak)	eind januari-begin februari	half-eind mei	*Amsterdamse Bak*
Vollegrondsteelt (halflange wortels)	februari-maart tot half juli-begin augustus	juni-november	*Amsterdamse Bak* Op de wat hogere of stuggere gronden speciaal in vastelandsklimaat (kort voorjaar, warme zomer) *Nantes* (blz. 145)
Ondergooiers	half-eind juli	februari-begin mei	*Amsterdamse Bak*
Winterwortels	april-mei	oktober-november	*Flakkeese* (blz. 146) en verder de rassen genoemd op bladz. 146, 147 en 148

VROEGE WORTEL

1 2

Voor de fabriek wil men wel graag fijne, cylindrische, goed gerijpte worteltjes (zie fig. 1). Voor export geeft men de voorkeur aan een vroege, iet of wat fors groeiende peen die vroeg op kleur is en vroeg al een behoorlijk worteltje oplevert; daar deze wortels toch al geoogst worden voordat zij tot de cylindrische vorm kunnen zijn uitgerijpt, voldoet het z.g.n. overgangstype hier het best (zie fig. 2), grovere typen en typen met een dikke kop worden door de tuinders echter bepaald niet gewenst.
In de praktijkproeven 1949-1950 waren nogal wat uiteenlopende typen onder de naam Amsterdamse Bak ingezonden. In de praktijkproeven 1955-1956, kwam echter een veel grotere uniformiteit van type tot uiting.

WORTEL

A - Amsterdamse Bak

In Nederland is de Amsterdamse Bak hèt ras voor de vroege teelt. Maar het heeft een goed verzorgde, behoorlijk losse, goed vochthoudende grond nodig. De stuggere en de drogere gronden zijn voor dit ras niet zo geschikt.
De Amsterdamse Bak wordt gebruikt voor zaai van voorjaarspeen onder glas in oktober of eventueel later, voor zaai van zomerpeen in de vollegrond in het voorjaar, en voor zaai van herfstpeen in juli of begin augustus.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van	Aanbevelenswaardig voor: Glas en vroeg vollegrond	Aanbevelenswaardig voor: Vollegrond	
Amsterdamse Bak				
— G.	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	+	+	1)
— G. en v.gr.	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	+	+	1)
— G. en v.gr.	N.V. T. v. d. Beukel Azn., Monster	+	+	2)
— G. en v.gr.	Fa. C. van Beusekom, Westerkade, Utrecht	+	+	
— G. en v.gr.	M. v. Beusekom, Oude Gracht, Utrecht	+	+	
— G.	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	+	+	
— V.gr.	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen		+	
— G. en v.gr.	Gebr. Eveleens, Aalsmeer	+	+	
—	N.V. Hugo Groot, Enkhuizen	+	+	
— G. en v.gr.	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	+	+	
— G. en vr. v.gr.	Fa. Jos. Huizer Azn., Rijsoord	+	+	3)
— G. en v.gr.	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude	+	+	4)
— V.gr.	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude		+	
— G. en v.gr.	J. D. de Kok, Loosduinen	+	+	
— G. en v.gr.	Fa. Koning & Vlieger, Goes en N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+	
— V.gr.	Erven Th. Koomen, Spanbroek		+	
— G. en v.gr.	N.V. Gebr. v. Namen, Dordrecht	+	+	5)
— G. en v.gr.	Ned. Zaadcentrale, 's-Gravenzande	+	+	
— G. en v.gr.	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)	+	+	5)
— G. en v.gr.	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen	+	+	
— G. en v.gr.	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+	+	
— V.gr.	N.V. C. W. Pannevis, Delft		+	
— G. en v.gr.	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht	+	+	
— G. en v.gr.	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	+	+	
— G.	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen	+	+	
— G. en v.gr.	D. v. d. Sluis & Zn's, Honselersdijk	+	+	1)
— G. en v.gr.	N.V. Struik & Co., Enkhuizen	+	+	
— G. en v.gr.	Vreeken's Zaden, Dordrecht	+	+	2)
— G. en v.gr.	Fa. F. de Vries & Zn., Alphen a.d. Rijn	+	+	
— V.gr.	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes		+	
— G. en v.gr.	Wm. Zandbergen, Oostvoorne	+	+	
— G. en v.gr.	N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen	+	+	1)
— G. en v.gr.	N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg	+	+	
— G. en v.gr.	H. Zwaan, Enkhuizen	+	+	2)
— G. en v.gr.	Jan A. Zwaan, Leidschendam	+	+	7)
— G.	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	
— G. en v.gr.	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	
— V.gr.	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam		+	5)
— G.	N.V. Zwaan & de Wiljes, Scheemda	+	+	6)

G. = Glas. G. en V.gr. = Glas en vollegrond. V.gr. = Vollegrond. G. en. vr.v. gr. = Glas en vroege vollegrond.
1) soms iets fijn, 2) tamelijk fors, 3) soms iets kort, goede kleur, 4) soms iets kort, 5) goede kleur, 6) soms iets koppig, 7) tamelijk lang.

ZOMERWORTEL

Voor losse, tegelijk goed vochthoudende gronden

Op deze gronden kan men in Nederland het gehele jaar door, dus ook in de zomer, heel goed Amsterdamse Bak telen. In de regel neemt men dan niet de selecties met het allerfijnste loof.
Verder kan men hier ook de Nantestypen heel goed gebruiken.

Voor iets minder losse of niet al te vochtrijke gronden

Hier voldoet de Amsterdamse Bak in de regel niet, maar geeft men de voorkeur aan de niet te grove cylindrische Nantestypen.

B - Vertou (Venlose Broei)

Stevig, tamelijk fors loof. Wortel conisch, soms overgangsvorm naar cylindrisch.
Vroeger op kleur dan andere Nantestypen, maar minder zware wortel.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Optimus	N.V. P. Rood en Zn, Bovenkarspel

B - Nantes Fijn tot Matig Grof

Hieronder vallen zowel de Touchon (Rode Kaars) selecties, als de betrekkelijk fijne, cylindrische Nantesselecties die vrijwel gelijk zijn aan de Touchon, maar in plaats van de min of meer smal toelopende Touchon-kop een halfbolvormige tot tamelijk platte kop bezitten. Deze twee typen zijn nl. zeer moeilijk te scheiden.
Stevig, tamelijk fors loof. Wortel slank cylindrisch.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1957-1958

Type	Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Slanke Nantes	Voorjaarswortel	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
	Nantes	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
	Touchon	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
	Nantes Perfect	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen
	Nantes	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen
	Halfl. rode stompp. van Nantes	N.V. A. Zwaan Jr., Enkhuizen
Nantes	Nantes 36020	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
	Nantes	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes
	Nantes	N.V. Wed. P. de Jongh en fa. Koning en Vlieger, Goes
	Nantes	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
	Touchon	N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht
	Nantes fijne (Vertou)	N.V. Jo's Reijers, Zwijndrecht
	Nantes Verb. PeRoZo	N.V. P. Rood & Zn, Bovenkarspel
	Nantes	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
	Nantes Verb.	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
	Nantes	N.V. A. R. Zwaan en Zn, Voorburg
	Nantes fijn	N.V. A. R. Zwaan en Zn, Voorburg
	Nantes	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

WINTERWORTEL

Men wil in de eerste plaats een produktieve, oogstzekere wortel, die van een redelijke, zo mogelijk goede kwaliteit is. Daarom prefereert men op de meeste plaatsen buiten Friesland nu de Flakkeese. In Friesland schijnt de Berlikumer het beter te doen dan elders. Vandaar dat men hier veelal de Berlikumer, en vooral de Berlikumer Bierma, de voorkeur blijft geven. De kwaliteit van dit ras is nog altijd beter dan die van de Flakkeese.
In de Flakkeese heeft over de gehele linie nu een verschuiving plaats gehad naar het zgn. verbeterde type. Dit is gekenmerkt door een iets grotere lengte, iets slankere vorm, en iets betere hoedanigheid van vleesstructuur en kleur. Daar de oude typen nu grotendeels verdwenen zijn, is de onderscheiding van een Flakkeese en een Flakkeese Verbeterde niet langer nodig. Eenvoudigheidshalve wordt verder alleen Flakkeese aangehouden.

A - Flakkeese

Zeer produktief. Kwaliteit goed. Geschikt voor transport en bewaring. Loof zwaar. Wortel middelmatig lang, slank, glad, licht conisch, stomp.

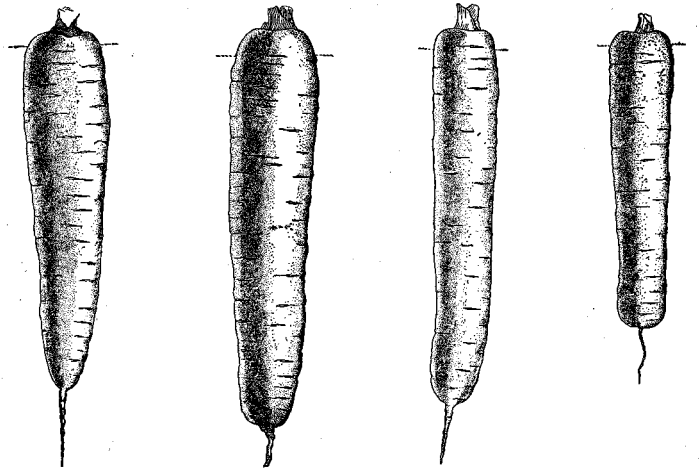
Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Flakkeese 33496	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Flakkeese	Gebr. Broersen, Harenkarspel Post Tuitjenhorn
Flakkeese stam A.	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Flakkeese stam B.	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Flakkeese	N.V. J. Joordens, Blerick
Flakkeese	Erven Th. Koomen, Spanbroek
Flakkeese	Coöp. L.T.B., Alkmaar
Flakkeese Stomppuntige	C. v. d. Meide, Middelharnis
Flakkeese Verbeterde	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
Flakkeese	N.V. Oudijk-Wulfse, Waddinxveen
Flakkeese	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Flakkeese	N.V. Struik & Co, Enkhuizen
Flakkeese Stomppuntige	A. v. d. Welle, Ooltgensplaat
Flakkeese	Coöp. „West-Friesland", Wijdenes
Flakkeese	N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg

B - Flaro — K.: N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude. Kw.r.: 1951

Een type Flakkeese dat zich onderscheidt door de paarse voet van zijn bladstelen en een goede kwaliteit. Goedgekeurd in de praktijkproeven 1955-1956.

Medio 1960
verscheen van de Rassenlijst voor Fruitgewassen
de 10e druk.

1 2 3 4

1 = Flakkeese 2 = Lange Stompe Winter 3 = Berlikumer Bierma 4 = Berlikumer

B - Lange Stompe Winter

De zeer lange, cylindrische, gladde, stompe wortel is mooi van vorm, maar bij volledige uitgroei moeilijk te rooien en ongeschikt voor vervoer in zakken (breekt). Blijft bij zeer dichte stand echter korter; geeft dan zeer hoge opbrengst per ha en is dan beter te vervoeren. Loof zwaar.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Flakkeese	G. Groenendijk & Zn, Sommelsdijk
Flakkeese Stomppuntige	N.V. Wed. P. de Jongh, Goes en Fa. Koning en Vlieger, Goes
Flakkeese	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam

B - Berlikumer Bierma — K.: Ids Bierma, Holwerd. Geïntr. tussen 1943 en 1948.

Kwaliteit uitmuntend. Produktief. Vraagt bij vervoer of bewaring een zorgvuldige behandeling.
Loof tamelijk zwaar. Wortel tamelijk lang, licht conisch of cylindrisch, glad, stomp.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Berlikumer Type Bierma	N.V. Nunhem's Zaden, Haelen (L.)
Berlikumer	N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam
Berlikumer	N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda

B - Berlikumer

Kwaliteit zeer goed. Gemakkelijker te bewaren en te vervoeren dan Berlikumer Bierma. Iets minder produktief.
Loof matig zwaar. Wortel middelmatig lang, licht conisch, glad, stomp.
Bij sommige selecties begint de wortel ongeveer even lang te worden als die van Berlikumer Bierma; bij die selecties wordt daardoor ook het verschil in produktiviteit met dat ras uitgewist.

Aanbevolen selecties praktijkproeven 1955-1956

Aangeduid door selectiebedrijf als	Selectie van
Berlikumer 33479	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Berlikumer	A. H. W. Bulten, Aalten
Berlikumer	N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Berlikumer	N.V. Gebr. van Nafnen, Dordrecht
Berlikumer	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Berlikumer lange rode stomppuntige	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen

WORTELPETERSELIE

(Petroselinum crispum (Mill.) Airy-Shaw = *P. sativum* Hoffm.*)*

Wortelpeterselie vindt in hoofdzaak afzet bij particulieren.

B - Korte Dikke

B - Halflange

B - Lange

Samenstelling van de commissies voor de beoordeling van de praktijkproeven.

Commissie praktijkproeven boerenkool 1958-1959

Dr. O. Banga, voorzitter; Th. W. Polman, M. Scholten en J. A. Verhaegh voor de tuinder te Huissen; P. C. Schrama en W. P. Zwart voor de tuinders te Sloten; W. A. Verheul, L. J. P. Verhoef en A. Wingelaar voor de tuinders te Vleuten; Ir. W. v. d. Arend en Th. Jansen (N.V. Nunhem's Zaden, Haelen), J. van Dalen (N.V. C. W. Pannevis, Delft), N. Groot Jzn. (N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen), P. Kool en J. Koopman (Coöp. „West-Friesland", Wijdenes), J. Wesseling en J. Zwaan (N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam) voor de zaadproducenten; P. Schrama voor de veiling Amsterdam; W. Sol voor de proeftuin te Sloten; L. J. Verhoef voor de proeftuin te Vleuten; A. E. Lintsen voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Kesteren; A. Baas, R. Jellema, G. J. Schmidt en Ir. B. Vrijhof voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Utrecht; H. Hoogenboom, Ir. K. Inia en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G.; A. Kraai en Ir. M. Nieuwhof voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven spruitkool 1958-1959

Dr. O. Banga, voorzitter; C. L. Angeren, H. Eggers, J. Eggers, N. Konijn, T. Pauw, P. S. Visser en H. Waterhout voor de tuinders in de Beemster; A. H. Jansen, H. Jansen, Th. W. Polman, M. G. Scholten, Th. Scholten, J. A. Verhaegh en J. Versteden voor de tuinders te Huissen; O. Bakker, S. v. d. Berg, K. G. Bloem, G. S. Bos, H. P. Dijksterhuis, J. Scholtens, Egb. Stiekema Jzn., N. Stiekema, J. H. Vos en C. C. Wiersem voor de tuinders te Kloosterburen; C. v. d. Belt, J. P. Buitendijk, J. Kats, C. Kranendonk, B. Preesman, W. Preesman en M. Zevenbergen voor de tuinders te Numansdorp e.o.; J. v. d. Poel, A. v. Straalen en Jac. Vreugdenhil voor de tuinders te Pijnacker; B. Bakker (Groningen), H. F. Bats (Groningen), P. Broersen (N.V. Gebr. Broersen, Tuitjenhorn); J. v. d. Jagt (N.V. v/h T. v. d. Beukel, Monster), J. Masereeuw en P. Masereeuw (Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen), Jos Huizer (Rijsoord), C. J. Stavenuiter en K. Verhage (N.V. Wed. P. de Jongh, Goes), C. Sol (Coöp. L.T.B., Alkmaar), G. Kamphuis en Jac. de Mos (Leen de Mos, Naaldwijk), Ir. W. v. d. Arend, Th. Jansen en A. Kranendonk (N.V. Nunhem's Zaden, Haelen), C. J. Nuyens Mzn. (Limmen), J. v. Dalen (N.V. C. W. Pannevis, Delft), C. van Ophem (N.V. D. v. d. Ploeg, Barendrecht), N. Groot Jzn., Ir. J. Veldhuyzen van Zanten en A. M. Vijn (N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen), P. J. Stavenuiter en D. Vis (N.V. Gebr. Vis, Enkhuizen), J. R. Vos (Groningen), K. Bakker, P. Kool, J. Koopman, J. Krul (Coöp. „West-Friesland", Wijdenes), C. Duys en L. Hill (N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg), J. Wesseling, J. Zwaan, R. Zwaan (N.V. Rijk Zwaan, Rotterdam), Tj. Bulder en F. Nanninga (N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda) voor de zaadproducenten; N. Albers, J. Berghuis en F. J. J. Loeff (N.V. Vita, Utrecht) voor de conservenindustrie; G. W. Bos voor de veiling „Eendracht" te Groningen; A. Tolman voor de proeftuin N. Beemster; Ir. D. Kers, L. Uiterlinden en C. J. van der Ven voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Barendrecht; A. J. Buist, H. F. Rozeboom en Ir. P. J. Winterdijk voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Groningen; C. Hoedjes en A. de Jong voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Hoorn; A. E.

Lintsen voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Kesteren; J. Kuperus voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Leeuwarden; Sj. Vriend voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Naaldwijk; Joh. Betzema, Tj. Buishand voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar; P. Bruin, J. van Engelen, H. J. Groot, H. Hoogenboom, Ir. K. Inia, Mej. C. J. Korteweg en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G.; A. Kraai, Ir. M. Nieuwhof, H. Siegers en D. Wiering voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven wittekool 1958-1959

Dr. O. Banga, voorzitter; D. Bakker, L. Brink, J. Glas, Joh. de Groot, K. v. Nienes, A. Volkers en J. Volkers voor de tuinders van de Langedijk en omstreken; J. W. Broersen, P. Broersen, G. Kruyer en Nic. Mooy (N.V. Gebr. Broersen, Tuitjenhorn), C. de Groot, J. Slot en J. Strijbis (Fa. De Groot en Slot, Broek op Langedijk), D. Barten Jr., D. Barten Sr., K. Kramer (N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude), P. Kool en J. Koopman (Coöp. „West-Friesland", Wijdenes) en C. Duys (N.V. A. R. Zwaan en Zn., Voorburg) voor de zaadproducenten; H. Koster (Centraal Verkoop Kantoor, Broek op Langedijk), W. Saan (N.V. Hart en Co., Oudkarspel), C. de Boer (Fa. G. Kramer, Zuid-Scharwoude), J. de Nijs (N.V. N. de Nijs, Zuid-Scharwoude) en K. Paarlberg (Fa. Verburg, Noord-Scharwoude) voor de verwerkende industrie; M. Bruin voor de proeftuin „Geestmerambacht"; Joh. Betzema, Ir. H. Jonge Poerink, J. P. Koomen en C. Schaap voor het Proefstation voor de Groenteteelt in de Vollegrond te Alkmaar; O. Wiersma voor het I.B.V.T.; P. Bruin, W. Duys Jr., W. Duys Sr. en H. J. Groot voor de N.A.K.-G.; A. Kraai, Ir. M. Nieuwhof en D. Wiering voor het I.V.T.

Commissie praktijkproeven savooiekool 1960

Dr. O. Banga, voorzitter; D. Barten Jr. (N.V. Jacob Jong, Noord-Scharwoude), Ir. W. v. d. Arend en Th. Jansen (N.V. Nunhem's Zaden, Haelen) voor de zaadproducenten; Ir. G. T. Grooters, H. Hoogenboom en Ir. K. Inia voor de N.A.K.-G.; A. Kraai en Ir. M. Nieuwhof voor het I.V.T.

A

Aardappel, 7
Aardbei, 9
Advance, 118
Advent, 107
Ailsa Craig, 124
Alabaster, 61
Alaska, 53
Algro, 107
Allerheiligen, 27
Allervroegste m. dr., 41, 42, 44
Allervroegste Wonder, 133
Allround, 125
Alpha, 25, 26
Amerikaanse Platte Roodkop, 49
Amerikaanse Roodrand, 90
Amsterdamse, 59
Amsterdamse Bak, 144
Amsterdamse Fijne Donkergroene, 111
Amsterdamse Lange Gele, 69
Amsterdams Reuzenblad, 119
Amsterdamse Snij, 87
Andijvie, 18
Angers, 28
Animo m. dr., 40
Aromata z. dr., 37
Asperge, 21
Attractie, 81
Aubade, 41
Aubergine, 22
Auchincruive no. 25, 16
Augurk, 22
Aurora, 53
Australische Gele, 89

B

Baarlose Nietplekker Ras VI, 22
Baarlose Nietplekker Ras VII, 22
Barendrechtse Reuzen, 61
Barima, 8
Barletta, 133
Bergen op Zoomse, 21
Berlikumer, 148
Berlikumer Bierma, 147
Betuwse Witte, 68
Bitspot, 66
Bittex, 65
Blanke Meikoningin, 80
Blauwgroene Krul, 29
Blauwrand Kapper, 142
Blauwschokker, 60
Bledo, 76
Bleekblad Bovengrondse, 76
Bleekblad Ondergrondse, 76
Bleekselderij, 23
Bloemendaalse Gele, 110
Bloemkool, 24
Blondine, 81
Boerenkool, 28
Bola, 130
Boon, 30
Bouman's Moneymaker, 126
Bravo, 74
Bredase, 122
Bredase Putjes, 109
Breedblad gele, 90
Breedblad Late Krop, 21
Breedblad Scherpzaad Zomer, 117
Breedblad Volhart Winter, 21
Brillant, 131
Broccoli, 48
Brunswijker, 21
Brunswijker Reuzen, 21
Bugrostan, 66
Buprie, 66

C

Califlay, 119
California Wonder, 87
Cambridge Vigour, 15
Cantonner Witkrop, 48
Capriccio, 101
Cavalier, 55
Cavallius Rondzaad, 118
Cavallius Scherpzaad, 117
Celsior, 57
Champagne Rood, 95
Chemin Doré, 23
Cherry Belle, 98
Chinese Halflange Roserode, 102
Chinese Halflange Witte, 102
Chinese Kool, 48
Chinese Lange Witte, 103
Chinese Ronde Roserode, 102
C.I.V. 53-427, 8
Civa, 8
Combine, 43
Con Amore, 126
Consumptieraap, 48
Cromco, 124
Crosby, 75

D

Dageraad, 41
Delftse Halflange Witte, 68
Delicatess, 102
Delicatesse, 61

Delikatess, 23
Démasqué, 101
Detroit, 74
Detroit Perfect, 75
Deutsch Evern, 10, 17
Donkerrode kogel, 74
Donor, 126
Doperwt, 50
Doré, 7
Doré amélioré, 23
Double One, 56
Dr. Ide, 137
Driemaal Wit, 129
Dubbele Witte z. dr., 32, 33
Dubbelpeulige Alaska-typen, 54
Duplex, 111
Dwerg, 88

E

Edellof, 137
Eenjarige Nietschieters, 111
Eenjarige Reuzen, 111
Eerste Oogst, 117
Eerste Pluk m. dr., 40
Eerste Vroege Mei, 59
Eersteling (aardappel), 7
Eersteling (wittekool), 139
Eersteling m. dr. (stoksnijboon), 41
Egyptische, 73
Egyptische Dikplatte Normaal Loof, 74
Egyptische Fijne Platronde, 73
Egyptische Platronde, 73
Egyptische Platte Kortloof, 73
Egyptische Platte Normaal Loof, 73
Eierplant, 22
Elf, 56
Eminent, 58
Enchusana, 140
Enkele Net, 85
Erfurter Lange Witte Winter, 103
Erfurter Reuzen, 21
Espoir de Gembloux, 56
Eureka, 61
Eurocross, 126
Excelsior (knolselderij), 61
Excelsior (kropsla), 80
Excelsior (prei), 91
Excelsior (pronkboon), 47
Excelsior z. dr. (stokslaboon), 36
Express (tuinboon), 127
Express (wittekool), 139
Extra Vroege Langedijker, 104
Ezelsoren, 117
Ezetha's Krombek Blauwschok, 60
Ezetha's Superba, 44

F

Favoriet, 130
Finette, 55
Fitis, 106
Flakkeese, 146
Flaro, 146
Flora Blanca, 27
Florissant, 125
Franse Trosprinces z. dr., 36
Friese Gele, 70
Fijne Vroege Gele Zomer, 102
Fijne Vroege Groene, 107
Fijne Vroege Spitse, 139
Fijngekrulde, 88
Fijngekrulde Donkergroene, 88
Furore z. dr., 34, 36
Futura, 127

G

Galathee, 130
Gallex, 66
Gaudflay, 119
Gaudry, 99
Géant d'Hiver, 120
Geelbladige Witribbige, 114
Gekroesde Gele, 114
Gekruiste Net, 86
Gekrulde Donkergroene Witribbige, 114
Gele Bewaar, 110
Gele Groenkop, 70
Gele Malse, 93
Gele Postelein, 90
Georg Soltwedel, 17
Gewone Groene, 93
Gewone Snij (peterselie), 87
Gewone Snij (selderij), 112
Gewone Volhart, 21
Gewone Vroege Volhart, 21
Gladde Gele Gewone, 114
Gladde Groene Gewone, 113
Gladde Groene Witribbige Zilver, 114
Gladoro, 71
Glasa, 12, 18
Gloire de Quimper, 53
Glorie, 124
Glorie van Nantes, 81, 83
Glory, 80
Golden Plume, 23

Goliath, 95
Gorella, 16
Gouden Akker, 140
Goudgele Gekrulde, 114
Goudgele Stelen, 23
Goudgele Zelfblekende, 23
Graham, 108
Granaat (Chinese kool), 48
Granaat (kroot), 75
Great Lakes, 84
Green Spot, 67
Green Sprouting Early Medium, 48
Green Stick, 67
Grobol, 130
Groene Postelein, 90
Groene Putjes, 109
Groene Volhart, 21
Groenendijks Late, 138
Gronal, 41
Groot Witpunt, 99, 101
Grote Gele Ronde, 110
Grove Struik, 112
Guernsey Conqueror, 85
Guntruud, 23

H

Haarlems Volhart, 21
Halfhoge Extra Fijngekrulde Niet Winterharde, 29
Halfhoge Moskrul, 29
Halfhoge Westlandse Donkergroene sel. S. en G., 29
Halflange rode stompp. van Nantes, 145
Half Rood Half Wit, 99, 101
Hammer, 108
Harola, 122
Helda z. dr., 45
Heraut (peul), 88
Heraut (spinazie), 118
Herfstdeen, 141
Herfstgroene, 108
Herfstreus, 91
Hilde, 81
Hilds Neckarkönigin, 40
Hoge Groene Grofgekrulde, 29
Hollandse Roodkop, 70
Holpijp, 112
Holsteiner Bloed, 93
Hoog Wit, 101

I

Imperator, 61
Infra, 43
Interrex, 80
Italiaanse Platte Witte, 49
Italiaanse Platte Witte Heelbladige Mei, 49
Italiaanse Roodkop, 49
Italiaanse Witte, 49
Italiaanse Witte Roodkop, 49
I.V.T. no. 668, 18
I.V.T. no. 5597, 16

J

Jucunda, 16
Juniboon m. dr., 40
Juspa, 14
Juweel, 73
Juwel, 57

K

Kagraner Sommer, 83
Kelva, 57
Kelvedon Wonder, 56, 58
Keystone Resistant Giant, 87
Klein Witpunt, 100
Kleine Rheinländerin, 58
Knolselderij, 61
Kogel, 74
Kogelronde, 74
Komeet, 102
Komkommer, 61
Koolraap, 70
Kromkamp, 124
Kroot, 70
Kropsla, 76
Kwekerstrots, 83

L

La Reine, 133
Laibacher Eis, 84
Lange Bos, 112
Lange Donkerrode Bleekblad, 76
Lange Donkerrode „Pimpernel", 76
Lange Hangers, 129
Lange Stompe Winter, 147
Lange Veurse, 111
Lange Violette, 22
Lange Witte, 68
Lange Zwarte Winter, 103
Lange Zwarte Zomer, 102
Langedijker Allervroegste, 104

Langedijker Bewaargele, 110
Langedijker Bewaarrode, 104
Langedijker Bewaarwitte, 142
Langedijker Gele Bewaar, 110
Langedijker Herfstgele, 110
Langedijker Herfstrode, 104
Langedijker Late Bewaar, 105
Langedijker Late Herfstwitte, 141
Langedijker Vroege, 104
Langedijker Vroege Gele, 110
Langedijker Vroege Herfstwitte, 140
Langedijker Vroege Rode, 103
Langedijker Vroege Witte, 140
Late Groene Putjes, 109
Late Herfstgroene, 108
Late Putjes, 109
Lecerf, 25, 26
Lentebode, 89
Lentse Halflange Gele, 69
Leuchtkugel, 97
Lilaska, 54
Limburgse, 61
Luctor, 130
Lucullus, 114
Luikse Winter DePe, 92

M

Maagdenburger, 61
Maagdenburger Markt, 61
Maas en Waalse, 123
Macherauchs Frühernte, 11, 17
Madame Moutot, 15
Maelstede, 130
Mais, 84
Major, 128
Maliebo, 130
Malina, 135
Mammouth, 119
Mansholt 2117-48, 56
Marktveroveraar, 60
Matador, 58
Maxim, 92
Mechelse Krombek, 60
Mechelse Markt z. dr., 36
Mechelse Sabel m. dr., 44
Mechelse Vroege, 137
Meesterproef, 80
Meikoningin, 80
Meilof, 138
Meloen, 85
Meteoor, 58
Metro, 37
Middelhoge Fijngekrulde stam A, 29
Middelvroege, 135
Middelvroege sel. R.Z. A., 137
Milaanse Platte Witte Roodkop Extra Kortloof, 49
Milanese Platte Witte Mei, 49
Moneymaker, 124
Mont Calme Brun, 123
Morgenster, 88
Moskrul, 88
Moulin Rouge, 13
Münchener Bier, 103

N

Namenia, 93
Nantes, 145
Nebak, 88
Nestor, 38
Nieuw Rood, 97
Nobel, 118, 119
Nobit, 67
Non Plus Ultra (knolselderij), 61
Non Plus Ultra (radijs), 97
Non Plus Ultra z. dr., 36
Noordhollandse Bloedrode, 131
Noordhollandse Strogele (ui), 131
Noordhollandse Strogele Sjalot, 113
Noordland, 119
Noordster m. dr., 41
Noorman, 118, 119
Novum, 108
Nummer Vijf, 19
Nummer Zes, 19
Nummer Acht, 21
No. 20, 80
Nummer 83, 91
07 ZD, 47

O

Oberschlesien, 13
Olifant, 91
Optimus, 145
Oranda, 12, 18
Oranje Ananas, 86
Orig. Bewaar „Marktwonder", 105
Orig. Deense Witte Bewaar, 142
Orig. Deense Witte Ronde Bewaar, 142
Origineel Huizer, 122

Orig. Langedijker Bewaar No. 58, 105
Orig. Langedijker Bewaar Gouden Oogst, 105
Orig. Langedijker Bewaar „Roem van Warmenhuizen", 105
Ouddorpse Bruine sjalot, 113
Ouden Dam, 125
Oudijks Middelvroege, 137

P

Pannevis' Extra, 58
Pannevis' Glorie, 80
Paprika, 86
Paragon, 95
Pareltros z. dr., 36
Parijse Groene Krombek, 60
Pastinaak, 87
Perfected Detroit, 74
Perozo Dikke Reuzen, 111
Peterselie, 87
Petit Provençaalse, 58
Peulen, 88
Phenomeen m. dr., 39
Pikeur, 130
Pixie, 54
Plastro, 131
Platte Gladde Heelbladige Witte Roodkop, 49
Platte Witte Heelbladige Mei, 49
Platte Witte Mei, 49
Pluksla, 89
Pofmais, 85
Pompeï, 133
Postelein, 90
Precosa, 44
Preferent, 118
Preferent z. dr., 36
Preferno, 80
Prei, 90
Prelude, 32, 33, 36
Primeur, 130
Prins Albert, 59
Probator z. dr., 32, 34
Processor, 34, 35
Producent, 122
Productiva, 137
Proeftuins Blackpool, 77, 81
Progress z. dr., 37
Proloog, 117
Putjes, 109

Q

Queen Victoria, 95

R

Raapstelen, 92
Rabarber, 93
Radijs, 96
Ramenas, 102
Record, 88
Redgauntlet, 16
Regina (aardbei), 12, 18
Regina (kropsla), 77
Renova, 125
Resistent, 83
Reuzen Mei, 80
Robar, 125
Rode Bewaar, 105
Rode Eersteling, 8
Rodekool, 103
Roem van Brunswijk, 21
Roem van Enkhuizen, 141
Roem van Zwaag, 38
Roem van Zwijndrecht (knolselderij), 61
Roem van Zwijndrecht (radijs), 98
Roi des Fins vert, 55
Roi des Serpettes, 60
Romore, 44
Ronde Helderrode, 97
Ronde Kogel, 74
Ronde Kruising, 97
Ronde Rode, 97, 98
Ronde Rode Groot Witpunt, 99
Ronde Rode Klein Witpunt, 100
Ronde Rode Klein Witpunt Extra Kortloof, 100
Ronde Rode Langloof, 98
Ronde Roserode, 99
Ronde Scharlakenrode, 97, 98
Ronde Witte, 101
Ronde Zwarte Winter, 103
Ronde Zwarte Zomer, 102
Roodkogel, 74
Roodkopje, 101
Roodnerf, 121
Rozenburgs Roem, 122
Rijnsburger, 130

S

Sabo, 34
Savooiekool, 105
Saxa, 97, 98
Scarlet Champion, 102
Scarlet Gem, 100
Scarlet Globe, 98
Schreibers Imuna o.F., 35
Schorseneer, 111

Selderij, 111
Selectie Bos, 122
Sel. Huizer, 61
Sel. N.Z.C., 137
Selectie Stiekema, 122
Sel. Wabeke A, 130
Sel. H. Zwaan, 131
Senga-Sengana, 12
Serpette de Paris, 60
Siegfried Winterreuzen, 92
Siletz, 14
St. Jansuien, 133
Sjalot, 112
Slaboon, 31
Slits nr. 25, 123
Slusia Eersteling, 139
Smalle Snijpronker, 47
Smaragd, 34
Snijbiet, 113
Snijboon, 40
Soort Drijver E.T., 29
Spaanse Lange Rode, 87
Spekboon, 39
Spica, 120
Spinazie, 115
Spitse Vroege Groene, 106
Sporu, 68
Spottex, 68
Spotvrije, 68
Sprouting Early K & V, 48
Spruitkool, 121
Stringless Blue Lake White Seeded, 38
Stuttgarter Riesen, 132
Succes, 141
Suikermais, 84
Suikermeloen Witte, 85
Superkrop, 137
Supcovert, 55
Supra (stoksnijboon), 43
Supra (spinazie), 119

T

Tabak, 122
Talisman, 17
Thialf, 120
Timperley Early, 96
Tomaat, 124
Topcross, 126
Torpedo, 48
Touchon, 145
Trio, 127
Triumphator, 83
Tuinboon, 126
Tuinders Volhart, 21
Tuinkers, 129
Tussensoort, 27
Tweepeulige Alaska, 54
Twello's Vroegste Gele, 81
Tijgerananas, 86

U

Ui, 129
U.S.-Oregon 2172, 14
Utrechtse Reuzenstruik, 21
Utrechtse Winter, 120

V

Van Senten, 23
Veldsla, 134
Venlona II, 55
Venlose, 61
Venlose Broei, 145
Venlose Lage, 54
Venor, 89
Veurse Gele, 69
Verbeterde Mechelse, 25
Verschoor m. dr., 46
Verbeterde Witkiem, 128
Vertou, 145
Vetobit, 68
Victoria (kropsla), 80
Victoria (rabarber), 95
Viking, 118, 119
Vinedale, 87
Vios, 69
Viroflay, 119
Vlijmse Krombek, 60
Vola, 16
Voorjaarswortel, 145
Vorbote, 80
Vremo-Inter, 122
Vremo-Pré, 122
Vroeg Wonder Ronde Rode, 98
Vroege Alpha-achtige typen, 25
Vroege Dwerg, 122
Vroege Groene Putjes, 108
Vroege Groene Spitse, 106
Vroege Groningse, 139
Vroege Herfstgroene, 108
Vroege Juni m. dr., 40
Vroege Kogelronde, 74
Vroege Mechelse, 135
Vroege Mei, 59
Vroege Putjes, 108
Vroeg Reuzenblad, 118
Vroege Spitse Continental, 139

Vroege Supergran, 135
Vroege Veense, 59
Vroege Veense m. dr., 41
Vroege Witkiem, 126
Vuurkogel, 74

W

Weeuwenselderij, 112
West-Friesia, 131
Westerloo, 130
Westlandia, 81
Westlandia z. dr., 38
Westlandse, 28
Westlandse Dubbele z. dr., 38
Westlandse Enkele Net, 85
Westlandse Fijne, 112
Westlandse Groene Putjes, 109
Westlandse Halflange Witte, 68
Westlandse Lange Gele, 69
Westlandse Lange Rode, 87
Westlandse Vroege Groene Putjes, 108
Westwoldse, 29
Widusa, 33, 36
Wiko, 28
Winterfürst, 109
Winterkoning, 109
Winterlof Supergran, 137
Winterreus, 92
Winterreuzen, 120
Witkiem, 128
Witkiem no. 123, 127
Witlof, 134
Witte Bruid, 69
Wittekool, 138
Wonder van Feltham, 83
Wonder van Voorburg, 81, 83
Wortel, 142
Wortelpeterselie, 148
Wijbo, 130
Wijdehoud, 131
Wyola, 57, 59

IJ

IJskegel, 102
Yolo Wonder, 87

Z

Zaltbommel no. 53.141, 16
Zeempjes, 102
Zeer Vroege Groene, 106
Zenith, 104
Zittauer Riesen, 132
Zoete Westlandse, 87
Zomerkoning, 83
Zondra, 46
Zwaan's Bicolor, 99
Zwaan's Columbia, 99
Zwart Duits, 83
Zwitserse Reuzen, 92
Zwolse, 76
Zwolse Krul, 112
Zwijndrechts Volhart, 21
Zwijndrechtse (knolselderij), 61
Zwijndrechtse (radijs), 101
Zwijndrechtse Groot Witpunt, 101
Zwijndrechtse Lange Gele, 69
Zwijndrechtse Putjes, 109

Flora der Cultuurgewassen van Nederland

door

DR. B. K. BOOM
(Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen)
Wageningen

DEEL I

NEDERLANDSE DENDROLOGIE

Geïllustreerde handleiding bij het bepalen van de in Nederland voorkomende soorten en variëteiten der gekweekte houtgewassen.

4e herziene en bijgewerkte druk 1959 - *f* 19,75

DEEL II

FLORA DER GEKWEEKTE, KRUIDACHTIGE GEWASSEN

Handleiding bij het bepalen van de in Nederland voorkomende soorten en variëteiten van gekweekte, winterharde vaste planten, twee- en éénjarige kruiden alsmede bol- en knolgewassen.

In samenwerking met DR. J. D. RUYS † (Directeur der Koninklijke Kwekerij „Moerheim", Dedemsvaart)
f 16,—

DEEL III

SUCCULENTEN

(in bewerking)

DEEL IV

KASPLANTEN

(in bewerking)

UITGEVERS: H. VEENMAN & ZN. N.V.
MENNONIETENWEG 43 - WAGENINGEN

RASSENLIJSTEN 1)
UITGEGEVEN DOOR HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

Tiende Rassenlijst voor Fruit, 1960 ..... f 2.—
Dertiende Rassenlijst voor Groentegewassen 1961 ..... f 2.—

MEDEDELINGEN 1)
VAN HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

(hieronder zijn een aantal mededelingen vermeld die betrekking hebben op groentegewassen. Een volledige lijst van publikaties wordt op aanvraag gratis toegezonden)

96. **Jensma, J. R.** — Teelt en Veredeling van bloemkool. Dissertatie. Wageningen. Maart 1957. ..... f 3.50
103. **Huyskes, J. A.** — Moet Nederland groene en/of vezelvrije asperges gaan telen ? Mei 1957. ..... f 0.40
104. **Andeweg, J. M., en A. van Steenbergen** — Praktijkproeven met tuinbonen 1955-1956. Mei 1957. ..... f 0.40
105. **Banga, O.** — Origin of the European cultivated carrot, and Banga O. — The development of the original European carrot material. juni 1957. ..... f 1.—
106. **Andeweg, J. M., and J. H. Ruyten** — Seven years experience with hybrid tomatoes. Juni 1957 ..... f 0.50
109. **Giessen, A. C. van der, and A. van Steenbergen** — A new method of testing beans for Anthracnose. Juni 1957. ..... f 0.30
110. **Huyskes, J. A.** — Praktijkproeven met witlof. Juli 1957. ..... f 0.45
112. **Sneep, J.** — Geschiedenis van de spinazie en het ontstaan van de rassen. Oktober 1957. ..... f 2.10
113. **Sneep, J.** — De stand de veredeling bij spinazie. Dissertatie, Wageningen, november 1957. ..... f 10.—
115. **Andeweg, J. M., en A. van Steenbergen** — Praktijkproeven met pronkbonen 1955-1956. Oktober 1957. ..... f 0.40
119. **Braak, J. P., and A. E. Zeilinga** — Production of a colchicine-induced tetraploid asparagus. December 1957. ..... f 0.70
120. **Andeweg, J. M., and A. van Kooten** — The practical importance of an identification of garden pea varieties in the seedling stage. December 1957. ..... f 0.45
121. **Banga, O., J. W. de Bruyn en J. L. van Bennekom** — Praktijkproeven vroege kroten 1955-1956. Januari 1958. ..... f 0.40
122. **Banga, O.** — Effect of some environmental factors on the carotene content of carrots. Januari 1958. ..... f 0.55
126. **Nieuwhof, M., en A. Kraai.** Praktijkproeven met spitskool 1956-'57. April 1958. ..... f 0.45
128. **Kronenberg, H. G., en B. Roelofsen** — De teelt van aardbeien en frambozen in Schotland. Juli 1958. — ..... f 0.80
129. **Huyskes, J. A.** — Het kweken van zwaardere glasslarassen. Juli 1958 f 0.45
130. **Kraai, A.** — Bijen en hommels bij het veredelingswerk. Juli 1958. .. f 0.65
131. **Banga, O., and J. Petiet** — Breeding male sterile lines of Dutch onion varieties as a preliminary to the breeding of hybrid varieties. Juli 1958. ..... f 0.50
133. **Nieuwhof, M.** — Vegetative maintenance and propagation of cauliflower. September 1958. ..... f 0.50
135. **Braak, J. P., and Y. O. Kho** — Some observations on the floral biology of the carrot (Daucus carota L.). September 1958. ..... f 0.60
137. **Nieuwhof, M.** — Ervaringen op het I.V.T. met de veredeling van spitskool. Januari 1959. ..... f 0.95
138. **Nieuwhof, M., en A. Kraai** — Praktijkproeven met het bloemkoolras Lecerf 1956-1957. Januari 1959. ..... f 0.50
140. **Huyskes, J. A.** — Praktijkproeven met herfst- en winterprei 1955-1956. Februari 1959. ..... f 0.40
141. **Banga, O., J. W. de Bruyn, J. L. van Bennekom and H. A. van Keulen** — Selection for carotene content IV. Reduction in the gas exchange of the soil. Maart 1959. ..... f 0.65

142. **Wiering, D.** — Artificial pollination of cabbage plants. Maart 1959. ƒ 0.55
143. **Rodenburg, C. M.** — Identification of lettuce varieties from the young plant. Maart 1959. ƒ 0.45
146. **Jensma, J. R.** — Rassenproeven met savooiekool. Maart 1959. .... ƒ 2.40
147. **Banga, O.** — The Institute of Horticultural Plant Breeding. Maart 1959. ƒ 0.80
150. **Andeweg, J. M., and J. W. de Bruyn** — Breeding of non-bitter cucumbers. Juli 1959. ƒ 0.55
151. **Huyskes, J. A.** — A method for selecting asparagus varieties with a long fibreless top. Juli 1959. ƒ 0.55
153. **Nieuwhof, M.** — Some experiences with the breeding of pointed headed cabbage. November 1959 ƒ 0.45
154. **Nieuwhof, M.** — Problems in the design of variety trials with spring cabbage. November 1959. ƒ 0.40
155. **Szteyn, K.** — Trials to overcome the incompatibility of crosses between Lycopersicum esculentum and L. glandulosum by repeated grafting. November 1959. ƒ 0.45
156. **Huyskes, J. A.** — The value of comparative tests of progenies from open-pollinated female asparagus plants. November 1959. ƒ 0.30
158. **Huyskes, J. A.** — De invloed van de diameter van het zaad op de groei van aspergezaailingen. Januari 1960. ƒ 0,45
159. **Kronenberg, H. G., J. P. Braak and A. E. Zeilinga** — Poor fruit setting in strawberries.
I. Causes of a poor fruit set in strawberries in general.
II. Malformed fruit in Jucunda. April 1960. ƒ 1.—
162. **Huyskes, J. A.** — Teelt en verwerking van groene en witte asperges. Juni 1960. ƒ 0.45
163. **Huyskes, J. A.** — Gebruikswaarde-onderzoek van het nieuwe zomer-sla-ras Hilde. Juni 1960. ƒ 0.45
164. **Kronenberg, H. G., en L. M. Wassenaar.** — Praktijkproeven met aardbeien in 1957-1959. Juli 1960. ƒ 1.—

ENKELE ANDERE PUBLIKATIES UITGEGEVEN DOOR HET I.V.T. 1)

Jensma, J. R. Cabbage varieties/Sluitkoolrassen. ƒ 13.50
Leemans, J. A., and E. T. Nannenga. Raspberry varieties. ƒ 25.—
Wassenaar, L. M. Determinatietabel en beschrijving van een aantal aardbeirassen I.V.T., 52 blz. ƒ 2.75

1) Zolang de voorraad strekt kunnen deze publikaties franco worden toegezonden, na ontvangst van het vermelde bedrag op giro no. 935477 van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen onder vermelding van wat verlangd wordt; ook bestaat de mogelijkheid deze publikaties uit de bibliotheek van het I.V.T. te lenen.